

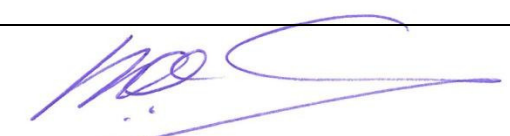
Vooronderzoek Conventionele Explosieven Gemeente Maastricht

Afbeelding: soldaten van Company C van het 117th trekken in de richting van Maastricht vanuit Cadier en Keer. Bron: oldhickory30th.com

Vooronderzoek Conventionele Explosieven Gemeente Maastricht

Document : Vooronderzoek
Projectnummer : H4019
Opdrachtgever : Gemeente Maastricht
Locatie : Maastricht
Datum : 30-1-2015 (concept 14-11-2014)
Status : versie 2

Datum: 30-1-2015	Datum: 30-1-2015
Opgesteld door: Dhr. J.D. van Boeijen MSc Historisch onderzoeker Dhr. drs. M. Zantingh Historicus	Geautoriseerd door: Dhr. ing. M.B.M. van Oers Projectleider
	

Copyright 2014. Niets uit dit rapport mag worden veelevoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de houders van het auteursrecht. Het is de opdrachtgever toegestaan voor intern gebruik duplicaten te maken.

Bodac B.V. Explosieven opsporingsbedrijf

Postbus 12 • 5480 AA Schijndel • Bezoekadres: Hermalen 7, Schijndel • www.bodac.nl
T. (073) 543 1010 • F. (073) 549 8360 • info@bodac.nl • K.v.K. Den Bosch 17138633
ING Nr. 68.49.29.481 • IBAN: NL 46 INGB 0684 9294 81 • BIC: INGBNL2A • B.T.W. NL8102.72.763.B.01

ISO 9001
ISO 14001
VCA **
WSCS-OCE A/B

1.	INLEIDING	1
1.1	Aanleiding van het vooronderzoek	1
1.2	Omschrijving en doelstelling van de opdracht	1
1.3	Begrenzing van het onderzoeksgebied	2
1.4	Werkwijze	3
1.5	Verantwoording	3
2.	INVENTARISATIE BRONNENMATERIAAL	4
2.1	Inleiding	4
2.2	In het verleden uitgevoerd onderzoek naar de aanwezigheid van CE	5
2.3	Literatuur	6
2.4	Gemeentelijk en provinciaal archief	28
2.5	Archief Explosieven Opruimingsdienst Defensie (EODD)	31
2.6	Luchtfotocollecties	31
2.7	The National Archives Londen/Stafkaarten	32
2.8	Nederlands Instituut voor Militaire Historie (NIMH)	33
2.9	Nederlands Instituut voor Oorlogsdocumentatie (NIOD)	33
3.	BEOORDELEN EN EVALUEREN BRONNENMATERIAAL	34
3.1	Inleiding	34
3.2	Literatuur	34
3.3	Gemeentelijk en provinciaal archief	41
3.4	Archief Explosieven Opruimingsdienst Defensie (EOD)	48
3.5	Luchtfotocollecties	59
3.6	The National Archives Londen	59
3.7	NIMH	59
3.8	Indicaties voor de aanwezigheid CE	60
3.9	Contra-indicaties aanwezigheid CE	61
3.10	Leemten in de kennis	66
4.	RAPPORTAGE BEVINDINGEN	67
4.1	Classificatie verdacht / niet verdacht	67
4.2	Aan te treffen CE en afbakening verdachte gebied	68

Bijlage 1. Gemeentelijke Risicokaart

Bijlage 2. Definitie en uitleg conventionele explosieven

Bijlage 3. Uitgangspunten horizontale afbakening

Bijlage 4. Diverse uitsneden archiefstukken

Bijlage 5. Distributielijst

Bodac B.V. Explosieven opsporingsbedrijf

Postbus 12 • 5480 AA Schijndel • Bezoekadres: Hermalen 7, Schijndel • www.bodac.nl
 T. (073) 543 1010 • F. (073) 549 8360 • info@bodac.nl • K.v.K. Den Bosch 17138633
 ING Nr. 68.49.29.481 • IBAN: NL 46 INGB 0684 9294 81 • BIC: INGBNL2A • B.T.W. NL8102.72.763.B.01

ISO 9001
 ISO 14001
 VCA **
 WSCS-OCE A/B

1. INLEIDING

1.1 Aanleiding van het vooronderzoek

De aanleiding tot het uitvoeren van een vooronderzoek naar mogelijk aanwezige Conventionele Explosieven (CE) voor de gehele gemeente Maastricht vloeit voort uit de wetenschap dat tijdens de Tweede Wereldoorlog diverse oorlogshandelingen hebben plaatsgevonden in de gemeente.

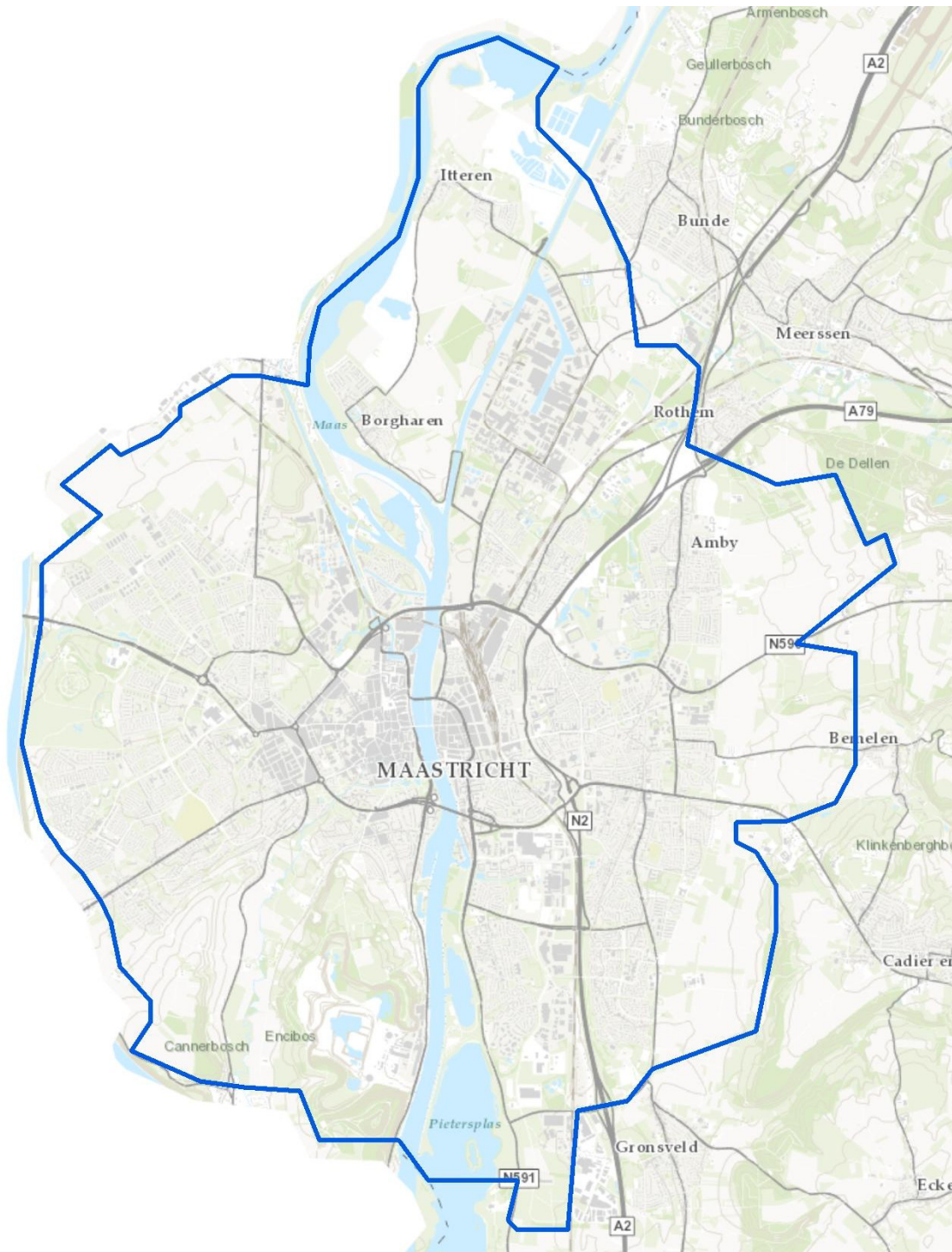
Wanneer (grond)werkzaamheden plaatsvinden op plaatsen waar zich CE in de bodem bevinden, is dat een risico in het kader van de Openbare Veiligheid. Daarbij kan stagnatie van de werkzaamheden aanzienlijke kostenverhogingen tot gevolg hebben. Het is van belang om duidelijkheid te krijgen over de aard en omvang van de situatie aangaande CE ten einde de veiligheid van personeel en (directe) omgeving tijdens de realisatiefase op een verantwoorde wijze te kunnen waarborgen.

1.2 Omschrijving en doelstelling van de opdracht

Om inzicht te krijgen in de mogelijke risico's bij het uitvoeren van (grond)werkzaamheden heeft de Gemeente Maastricht opdracht verleend tot het uitvoeren van een vooronderzoek naar de mogelijke aanwezigheid van CE of delen daarvan binnen de gehele gemeente Maastricht en het opstellen van een gemeentelijke risicokaart.

1.3 Begrenzing van het onderzoeksgebied

Figuur 1. Plattegrond waarop het onderzoeksgebied (de gemeente Maastricht) in blauw is weergegeven.

1.4 Werkwijze

In het vooronderzoek wordt onderscheid gemaakt in de volgende onderdelen:

- inventarisatie van bronnenmateriaal;
- beoordelen en evalueren van bronnenmateriaal;
- rapportage en CE Gemeentelijke Risicokaart.

Het bronnenonderzoek vindt plaats op basis van een inventarisatie van:

- gebeurtenis/informatie die een aanwijzing vormt dat het onderzoeksgebied, of een gedeelte daarvan, verdacht is op de aanwezigheid van CE (indicaties);
- gebeurtenis/informatie die een aanwijzing vormt dat het verdachte gebied, of een gedeelte daarvan, als onverdacht kan worden aangemerkt (contra-indicatie).¹

Van contra-indicaties is sprake indien er in het projectgebied gerichte opsporing van CE heeft plaatsgevonden of dat grondwerkzaamheden binnen het verdachte gebied hebben plaatsgevonden waarbij grond tot ten minste de maximale penetratiediepte is ontgraven en afgevoerd.

De indicaties en contra-indicaties uit het bronnenonderzoek worden beoordeeld en op basis daarvan wordt gemotiveerd vastgesteld:

- of er sprake is van een CE verdacht gebied, en zo ja;
- de (sub)soort, hoeveelheid en verschijningsvorm van vermoedelijke CE;
- horizontale afbakening van het verdachte gebied.

Eindresultaat is een rapportage en een bijbehorende Gemeentelijke Risicokaart.

Het vooronderzoek is uitgevoerd conform de geldende wet- en regelgeving zijnde de WSCS-OCE: 2012, versie 1.

1.5 Verantwoording

Het vooronderzoek is uitgevoerd door de heer J.D. van Boeijen MSc, historisch onderzoeker en de heer drs. M. Zantingh, historicus, in samenspraak met en onder verantwoording van de heer ing. M.B.M. van Oers, projectleider van Bodac B.V.

---

¹ Gezien de omvang van het onderzoeksgebied (ruim 60 km²) is het niet haalbaar om de naoorlogse bodemroerende werkzaamheden in kaart te brengen. Derhalve worden deze niet opgevoerd als contra-indicaties.

2. INVENTARISATIE BRONNENMATERIAAL

2.1 Inleiding

Conform WSCS-OCE: 2012, versie 1 dienen ten minste de in de onderstaande tabel weergegeven verplichte bronnen te worden geraadpleegd. Indien noodzakelijk worden ook aanvullende bronnen geraadpleegd. In de rapportage wordt gemotiveerd waarom een aanvullende bron wel/niet geraadpleegd is. Het inventariseren van bronnenmateriaal wordt op een eenduidige wijze gedocumenteerd, zodanig dat gebruikte bronnen te herleiden zijn door een derde partij. De indicaties en contra-indicaties uit het bronnenonderzoek worden beoordeeld in Hoofdstuk 3.

Bron	Verplicht	Aanvullend
Literatuur	X	
Gemeentelijk en provinciaal archief	X	
Nederlands Instituut voor Militaire Historie (NIMH)		X
Nederlands Instituut voor oorlogsdokumentatie (NIOD)		X
Explosieven Opruimings Dienst Defensie (EODD)	X	
Luchtfotocollectie Bibliotheek Wageningen Universiteit	X	
Luchtfotocollectie Topografische Dienst (Zwolle)	X	
Luchtfotocollectie The Aerial Reconnaissance Archives		X
The National Archives (Londen)		X
Bundesarchiv-Militärarchiv Freiburg		X
The National Archives (Washington DC)		X
Getuigen		X

Tabel met overzicht verplichte en aanvullende bronnen

2.2 In het verleden uitgevoerd onderzoek naar de aanwezigheid van CE

Bij het bevoegd gezag (gemeente Maastricht) hebben wij navraag gedaan naar eerder uitgevoerd onderzoek naar de aanwezigheid van CE in het projectgebied. In eerste instantie zijn door opdrachtgever geen eerder uitgevoerde onderzoeken aangeleverd. Tijdens ons onderzoek zijn wij echter diverse eerder uitgevoerde onderzoeken tegengekomen. Na opstelling van de conceptrapportage heeft opdrachtgever alsnog enkele onderzoeken ter beschikking gesteld. De informatie uit de beschikbare rapportages is zoveel mogelijk meegenomen in de voorliggende rapportage.

- Vooronderzoek CE Noorderbrugtracé Maastricht. Bodac B.V. (Projectnummer 3030), dd 17-9-2013 (definitieve versie 9-4-2014) in opdracht van de gemeente Maastricht.
- Vooronderzoek CE Plangebied Tramtracé binnen de gemeente Maastricht. T&A Survey (Projectnummer 1013GPR4017) dd 18-12-2013.
- Vooronderzoek Itteren en Borgharen t.b.v. archeologische proefsleuven. Uitgevoerd door de EOD (projectnummer 20031008) dd 24 juni 2003, in opdracht van Rijkswaterstaat.
- Vooronderzoek i.v.m. verkabeling Limmel. Uitgevoerd door T&A Survey (projectnummer 0712GPR3178) dd 28-8-2012, in opdracht van TenneT TSO B.V.
- Vooronderzoek naar de aanwezigheid van conventionele explosieven ter plaatse van de overweg Balijeweg te Maastricht (projectnummer 0209-GPR1640). Uitgevoerd door T&A Survey in opdracht van de gemeente Maastricht.

Tijdens ons onderzoek zijn wij tevens verwijzingen tegengekomen naar de onderstaande rapportages. Deze zijn echter niet in ons bezit en konden ook niet worden aangeleverd door opdrachtgever:

- T&A Survey, historisch vooronderzoek naar de aanwezigheid van niet gesprongen conventionele explosieven ter plaatse van een toekomstige lightrail nabij de overweg Limmelderweg (projectnummer 1007-GPR1271), dd 17-01-2008
- T&A Survey, Historisch vooronderzoeken naar de aanwezigheid van niet gesprongen conventionele explosieven ter plaatse van station en emplacement Maastricht (projectnummer 0808-GPR-1462) dd 02-10-2008 en (projectnummer RZO-173) dd 19-06-2012.
- Saricon, Vooronderzoek conventionele explosieven Maastricht onderdoorgang Balijeweg (72565-VO-01) dd 27-1-2010.
- T&A Survey, Historisch vooronderzoek naar de aanwezigheid van niet gesprongen conventionele explosieven voor het project Grensmaas (projectnummer 0508-GPR1429) dd 1-10-2008.
- Aanvullend Vooronderzoek Conventionele Explosieven Tramtracé Vlaanderen – Maastricht & Fietsenstalling station Maastricht. Documentcode 14S117-AO-02/TVM33.037.030

2.3 Literatuur

In deze paragraaf worden, omwille van de noodzakelijke historische context van de verschillende achterhaalde gebeurtenissen, de oorlogshandelingen in chronologische volgorde weergegeven zoals omschreven in de door ons geraadpleegde literatuur. Deze informatie wordt vervolgens geanalyseerd in- en weergegeven als chronologische lijst in paragraaf 3.2. Aan de start van het bronnenonderzoek wordt op basis van literatuuronderzoek een lijst opgesteld met oorlogshandelingen die relevant zijn voor de mogelijke aanwezigheid van CE in het onderzoeksgebied (indicaties). Deze lijst bevat tevens een verwijzing naar de datums waarop de oorlogshandelingen hebben plaatsgevonden.

De onderstaande titels zijn geraadpleegd ten behoeve van dit onderzoek.

Auteur	Titel	Plaats + datum
Amersfoort, H. en P. Kamphuis	<i>Mei 1940. De strijd op Nederlands grondgebied</i>	Den Haag 2005
Blankenstein, E. van	<i>Bruggen in Nederland 1940-1950. Vernieling en herstel</i>	Zutphen 2009
Boiten, T.	<i>Blenheim Strike: the history of the Bristol Blenheim in RAF service between 1935 and 1942, incorporating a case-study on operations & losses over the Netherlands</i>	Walton-On-Thames 1996
Brongers, E.H.	<i>Oorlog in Zuid-Limburg 10 mei 1940</i>	Soesterberg 2005
Bronzwaer, P.	<i>Maastrichtenaren en de Tweede Wereldoorlog. In: Ach lieve tijd: twintig eeuwen Maastricht en de Maastrichtenaren.</i>	Zwolle 1994
Bronzwaer, P.	<i>Maastricht bevrijd! En toen...? (deel 1 en 2)</i>	Maastricht 1989
Bronzwaer, P.	<i>Vier jaar zwijgen : Maastricht in dagboekfragmenten en herinneringen, 1940-1944</i>	Maastricht 1994
Disch, A.	<i>De bevrijding van Maastricht door de Amerikanen in september 1944</i>	Maastricht 1997
Eversteijn, T.	<i>Bombardementen, raketbeschietingen, neergekomen V-wapens en militaire vliegtuigverliezen in de periode 10 mei 1940 – 5 mei 1945</i>	z.p., versie 1990 en versie 2011
Hendriks, J. en H. Koenen	<i>D-Day in Zuid-Limburg. De bevrijding van uur tot uur, van plaats tot plaats</i>	Maastricht 1994
Huurman, C.	<i>Het spoorwegbedrijf in oorlogstijd, 1939-1945</i>	Rosmalen 2001
Jong, De, L.	<i>Het Koninkrijk der Nederlanden in de Tweede Wereldoorlog 1939-1945. Deel 3</i>	Den Haag, 1995
Klep, C.	<i>De bevrijding van Nederland 1944-1945, oorlog op de flank</i>	Den Haag 1995
Studiegroep Luchtoorlog 1939-1945 (SGLO)	<i>Verliesregister 1939-1945. Alle militaire vliegtuigverliezen in Nederland tijdens de Tweede Wereldoorlog.</i>	Den Haag 2008
Studiegroep Luchtoorlog 1939-1945 (SGLO)	<i>Bulletin Air War 1939-1945 nummer 294</i>	Deventer 2008
Zwanenburg, G.J.	<i>En nooit was het stil... Kroniek van een luchtoorlog</i>	Den Haag, 1990

Tabel met geraadpleegde literatuur

Overige bronnen

Website
www.watwaswaar.nl
www.arga-nl.nl/pages/geborgen.html
www.aviation-safety.net
www.secondworldwar.nl
www.wwiiequipment.com
www.gahetna.nl
www.grafmonumentensintpieter.nl
ww.delcampe.net
www.forum.mestreechonline.nl
www.oldhickory30th.com

Mei 1940 - De Nederlandse verdediging

De verdediging van Maastricht en directe omgeving (van Borgharen tot Sint Pietersberg) vormde het strategisch voornaamste facet van de gehele provinciale defensie. De strijdmacht bestond uit circa 4.250 man in totaal. Daarvan was een sterkte ter grootte van ongeveer anderhalf bataljon, exclusief staf troepen en luchtafweer, geconcentreerd rond Maastricht.

Bij de inval in mei 1940 probeerden de Duitsers de drie Maasbruggen in Maastricht onbeschadigd in handen te krijgen. Die bruggen waren toen de Sint-Servaasbrug, de Wilhelminabrug en de spoorbrug, waarlangs ook een voetbrug lag. Die bruggen waren nodig omdat hier twee pantserdivisies de Maas moesten oversteken om zo snel mogelijk België binnen te trekken.

Het gehele Nederlandse verdedigingssysteem was er op gericht om het tijdig opblazen van de bruggen zo zeker mogelijk te maken. De hiervoor beschikbare troepenmacht bestond uit viereenhalf compagnie. Daarmee moest niet alleen de stad rondom worden beveiligd, maar ook het meest zuidelijke deel van het Julianakanaal met de brug en het sluizencomplex te Borgharen.

In een wijde boog om het stadsdeel Wijk sloten twee compagnieën de meeste toegangswegen tot de stad af. Deze ruim tien kilometer lange afsluiting liep vanaf de brug over het Julianakanaal bij Borgharen naar Mariënwaard (Limmel), sprong naar voren tot vlak bij het dorp Rothem en boog daar in zuidelijke richting af over Geusselt, Amby en Scharn naar het kruispunt van Heer. Daar ging de lijn via De Burg geleidelijk naar het westen, om tussen Heugem en Wijk de Maas te bereiken. Het op deze wijze om de drie bruggen gevormde scherm heette het 'Buitenste Bruggenhoofd'. De bezetting moest bij een inval voorbereide versperringen stellen, die ze vanuit lichte veldstellingen korte tijd konden verdedigen. Er waren twee stukken pantserafweergeschut ingedeeld: één bij het kruispunt van Heer op de hoofdweg naar Aken en een tweede bij Mariënwaard om de weg naar Sittard te bestrijken.

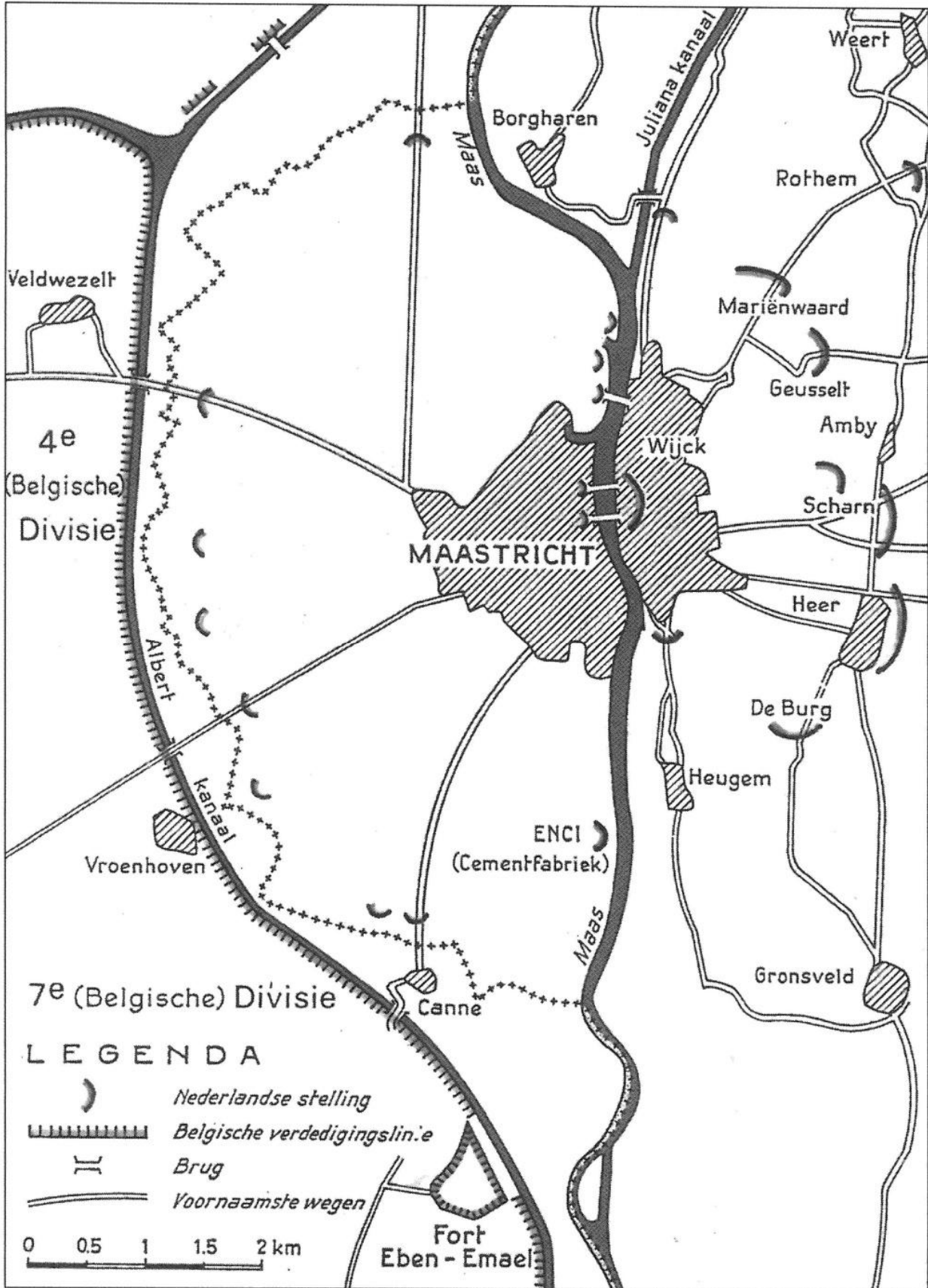
Mocht de vijand door een of andere oorzaak tóch onmiddellijk door het buitenste bruggenhoofd breken, dan was er nog een tweede afscherming, het 'Binnenste Bruggenhoofd'. Dit werd gevormd door een achttal wachten - tezamen 89 man sterk - die de straten tot de St.-Servaasbrug en de Wilhelminabrug dicht bij de Maas afsloten. Er waren geen mensen genoeg om op die manier ook de noordelijker gelegen spoorbrug te dekken. Daar volstond men met een wacht op de oostelijke oever en een verdediging ter sterkte van één sectie aan de andere kant van de rivier.

Op het grasveld ten noorden van de 'Wijkse' oprit naar de Wilhelminabrug het 42ste Peloton Luchtdoelmitrailleurs opgesteld. Het bestond uit vier oude Spandaumitrailleurs. Ze hadden geen enkele dekking. De pelotonscommandant had meerdere malen verzocht mitrailleurputten te mogen graven, maar dat werd steeds geweigerd. Het fraaie grasgazon mocht kennelijk onder geen voorwaarde beschadigd worden.

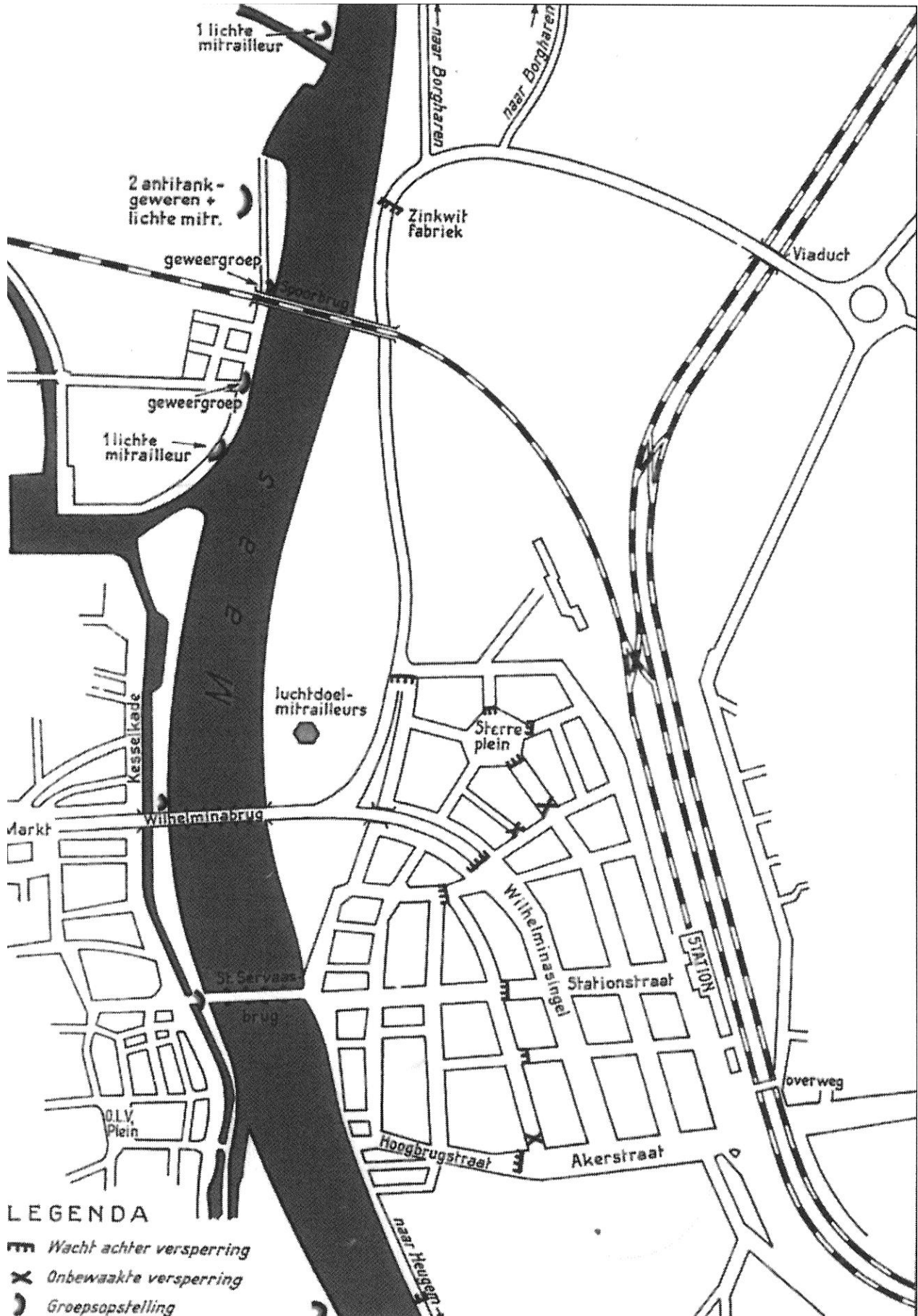
Ten slotte was er een detachement pontonniers en torpedisten, dat met behulp van vier gewapende motorvletten de scheepvaart op de Maas bewaakte.

Bij Borgharen lag een sectie infanterie. Deze moest onder meer het meest zuidelijke deel van het Julianakanaal verdedigen, met inbegrip van de brug en de elektrische hefsluizen te Borgharen. Voor dat doel lag er een kleine betonkazemat met een lichte mitrailleur direct ten westen van de brug. Bij het punt waar het kanaal in de Maas uitmondt, bevond zich nog een groep met een mitrailleur in een zelfgebouwde stelling. Deze oeververbinding mocht niet worden opgeblazen, omdat de explosie de sluis zou vernielen. De weg langs de oostelijke zijde van het Julianakanaal werd ter plaatse door een lichte mitrailleurgroep afgesloten. De groep vormde tevens de meest noordelijke post in het buitenste bruggenhoofd van Maastricht.

Figuur 2. Het "buitenste bruggenhoofd". Bron: Brongers, E.H., *Oorlog in Zuid-Limburg* (Soesterberg 2004).

Figuur 3. Het "binnenste bruggenhoofd" en spoorbrugverdediging. Bron: Brongers, *Oorlog*.

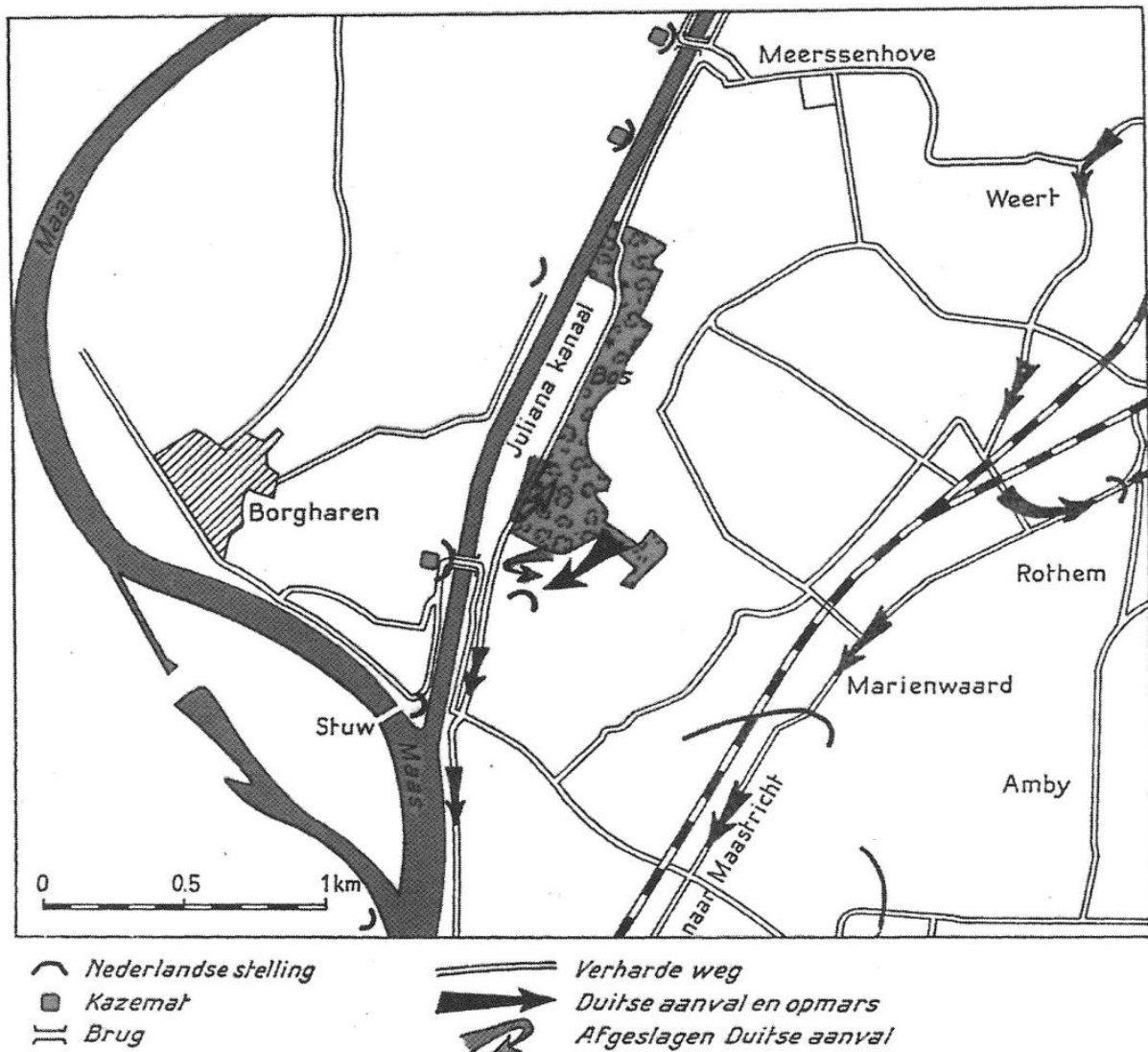
De Duitse inval 10 mei 1940

Het plan waarbij zes Nederlanders en een Duitse onderofficier bij verrassing de Wilhelminabrug moesten 'nemen', liep uit op een grandioze mislukking. Een tweede actie was opgezet om de spoorbrug en de Sint-Servaasbrug te veroveren, maar ook deze liep uit op een mislukking.

Een derde groep van 85 man kwam op 10 mei om vijf uur 's morgens met rijwielen en motoren aanrijden uit de richting Beek en ging via Meerssen naar de sluis in Borgharen. Daar werd echter de voorhoede van de Duitsers gevangen genomen en ontwapend. De verdediging van de weg langs het kanaal werd hierna versterkt met enige soldaten. In de as van de weg werd de lichte mitrailleur uit de kazemat geplaatst, zodat er nu twee automatische wapens beschikbaar waren. Vervolgens werd een Duitse sectie wielrijders en een peloton motorrijders door de twee mitrailleurs onder vuur genomen. Het had een vernietigend resultaat. Hierbij werden ook wapens, munitie en handgranaten gebruikt van de reeds gevangengenomen Duitsers. De doortocht langs het kanaal werd totaal afgesneden en de vijand zocht zijn toevlucht in het bos, tweehonderd meter vóór de Nederlandse stelling, aan de oostelijke kant van de weg langs het kanaal. Door de aanwezigheid van enkele landmijnen, vormde dit niet de meest ideale schuilplaats.

Nadat de vijand bij Borgharen van de schrik was bekomen en versterking had ontvangen, begon hij onmiddellijk zware druk uit te oefenen. Zijn grote overmacht aan mensen en wapens bracht de bediening van de beide mitrailleurs spoedig in een benarde positie. Bij de vijf stormaanvallen die de Duitsers daar hebben uitgevoerd, werden er steeds neergeschoten. Aan de oostzijde van het kanaal zijn naar schatting minstens negentig Duitsers gevallen. Het is de vijand overigens niet gelukt de brug of de sluis te nemen. Na enkele vergeefse aanvallen verdween hij in zuidelijke richting. Dat was mogelijk, omdat de overgebleven groep aan de oostelijke zijde van het kanaal allang was uitgeschakeld. Daarmee was een bres in het buitenste bruggenhoofd ontstaan, waardoor de tegenstander over de weg langs de sluis en de Franciscus Romansweg naar de spoorbrug van Maastricht oprukte.

Figuur 4. Het gevecht bij Borgharen. Bron: Brongers, Oorlog.

Een andere Duitse aanval verliep via Rothem, waar na felle gevechten de vooruitgeschoven Nederlandse posten werden uitgeschakeld. Verderop werd op het buitenste bruggenhoofd bij Mariënwaard door de Duitsers praktisch geen weerstand ondervonden. Dit kwam doordat de commandant had verzuimd om de verankeringsdraden te laten doorknippen van een in de hoofdweg naar Maastricht geplaatste versperring van T-ijzers. Ook was het pantserafweergeschut uit stelling genomen om er mee op vliegtuigen te schieten. De Duitsers reden vrijwel ongehinderd door richting de commandopost van een van de om Wijk liggende compagnieën, bij garage Fisette (Scharnerweg 135). Hier vond een korte schotenwisseling plaats tussen een van de Duitse pantserwagens en Nederlandse militairen.

Zonder veel problemen drongen de Duitsers door tot het station en de daar liggende spoorwegovergang. Ze bezetten het grootste deel van Wijk en sloten zo elke terugtocht af voor de nog resterende troepen in het buitenste bruggenhoofd. De laatste sectie van de noordelijke compagnie bevond zich te Geusselt. Zonder pantserafweer stonden de soldaten machteloos en konden slechts als schietschijf dienen voor de tanks. Na telefonisch overleg met de toen reeds krijgsgevangen gemaakte kapitein werd tot capitulatie besloten.

De secties van de zuidelijke compagnie lagen in Scharn, Heer en bij De Burg. Een halve sectie vormde bij de Maas de zuidelijke vleugel en sloot daar de wegen naar Heugem af. Vanwege de grote Duitse overmacht moesten de meeste deze troepen zich echter gevangen laten nemen, terwijl een gedeelte wist te ontsnappen.

Toen de Duitsers uit Heugem naderden gaf de bataljonscommandant, in verband met de toestand in Wijk, bevel over de rivier terug te trekken. Anders dan bij Mariënwaard was tevoren de versperring gesloten en verankerd, waardoor de tegenstander tot stoppen werd gedwongen. De groepen kregen zo gelegenheid om met een bootje van oever te wisselen.

Het buitenste bruggenhoofd had door de waakzaamheid van de posten te Scharn en Heer en door het moedig verzet bij Borgharen de overrompeling van de bruggen volledig doen mislukken. Toch heeft het zijn functie niet kunnen vervullen, omdat de verdediging bij Mariënwaard zo volkomen faalde. Hierdoor hadden de Nederlandse verdedigers geen gelegenheid gekregen om de overige secties volgens plan over de bruggen terug te nemen. Nu waren deze voor de Maasverdediging zozeer benodigde troepen verloren gegaan.

Slechts een scherm van wachten beveiligde nog de rivierovergangen in Maastricht. Het binnenste bruggenhoofd bestond uit een achttal wachten, die tezamen in een halve cirkel de oostelijke opritte de toegangswegen naar de Wilhelminabrug en St.-Servaesbrug bewaakten. Op het Sterrenplein, de Wilhelminasingel en in de Hoogbrugstraat waren ze respectievelijk achttien, veertien en twintig man sterk; de overige telden zeven à acht man. Bij elke wacht lag een barricade van zandzakken waarop prikkeldraad was bevestigd.

De Duitsers drongen na de doortocht bij Mariënwaard via de Meerssenerweg naar de beide overwegen in Wyck, op weg naar de bruggen. Een van die overwegen bestaat nog, de andere lag ter hoogte van de huidige tunnel aan de Scharnerweg. Bij de overweg aangekomen sloeg het voorste Duitse voertuig onmiddellijk rechtsaf, de Akerstraat in. Een paar honderd meter verder, op de plaats waar die straat Hoogbrugstraat heet, lag de 'Wacht no 2', bewapend met één zware mitrailleur en twee anti-tankgeweren.

Het was ongeveer 05.15 uur toen in de Akerstraat de hel losbarstte. De Duitsers lieten een regen van vuur van hun tankgeschut en mitrailleurs neerkomen op de Nederlandse stelling. Van Nederlandse zijde werd teruggevuurd met twee anti-tankgeweren. Drie pantserwagens die de Hoogbrugstraat in kwamen werden geraakt. De derde pantserwagen bleef echter wel doorgaan. Door de vijandelijke schoten werd de zware mitrailleur buiten gevecht gesteld. De Duitse projectielen gingen dwars door de zandzakken heen.

De vijand zag zijn kansen om op tijd bij de bruggen te komen steeds kleiner worden. Nóg meer mitrailleurs en nóg meer geschut kwamen in actie om twintig als leeuwen vechtende Nederlandse militairen uit hun stelling te schieten. De pantserwagens vuurden met granaten en lichtspoorruitie uit mitrailleurs. Op het laatste moment kwam de vijandelijke infanterie langs de muren en de huizen naar voren. Bijna drie kwartier was aan een geweldige overmacht de doortocht ontzegd. De anti-tankgeweren en de mitrailleur werden op het allerlaatste moment onklaar gemaakt en de groep trok zich terug over de Maas.

De St.-Servaesbrug was opgeblazen nadat men in de Stationsstraat te Wijk Duitse pantserwagens had waargenomen. Toen er plotseling een tank verscheen tussen de Franciscanessenschool en de kerk werd op het allerlaatste moment ook de Wilhelminabrug door de terugtrekkende bezetting opgeblazen.

Alleen de spoorbrug overspande nog de rivier. Door gebrek aan voldoende troepen had het binnenste bruggenhoofd zich niet tot dit object kunnen uitstrekken. De enige militairen op de oostelijke oever waren twee soldaten, die enkele honderden meters ten noorden van de brug een putringversperring bewaakten. Die hindernis lag naast een zinkwitfabriek en sloot op de langs de Maas lopende weg de toegang uit de richting Borgharen af.

De verdediging op de andere oever bestond uit één lichte mitrailleur 350 meter ten noorden van de spoorbrug, twee anti-tankgeweren plus een lichte mitrailleur 150 meter zuidelijker en een geweergroep bij de brug zelf. Ruim tweehonderd meter verder bevond zich een derde lichte mitrailleur.

Toen de Duitse colonne vanuit de richting Borgharen de brug naderde werd door de Nederlandse troepen op de westelijke Maasoever deze onder vuur genomen met mitrailleurs, geweren en twee anti-tankgeweren. De twee posten bij de versperring aan de overkant van de Maas kwamen terug na ook zelf gevuld te hebben. Op de brug ontstond een gevecht. Toen de laatste post over was, zaten de Duitsers al op de versperringsdeuren van de spoorbrug. Terwijl de Duitsers erop zaten, is de brug opgeblazen.

De situatie in Maastricht was nu als volgt. De troepen van het buitenste bruggenhoofd waren nagenoeg verloren gegaan, die van het binnenste bruggenhoofd hadden zich over de rivier teruggetrokken. Alle Maasbruggen waren opgeblazen. Het sluizencomplex in het Julianakanaal bij Borgharen bleef met de brug in Nederlandse handen. Restanten de Duitse eenheid die vanuit de richting van Borgharen was gekomen lagen in de zinkwitfabriek en langs de kade tegenover de vernielde spoorbrug, waar ze ernstig te lijden hadden van het Nederlandse vuur. Wijk was door de vijand bezet en de noordelijke colonne van de 4de Pantserdivisie rukte dit stadsdeel binnen.

Voor de tankversperring op de weg Heugem-Wijk stond nog steeds een colonne pantserwagens, tanks, auto's en motorrijders te wachten op het opruimen van de hindernis. Ze werd vanaf de overzijde van de rivier bestookt door twee lichte mitrailleurs en twee geweergroepen. Dat maakte het voor de Duitsers moeilijk uit hun pantservoertuigen te komen om de hinderlijke barricade op te blazen. Nog lastiger werd dat, toen even later de pontonniers en torpedisten hun wapens van de vletten haalden en die bij de cementfabriek ten oosten van de St.-Pietersberg in stelling brachten.

Nabij de St. Servaasbrug nam een officier met zes man stelling op de zolderverdieping van een drukkerij op de OL-Vrouwenkade. De Duitsers stelden een stuk anti-tankgeschut op voor de Franciscanessenschool en begonnen te schieten op de westelijke afrit van de St.Servaasbrug. De bemanning hiervan werd echter onder vuur genomen door de Nederlandse militairen aan de westelijke oever van de opgeblazen Willemsbrug. De Duitsers hielden de westelijke oever voortdurend onder vuur.

De zwaarste gevechten aan het Maasfront speelden zich af bij de spoorbrug. Daar waren de Duitsers in de zinkwitfabriek door het Nederlandse vuur geïsoleerd. Zo nu en dan trachtten er een paar te ontsnappen om vanuit een tuintje van een naburig café het vuur te openen. Maar ook dat leed schipbreuk op de scherp gerichte schoten van de overzijde. Deze situatie handhaafde zich niet lang, want zowel uit de richting Borgharen als vanaf het viaduct over de spoorlijn tussen Limmel en Wijk kwamen versterkingen aanrollen. Diverse pantserwagens werden uitgeschakeld met anti-tankgeweren.

De Duitsers ondernamen een aanval met drie pantserwagens en een stuk gemechaniseerd geschut, waarmee ze de meest noordelijke Nederlandse opstelling onder vuur namen en vernietigden. Ook de stelling van de twee anti-tankgeweren werd met granaten beschoten en de Duitsers in de Zinkwitfabriek werden ontzet.

Na het vernietigen van de Nederlandse stellingen aan de westzijde van de Maas besloot de Nederlandse bevelhebber om de stad over te geven. Aan zijn opdracht om de bruggen te vernielen had hij voldaan. De overmacht was echter te groot. De overgave vond plaats op het intact gebleven, stenen gedeelte van de Wilhelminabrug.

De Duitsers werkten koortsachtig om hun materiaal over de rivier te krijgen. Even ten noorden van de vernielde spoorbrug bouwden ze in de nacht van 10 op 11 mei een zware zestientons noodbrug, die om 08.00 uur 's morgens gereed was. Pas daarna konden tanks en pantserwagens te hulp snellen en werd het mogelijk de slotaanval in te zetten.

Bombardementen

Op zaterdag en zondag, 11 en 12 mei 1940 werd Maastricht voor het eerst door Britse vliegtuigen gebombardeerd. Op 11 mei werd een bombardement uitgevoerd door 11 Blenheim's, die vanaf 15.000 ft naar een paar honderd voet doken en hun bommen loslieten. Op 12 mei om 09.20 uur werden door 24 Blenheim's 60 bommen vanaf 4.000 ft afgeworpen.

Het was de bedoeling de schipbruggen te vernietigen die de Duitsers inmiddels hadden aangelegd. Die bruggen werden helaas niet getroffen, maar wel werden huizen in de Rechtstraat, aan de Grote Gracht, de Grote Staat en het Onze Lieve Vrouweplein geteisterd door treffers. Ook het gebouw van de Limburger Koerier, zoals de Maastrichtse krant toen heette (Wolfstraat), kreeg enkele bominslagen. Er vielen 34 doden.

Figuur 5. Het Duitse noodbrug over de Maas wordt aangelegd. Bron: forum.mestreechonline.nl

Figuur 6. Duitse noodbrug over de Maas. Bron: forum.mestreechonline.nl

In de nacht van 14/15 mei 1940 hadden achttien Wellingtons van No. 149 en No. 99 Squadron opdracht voor aanvallen op Hasselt (in België) en Maastricht. Van de zes met als opdracht Maastricht voerden twee een aanval uit.

In de nacht van 16 op 17 mei 1940 voerden twee Whitleys van No. 10 Squadron een aanval uit op de bruggen in Maastricht. Twaalf 500- en achttien 250 ponders werden afgeworpen. Een inslag werd gerapporteerd bij de brug voor de hoofdweg en brand op het punt waar weg en spoorweg samenkomen. De Duitse troepen rapporteerden geen militaire schade.

Op 25/26 mei 1940 wierpen Wellingtons bommen af op het spoorwegemplacement in Maastricht. Een Hampden wierp brandbommen af op een brand die reeds gaande was in Maastricht.

In de nacht van 1/2 september 1940 deed een Hampden een aanval op een werf in Maastricht waarbij enkele explosies en branden werden gezien.

In de nacht van 27/28 oktober 1940 bombardeerde één Blenheim een geschutopstelling bij Maastricht, waarbij vermoedelijk enkele branden werden veroorzaakt. In de nacht van 23/24 mei 1941 vielen ook bommen in Maastricht.

Een geallieerde bommenwerper, die op 8 juli 1941 door de Duitse luchtafweer werd neergehaald, kwam terecht op een huis aan de Wilhelminasingel, kort bij de hoek met de Bourgognestraat. Enkele minuten na de val ontploften twee bommen uit de lading van het vliegtuig. De zes bemanningsleden hadden hun brandende toestel verlaten, maar zich niet kunnen redden. Hun parachutes waren niet opengegaan omdat ze op te geringe hoogte hadden moeten springen. Hun lijken werden op zolders in de omgeving gevonden. Eén man viel midden op het Stationsplein te pletter.

Een volgend bombardement vond plaats in de avond van 27 november 1941 rond negen uur. In het 'Blauw Dörrep' (omgeving Tongerseweg - Elisabeth Strouvenlaan) viel een grote Engelse torpedo-bom, een zogeheten Blockbuster, die een heel huizenblok vernietigde tussen de Mr. Ulrichweg, de

Gildeweg, de Proosdijweg en de Sint-Servatiusweg. De trieste balans was: 25 doden, circa 120 gewonden en ruim 140 vernielde of beschadigde woningen.

Op zondag 26 juli 1942, tussen acht en negen uur 's morgens, werden enkele huizen in de Sporenstraat, Achter het Vleeshuis, de Platielstraat en het Amorsplein getroffen. Ook op de pastorie van de Onze Lieve Vrouwekerk - op de hoek van de Havenstraat en de Plankstraat - viel een bom. Weer waren de gevolgen ernstig: elf doden, drie zwaar gewonden en een tiental lichtgewonden.

In de avond van 5 oktober 1942 ontsnapte de binnenstad aan een grote ramp. Meer dan tachtig brand- en fosforbommen werden daar afgeworpen. Als door een wonder ontbrandden de meeste daarvan echter niet. Nu konden de geschrokken Maastrichtse burgers de dagen die op het bombardement volgden, volstaan naar de nog gave bommen te zoeken en deze bij het hoofdkwartier van de luchtbeschermingsdienst in het Dinghuis af te geven.

Het zwaarste bombardement in de oorlogsgeschiedenis van Maastricht vond plaats op vrijdag 18 augustus 1944. Dat was nog geen drie weken voor de bevrijding. Die dag zou de geschiedenis ingaan als Zwarte Vrijdag. Om drie minuten over zes in de vooravond verschenen ineens Amerikaanse bommenwerpers boven de stad. Het waren zogenoemde 'Vliegende Forten' van het type B 17. Nog voordat het luchtalarm gegeven kon worden, lieten ze twee ladingen bommen vallen. Hun doelwit was de spoorbrug. De geallieerden wilden zo de verbinding naar Aken afsnijden voor de Duitse troepen, die vanuit België op de vlucht waren. Helaas werd de spoorbrug nauwelijks getroffen en bleef ze intact.

Door twee formaties van elk dertien B 17-bommenwerpers (vliegende forten) werden door elk vliegtuig zes bommen afgeworpen. Van de 156 afgeworpen bommen raakte er echter slechts één de spoorbrug. Aan de westzijde van de Maas, op de Maastrichter oever, vielen bommen op en rond het Quartier Amélie ('t Krejje Dörrep). In de Maas werden enkele boten getroffen.

Aan de oostzijde van de Maas op de Wycker Maasoever vielen bommen in de wijk 't Roed Dörrep (Rood Dorp), op de Zinkwitfabriek (later N.V. Tebodin) en de daarnaast liggende vloertegelfabriek Rama aan de Franciscus Romanusweg (nu de Media Markt), de lijnwerkplaats van de NS en het rangeerterrein ten oosten van de Zinkwitfabriek.

De spoorbaan is op verschillende plaatsen vernield. Het emplacement Maastricht krijgt ook treffers waardoor ernstige schade aan de tractiegebouwen en het materieel ontstaat. Zeven locs zijn defect en verschillende goederenspooren vernield. Het hoofdgebouw heeft geen noemenswaardige schade.

Het dagrapportenboek van de Luchtbeschermingsdienst vermeldt: "*bominslag Schildersplein, Albertiplein, Valentijn Klotzstraat, Franciscus Romanusweg*".

Figuur 7. De puinhopen na het bombardement op de Zinkwitfabriek. Bron: delcampe.net

De gevolgen waren verschrikkelijk: 92 Maastrichtse burgers en 17 Duitse soldaten werden gedood. Er waren meer dan honderd gewonden, van wie velen zwaar. 325 huizen werden getroffen waarvan er 29 totaal vernield en 26 onherstelbaar beschadigd werden. De overige 270 getroffen panden waren min of meer te herstellen, al zou dat door gebrek aan bouwmaterialen tot geruime tijd na de bevrijding duren. 1550 mensen waren in een keer dakloos geworden.

De derde formatie van dertien bommenwerpers bombardeerde vanwege het slechte zicht abusievelijk het rangeerterrein van Tongeren (België).

Het Mission Report van de 379th Bomb Group vermeldt:

'Mission # 191 was flown by 40 aircraft with 1 abort from the 379th BG. The low group (13) mistakenly bombed the marshalling yards at Tongers, due to poor visibility. The lead group (13) bombed the bridge at Maastricht at 25,000 feet. The High Group with aircraft 42-97462 (FO-O) Judy II, (13) bombed Maastricht at 26,000 feet.

Each aircraft was loaded with 6 each, 1000 GP bombs 78 per group, 3 groups for a total of 234 bombs. One aircraft was forced to return early and jettison its bomb load. Twenty-six aircraft attacked the primary target at Maastricht. Thirteen aircraft attacked the secondary target at Tongers. Results:

Lead (bombed the primary): Photos showed a direct hit on the bridge; Low (bombed last resort – Tongers): photo's show several hits on double track railway running out of town north; High (bombed the primary): Photo's show good results with a direct hit on the bridge.'

Figuur 8. Zicht op de spoorbrug en omgeving anno 2009 vanaf de Wilhelminabrug. Het Kreije Dörrep werd volledig verwoest en niet meer volledig herbouwd als woonbuurt. Bron: grafmonumentensintpieter.nl

Figuur 9. Uitsnede van bovenstaande foto. Te zien is Het Kreije Dörrep.

Vlak ten noorden van de Franschensingel tot aan de spoorlijn lag Quartier Amélie, een wijk met arbeidershuisjes. Deze grond met huisjes was in het bezit van de Sphinx. Het buurtje met 59 eengezinswoningen besloeg vijf achter elkaar liggende huizenrijen met halverwege een noordzuidverbinding. De woningen stamden uit 1880 en werden in die tijd gebouwd voor de glasblazers en hun gezinnen, in de volksmond beter bekend als het "Krejjedörrep", genoemd naar de aaneengebakken sintels. Deze huisjes werden bijna allemaal weggevaagd. Er konden slechts 11 huisjes (twee blokjes van 5 en 6 huisjes) worden gered. Zij stonden aan de rand van de Franschensingel. Deze gespaard gebleven rij van elf huizen aan de Fransensingel, met terreinen ter grootte van 6.011 vierkante meter (de rest van Quartier Amélie tot aan de spoorbaan) werd in 1947 aan de KNP verkocht. De Papierfabriek kon hier haar fabriek uitbreiden en nieuwbouw plegen. Tijdens het bouwrijp maken van de grond in 1957 werd nog een blindganger ontdekt.

Bevrijding 1944

Na een harde strijd lukte het de Geallieerden het Duitse 7e Leger in Normandië te verslaan. Door de in 1944 wanordelijk verlopen terugtocht uit Frankrijk, zag de Duitse legerleiding zich genoodzaakt haar legers te hergroeperen en te verdelen over de bezette gebieden. Ook rondom Maastricht werd gewerkt aan een verdedigingsplan ter voorbereiding op de mogelijke komst van de Geallieerden. Bij Maastricht werd het langs de westgrens van de stad lopende Albertkanaal als dekkingstelling tegen de snel naderende Geallieerden gebruikt. Dit kanaal was in de jaren 1930-1939 ingericht als anti-tankhindernis en werd nu door de Duitsers benut. Langs de oostkant van het kanaal legden zij loopgraven aan, met name in Wolder en op de St. Pietersberg. Andere maatregelen, zoals het verwijderen van boomtoppen of het kappen van hele bomen om het schootsveld van het eigen geschut vrij te maken, waren ook geen uitzondering.

In de nacht van 8 op 9 september, ging de Duitse bezetter over tot het opblazen van de Spoorbrug en het spoorwegemplacement om het de naderende vijand lastig te maken de stad in te nemen. Het lukte de Duitsers wel de twee doelen op te blazen. De komende dagen begon het steeds onrustiger te worden in de omgeving van Maastricht. Amerikaanse artillerie schoot op Duitse geschutopstellingen op de Ambyerheide en de Bemelerberg en in de omgeving van Bunde. De Duitsers, op hun beurt, vuurden terug op de Amerikanen die zich bevonden op de westelijke oever van het Albertkanaal.

Op 9 september 1944 vielen vier dagen voor de bevrijding nog bommen in Wyck. Ooggetuigen lopend in de Professor Thomassenstraat zagen de bommen bij hun in de buurt neer komen. Op de hoek Meerssenerweg-Professor Nijpelsstraat was een enorme ravage van de twee bommen die daar gevallen waren.

Op maandag 11 september 1944 begonnen de drie regimenten van de Amerikaanse Old Hickory divisie vanuit Tongeren aan de laatste fase van hun opmars naar de Zuid-Limburgse grens. Het 120e Old Hickory-regiment, dat aan de leiding ging, zou fort Eben-Emael innemen en vanaf het Albertkanaal pal oostwaarts doorstoten naar Maastricht. 's Avonds om half 9, lukte het de Amerikanen Groot-Ternaaien (op de Belgische Maasoever tegenover Eijsden) te bevrijden en vervolgens het Albertkanaal over te steken. Bij de sluis van Ternaaien verrasten de Amerikanen onder leiding van kolonel Birks de Duitse verdedigers door gebruik te maken van een tunnelcomplex naar de sluis, waarna ook Klein-Ternaaien werd ingenomen. Een tegenaanval door de verjaagde Duitsers mislukte, doordat Birks een hinderlaag opzette. De vier Amerikaanse compagnieën konden verder optrekken naar het noorden, in de richting van Maastricht.

Op dinsdag 12 september 1944 wisten de Amerikanen een tas vol waardevolle documenten te bemachtigen. Vlak voordat de Amerikanen de Nederlandse grens passeerden, namen ze een Duitse legerauto onder vuur, waarin niemand anders dan generaal Hans Schmidt bleek te zitten. De generaal wist zelf te ontsnappen, maar moest zijn aktentas met daarin o.a. de marsroute, de sterkten van de meeste eenheden van het Duitse 7^e Leger en de positie van het hoofdkwartier en de commandoposten van 2 legerkorpsen en 12 divisies achterlaten.

In de ochtend van 13 september 1944, stuitte het Amerikaanse 113th Squadron op een verdedigingslinie, opgeworpen door een eenheid van generaal Schmidt's 276. Division. Het lukte de Amerikanen de linie te doorbreken en deze deels op te rollen. Er werd een gat van bijna een halve kilometer in de Duitse verdediging geslagen. De dood van een soldaat van het 2nd Batalion door (vermoedelijk) vuur van eigen in het westen opererende soldaten, wierp een schaduw op dit succes. De algemene vorderingen waren echter erg succesvol. De Amerikanen kregen deze dag niet alleen de grote weg Maastricht-Aken in handen, maar blokkeerden ook nog een deel van de weg Maastricht-Valkenburg-Wijlre-Wittem. Het 2^e bataljon van het 117^e regiment kreeg na het succes van het 113th Squadron opdracht om pal noordelijk op te rukken door het reeds genoemde ontstane gat, rechtstreeks naar Maastricht. De Duitsers lieten die middag, met het oog op de naderende Amerikanen, de St. Servaasbrug en de Wilhelminabrug springen. Uit de St Servaasbrug werd nog een 30-tal kisten met dynamiet met een vreemdsoortig relais (tijdbom?) gehaald.

Op de Kampweg in Gronsveld raakte het bataljon in een vuurgevecht verwickeld met de Duitsers, dat na twintig minuten werd beslecht in het voordeel van de Amerikanen. Zij verloren daarbij drie soldaten. Aan Duitse zijde sneuvelden twee man. Bij de windmolen tussen Heer en Gronsveld, stootte ook de E-compagnie van dit bataljon op een Duitse eenheid die felle weerstand bood. De infanteristen en de begeleidende tanks haalden alles uit de kast wat ze aan vuurkracht in huis hadden en dreven de Duitsers uit hun stellingen. Vervolgens sprongen de mannen op de tanks en gingen achter de vluchtende Duitsers aan. Enkele Duitsers sneuvelden en 90 soldaten werden krijgsgevangen gemaakt. Bij deze actie werd de kap van de windmolen in brand geschoten en gingen de wieken in vlammen op. Om half vijf 's middags werd Heer bevrijd en trok het 2e bataljon langs de Heerderweg het Maastrichtse stadsdeel Wyck binnen. Rond half zes was het einddoel voor die dag bereikt en vestigden de Amerikanen hun commandopost in hotel l'Empereur tegenover het station.

De rest van het 117e en het 119e regiment zouden die dag volgens opdracht een deel van de weg Maastricht-Vaals-Aken in handen moeten zien te krijgen. Het 1e en 3e bataljon van het 117e regiment waren inmiddels via Sint Geertruid en Eckelrade met tanksteun doorgestoten. Het 1e bataljon bereikte Cadier en Keer, dat om half twee 's middags werd bevrijd, waarna ook Bemelen werd ingenomen. Het 3e trok naar Amby en Limmel, dat tot aan de kerk werd bevrijd. De vier compagnieën van het 120e regiment zuiverden op de Belgische Maasoever het "Maastrichtse eiland" tussen de Maas en het Albertkanaal. Zij trokken via Kanne, Wolder en Smeermaas naar de westelijke stadsrand van Maastricht. Daar wachtten ze op de mannen van de F-compagnie van het 117e, die Wyck hadden bevrijd en die vanaf de vroege ochtend bezig waren de Maas over te steken. Deze oversteek vond

plaats tegenover de 'Blekerij', ongeveer op de plaats waar nu de J.F. Kennedybrug ligt. Dat moest met bootjes gebeuren omdat de Duitsers de vorige dag, 's middags net voor de Amerikanen Wyck binnen trokken, de bruggen hadden opgeblazen. Toen de twee regimenten elkaar in de loop van de dag op de linker Maasoever ontmoetten, was Maastricht helemaal in handen van de Amerikanen.

's Middags om half vijf ratelden eindelijk de eerste tanks van de 2nd Armored Division *Hell on Wheels* via de pontonbrug over de Maas in Maastricht. Vervolgens werden de Duitsers tussen Maastricht en Meerssen teruggeslagen van Amby tot achter Rothem. Het 99e infanteriebataljon, dat was toegevoegd aan de 2e tankdivisie, kreeg de opdracht het eiland tussen Maas en Julianakanaal ten noorden van Maastricht te zuiveren. Dit bataljon trok die dag over de gedeeltelijk vernielde sluis bij Borgharen en maakte in het dorp 500 Duitsers krijgsgevangen; vermoedelijk een deel van de parachutisteneenheid die uit Maastricht was teruggetrokken. Tegelijkertijd staken andere Amerikanen vanuit het Belgische Smeermaas met stormboten de Maas over, waarna ook Itteren werd bevrijd. De infanteristen rukten verder op naar Rekem, dat zij tegen de avond bereikten en raakten bij Uikhoven in hevige vuurgevechten gewikkeld met groepen Duitsers, die hardnekkige pogingen deden daar de Maas over te komen.

Tijdens de bevrijdingsperiode (13-16 september), de onmiddellijk daaraan voorafgaande dagen en kort na 16 september, zowel overdag als 's nachts, ligt de stad Maastricht letterlijk tussen twee vuren. Aan de oostzijde van Maastricht, vanuit Bunde, Meerssen, Amby en meer zuidelijk bij Heer, bestoken de Duitsers met hun kanonnen bij voortduring de Amerikanen nabij het Albertkanaal. De Amerikanen hebben hun artilleriebatterijen voornamelijk opgesteld op het meest zuidelijke deel van St. Pietersberg, op Belgisch grondgebied. Ook op Maastricht zelf (zowel de binnenstad als de buitenwijken) vallen meermaals granaten. Niet altijd is even duidelijk, van welke zijde de schoten waren gelost, laat staan, van welk Duits of Amerikaans legeronderdeel.

Op 14 september, omstreeks 11.30 uur, beschoot Duitse artillerie het stadsdeel Wyck. Granaten sloegen in aan de Spoorweglaan. Onmiddellijk werden de uitgestoken vlaggen ingehaald. Gelukkig was het na een half uur voorbij. Ook ontplofte er om 18.00 uur nog een door de Duitsers geplaatste tijdbom in de St. Aloysiuschool aan de Lage Barakken.

De volgende dagen blijft dit vuren met onregelmatige tussenpozen aanhouden. In het rapportenboek van het politiebureau Wyck staat: "We gaan naar bed met kanongebulder dat de gehele nacht aanhoudt".

De stad was bevrijd, uitbundige feestelijkheden konden een aanvang nemen. Ook al was de stad bevrijd, dit betekende niet dat het dagelijks leven weer als vanouds werd. De oorlogssituatie was nog niet voorbij. Allerlei beperkende maatregelen bleven van kracht: de verplichting tot verduistering en de 'Avondklok': tijdens bepaalde uren mocht niemand op straat. Ook brandde er nog geen straatverlichting. In Maastricht was van oktober 1944 tot maart 1945 het hoofdkwartier van het Amerikaanse Negende Leger gevestigd in het gebouw van het voormalige Henric van Veldeke College.

Op 16 september kwamen er weer tientallen Duitse granaten terecht in het Witte Vrouwenveld. Op het Hofmeierplein is er één ingeslagen, waarbij zeven doden vallen.

Op zondag 17 september komen omstreeks kwart over acht 's avonds zes Duitse vliegtuigen op Maastricht aanvliegen. Het Amerikaanse luchtafweergeschut is zo hevig dat slechts één erin slaagt er doorheen te komen. Het vliegtuig ontdoet zich van zijn last en laat een bom van plus minus 500 kg vallen. Ze treft de Beyart, het klooster van de Broeders van de Onbevleete Ontvangenis aan de Brusselsestraat. Veel materiële schade werd aangericht in de woningen in de omgeving van de Brusselsestraat.

Figuur 10. Amerikaans 90mm luchtdoelgeschut bij Gronsveld, ter bescherming van de pontonbruggen in Maastricht. Bron: Hendriks, J. en Koenen, H., *D-Day in Zuid-Limburg. De bevrijding van uur tot uur, van plaats tot plaats* (Maastricht 1994).

Behalve van bom- en granaatinslagen, heeft de stad ook te lijden van Duitse luchtaanvallen op de oeververbindingen. Zowel de pontonbruggen alsook de Sint Servaas- en Wilhelminabrug worden door luchtafweergeschut beschermd. Desondanks doen Duitse vliegtuigen - meestal overdag - hardnekkige pogingen om de bruggen te bombarderen. En niet alleen de bruggen!

Op 26 september is het station het doelwit. Om ongeveer 9 uur 's avonds valt één bom voor de toren van het station op het Stationsplein. Het onderste deel van de toren wordt zwaar gehavend. Eén bom valt op een huis in de Stationsstraat en één in een tuin enkele huizen verder. Een volgende bom valt in de Lage Barakken waardoor drie huizen worden vernield. Doden vallen er niet, wel worden zeven personen licht gewond. Er is veel schade aan ramen en daken van huizen in de Spoorweglaan, de Stationsstraat, de Wilhelminasingel en de Lage Barakken. Er moet veel puin worden geruimd.

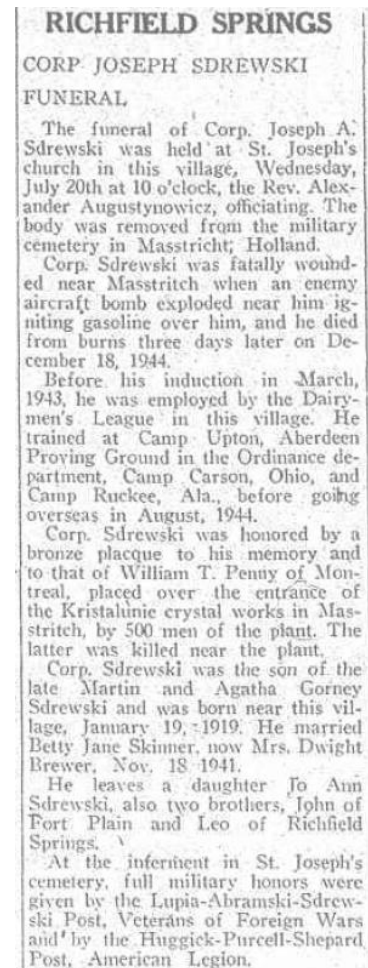

Figuur 11. Amerikaanse pontonbrug bij de papierfabriek. Bron: Hendriks, *D-Day*.

Op 17 december 1944 werden door Duitse jagers enkele lichte Duitse bommen afgeworpen bij de machineloods op het spoorwegemplacement.

Op 18 december 1944 kwamen twee Amerikaanse militairen om het leven toen een Duitse vliegtuigbom explodeerde. Ter nagedachtenis aan hen werd een bronzen plaquette aangebracht in de muur van het kantoorgebouw van de Vereenigde Glasfabrieken N.V. (Nieuweweg 25).

Figuur 12. Links de plaquette aan de Nieuweweg 25, rechts een krantenbericht uit *The Otsego Farmer* van 22 juli 1949.

Een artikel van rsm Mercury.com meldt het volgende over deze gebeurtenis:

'60 Years Ago – May 1948: Dutch Workmen at Maastricht, The Netherlands Honor American Dead – Five hundred workmen of the Kristalunie crystal works in Maastricht, The Netherlands, yesterday paid homage to two American soldiers killed in 1944 at their factory during the Allied campaign of liberation. A large bronze plaque contributed by the workers was unveiled over the entrance to the factory, which is now being rebuilt. The plaque is erected to the memory of Sergeant William T. Penny, formerly of Montreal, Quebec, Canada, and Corporal Joseph A. Sdrewski, formerly of Richfield Springs, New York and inscribed "to ever remind us of the cost and significance of freedom." The two soldiers are interred in Margraten U.S. Military Cemetery five mile east of Maastricht. A choir of workmen sang the American and Dutch national anthems to conclude a brief dedication ceremony.'

Twee dagen voor Kerstmis vallen 's avonds om half tien ongeveer tien lichte bommen wederom in de buurt van het station. Woningen aan de Parallelweg, de Van den Berghstraat en de Cockerstraat worden getroffen. Ook hier is weer veel glasschade. Er komt een aantal van deze V1's neer op akkers en weilanden rond de stad (Wolder, Caberg) of in de iets verdere omgeving (Smeermaas, Rothem, Cadier en Keer). De V1's die hier overkomen, worden gelanceerd vanuit de omgeving van Wassenaar en zijn bestemd voor Luik.

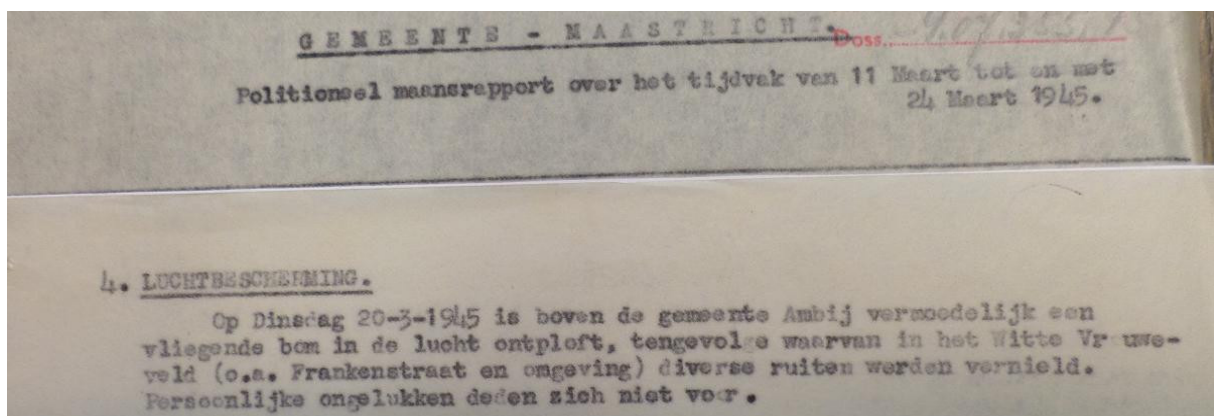
Op 31 december 1944 is Maastricht de gehele nacht het doel van Duitse aanvallen. De Luchtbeschermingsdienst meldt: Grote brand in oostelijke richting, omgeving station. Brand in Prof. Pieter Willemsstraat, explosies in dezelfde buurt (brandbommen gevallen voor de school in de Prof. P. Willemsstraat). Bomexplosies in Witte Vrouwenveld. Enige brandbommen gevallen vermoedelijk Meerssenerweg. Bominslag ongeveer Lenculenstraat. In de buurt Vliegveld Geusselterweg bij Willem I

terrein richting Dr. Schaepmansstraat, bommen gevallen. Vermoedelijk vliegende bom geëxplodeerd richting Smeermaas. Volgens Amerikanen post Sphinx zijn in Maastricht 5 bommen gevallen. Inslag brisantbom in tuin Jezuïetenklooster. Amerikaanse leger meldt bom bij Cabergerweg. Oranjeplein vermoedelijk brandbom op houten keet vlak voor perceel Scharnerweg 129. Bij Hitz, Cörversplein 7, kogel door raam en glasschade. Vermoedelijk inslag richting Statensingel, blijkt inslag hoek Herbenusstraat - Zakstraat. Bominslag Kl. Looiersstraat 20 in achterbouw. 5 huizen Herbenusstraat vernield: 162-164-166-168-170.

Het einde van het luchtalarm wordt pas op 1 januari om 7.45 uur gegeven. Het heeft dus praktisch de gehele nacht geduurd. Het overvliegen van vijandelijke vliegtuigen concentreert zich tussen elf uur op oudejaarsavond en half vier in de nieuwjaarsnacht. Het lijkt erop dat 's avonds tussen half twaalf en half een het station en het vliegveldje aan de Geusselterweg het doelwit zijn geweest. Er lag toen een klein Amerikaans vliegveldje ongeveer op de plaats waar nu de Sporthal Geusselt aan de Olympiaweg ligt. Het was speciaal voor de verkenningsvliegtuigjes bestemd. Dit veldje wordt overigens niet getroffen. Wel vallen bommen in de Prof. P. Willemsstraat.

De tweede bommenlading wordt tussen kwart voor drie en kwart over drie in de nacht boven Maastricht uitgeworpen. De schade hiervan is veel groter: vijf woningen worden getroffen. Twee belendende huizen worden onherstelbaar beschadigd. De gevolgen van deze bombardementsnacht zijn ernstig: achttien doden en elf gewonden. De materiële schade bedraagt zeven woningen die totaal zijn vernield en vier woningen die onherstelbaar zijn beschadigd. 148 Huizen zijn licht beschadigd.

Als begin januari de geallieerden het Ardennenoffensief weten te keren, neemt het luchtgevaar boven Maastricht af. Soms vindt er nog een beschieting plaats, maar naarmate het front verder Duitsland inschuift, wordt het in Maastricht rustiger. Wel komen er nog geregeld vliegende bommen over, waarvoor soms luchtalarm wordt gegeven, maar ze berokkenen weinig schade in de stad. Eind februari slapen de mensen weer gewoon in hun slaapkamers en niet meer in de (schuil)kelders.

Figuur 13. Uitsnede van een politieel rapport over het tijdvak 11 maart tot en met 24 maart 1945, van de Gemeentepolitie Maastricht. Hieruit blijkt dat er ook in de eerste maanden van 1945 nog steeds sprake was van gevaar door ontploffende V-1 vliegende bommen. Bron: RHCL, Politieel Rapporten en Processen-verbaal, toegangsnummer 07.E09, inventarisnummer 207.

Neergestorte vliegtuigen Maastricht

Onderstaande tabel geeft de bekende vliegtuigcrashes binnen en in de directe omgeving van het onderzoeksgebied weer. Deze tabel is samengesteld op basis van meerdere bronnen, waarbij de informatie van het SGLO en Brongers als voornaamste bronnen zijn gebruikt. Andere bronnen, zoals informatie van het Stiwot en diverse websites, zijn ter verificatie van de gevonden gegevens gebruikt. Vermeld dient te worden dat het merendeel van de precieze locaties van onderstaande vliegtuigcrashes niet kon worden achterhaald en derhalve niet kon worden ingetekend op de kaart. Omwille van de volledigheid van het overzicht voor de gemeente Maastricht zijn deze gebeurtenissen wel opgenomen in de onderstaande tabel.

Datum en tijd	Locatie	Vliegtuig en eenheid	Piloot
10 mei 1940	Zuidwestelijk van Maastricht	Henschel Hs-126/ 2.(H)/41	Hptm. Dietrich
10 mei 1940	Maastricht – Heer	Henschel Hs-126/ 4.(H)/13	Lt. E. Häckel
10 mei 1940	Maastricht – Hazendans	Junkers Ju 87 B/ 9.St.G 2	Fw. W. Herden
10 mei 1940	Maastricht – Bilzen aan de Bilzerbaan, enkele tientallen meters over de Belgische grens	Junkers Ju 87 B/ 3./St.G77	Uffz. E. Albrecht
10 mei 1940	Nabij Maastricht	Junkers Ju 87 B/ 3./St.G 2	Uffz. Diegmann
10 mei 1940	Maastricht - Kanne	Junkers Ju 52/3M/ 17./KGrzbV 5	-
10 mei 1940	Maastricht	Junkers Ju 52/3M/ 4./KGrzbV 172	-
11 mei 1940 11:38	Oostelijk van Maastricht	Henschel Hs-126/ 4.(H)/13	Uffz. E. Vierheilig
12 mei 1940 09:15	Borgharen, in de tuinen van kasteel Borgharen²	Blenheim MkIV (No. L8847)/ 15 Sqdn	F/O T.G. Bassett
12 mei 1940	Nabij Maastricht	Hawker Hurricane MkI (No. L1688)/ 1 Sqdn	F/O R. Lewis
12 mei 1940 10:10	Maastricht – Oost Maarland	Hawker Hurricane MkI (No. L1970)/ 87 Sqdn	F/O J.A. Campbell
12 mei 1940 10:20	Nabij Maastricht	Hawker Hurricane MkI (No. L1632)/ 87 Sqdn	Sgt. F.V. Howell
12 mei 1940	Maastricht	Henschel Hs-126/ 4.(H)/13	-
12 mei 1940	Nabij Maastricht	Messerschmitt Bf 109 E/ 2./JG 27	Lt. F. Keller
14 mei 1940	Nabij Maastricht	Amiot 354 (Frans) (No.0034)/ G.B.I./34	Col. François
17 mei 1940	Nabij Maastricht	Henschel Hs-126 B-1	-
26 september 1940	Maastricht	Dornier Do 17 Z-3 (No.2591)/ Stab /KG3	-
24 december 1940	Maastricht (Amby)	Junkers Ju 87 B (No.5496)/ 5./St.G. 1	Uffz. A. Kinna
2/3 juli 1941	Itteren, ten noordoosten van Itteren waar nu de dijk loopt³	Whitley MkV (No. Z6558) van 78 Sqn	A. Jepson
7/8 juli 1941 01:15	Wilhelminasingel, hoek Bourgonestraat, Maastricht⁴	Wellington MkI C (No.R1040)/ 9 Sqdn	P/O D.J. Jamieson
31 mei 1942	Noordelijk van Maastricht	Messerschmitt Bf 110 D-3 (No.4377)/ III/NJG 4	-
30 juli 1942	Nabij Maastricht	Junkers Ju 88 A-5 (No.8268)/ IV/KG 77	-
5/6 oktober 1942 22:30	Meersenerweg (Viaductweg hoek Meersenerweg) Maastricht⁵	Wellington MkIII (No.BJ729)/ 419 Sqdn	W/O II T.E. Powell
25/26 mei 1943 01:40	Maastricht - Caberg	Wellington MkX (No.HF488)/	F/O D. Makin

² Bron: A. Meijers. Vooronderzoek Itteren/Borgharen. Locatie ingetekend op kaart.

³ Bron: A. Meijers. Vooronderzoek Itteren/Borgharen. Locatie ingetekend op kaart.

⁴ Locatie ingetekend op kaart.

⁵ Locatie ingetekend op kaart.

		199 Sqdn	
29/30 mei 1943 00:29	Maastricht - Heer	Wellington MkX (No.HE203)/ 431 Sqdn	F/Sgt. A.H. Smith
28/29 juni 1943 01:25	Bilsersbaan Maastricht, bij de bunker aan de voormalige Bilsersbaan ⁶	Halifax MkII (No.HR697)/ 10 Sqdn	P/O R.H. Geddes
17 augustus 1943 17:30	Maastricht – Wolder (Vroenhovenweg, aan de kant van de Belgische Grens) ⁷	P-47 Thunderbolt C (No.41- 6372)/ 56FG/63FS	1st Lt. E.A. Sugas
17 augustus 1943 17:10	Oostelijk van Maastricht	Fockewulf Fw 190 A-5/U8 (No.840131)/ 3./JG 1	Fw. O. Nette
17 augustus 1943 14:15	Maastricht – Heugem	Fockewulf Fw 190 A-4 (No.5565)/ 4./JG 1	Ofw. B. Lipper
17 augustus 1943	Oostelijke oever van de Maas bij Maastricht 14:15	Fockewulf Fw 190 A-4 (No.5561)/ II/JG 1	Ofw. G. Übbert
14 oktober 1943	Maastricht – Limmel 13:45	B-17 F (No.42-29952)/ 305BG/364BS	2nd Lt. D.L. Murdock
10 november 1943	Maastricht – Caberg 16:30	Messerschmitt Bf 110 G-4 (No.5588)/ 6./NJG 1	Lt. E. Ernst
17 december 1943	Nabij Maastricht	Junkers Ju 88 A-4 (No.301322)/ Fl. Ü.Gr. 1	-
4 januari 1944	Nabij Maastricht	Messerschmitt Bf 109 G-6 (No.15672)/ Fl. Ü.Gr. 1	-
11 maart 1944	Maastricht – Scharn 10:45	Mustang P-51 D (No.43- 6554)/ 355FG/358FS	F/O J.A. Chalot
27/28 april 1944 01:30	Maastricht – Caberg 01:30	Halifax MkIII (No.LW479)/ 51 Sqdn	F/Lt. L. Rothwell
25 mei 1944 11:00	Nabij Maastricht, 1km van Heer 11:00	B-26 B (No.42-95929)/ 323BG/455BS	Capt. R.E. Felt
6/7 oktober 1944	Noordwestelijk van Maastricht	Junkers Ju 88 G-1/ 7./NJG 4	Ogfr. E. Büchner
6 november 1944	Maastricht – St. Pieter	Bobcat UC-78 (No.43-7841)/ 82 ADS	Lt. G.T. Parker
1 december 1944	Maastricht – St. Pieter	L-5 Sentinel (No.42-99318)/ 125 LS	Lt. S.D. Brose
1/2 januari 1945	Maastricht – Vilt (Berg en Terblijt) 22:00	Lancaster MkIII (No.ME321)/ 75 Sqdn	W/C. R.J. Newton
1 januari 1945	Nabij Maastricht	Fockewulf Fw 190 A-8 (No.960552)/ Stab III/JG 11	Maj. G. Vowinkel
1 januari 1945	Nabij Maastricht	Fockewulf Fw 190 A-8 (No.732210)/ 12./JG 11	Uffz. M. Milkreiter
1 januari 1945	Nabij Maastricht	Fockewulf Fw 190 A-8 (No.960298) 12./JG 11	Ofw. K. Hiller
1 januari 1945	Nabij Maastricht	Messerschmitt Bf 109 G-14 (No.785770)/ 8./JG 11	Fw. A. Tempel
22 februari 1945	Nabij Maastricht	P-47 Thunderbolt D (No.43- 25540)/ 48FG/493FS	1st Lt. L. Greenfield

Tabel neergestorte vliegtuigen Maastricht, samengesteld op basis informatie SGLO en Brongers.

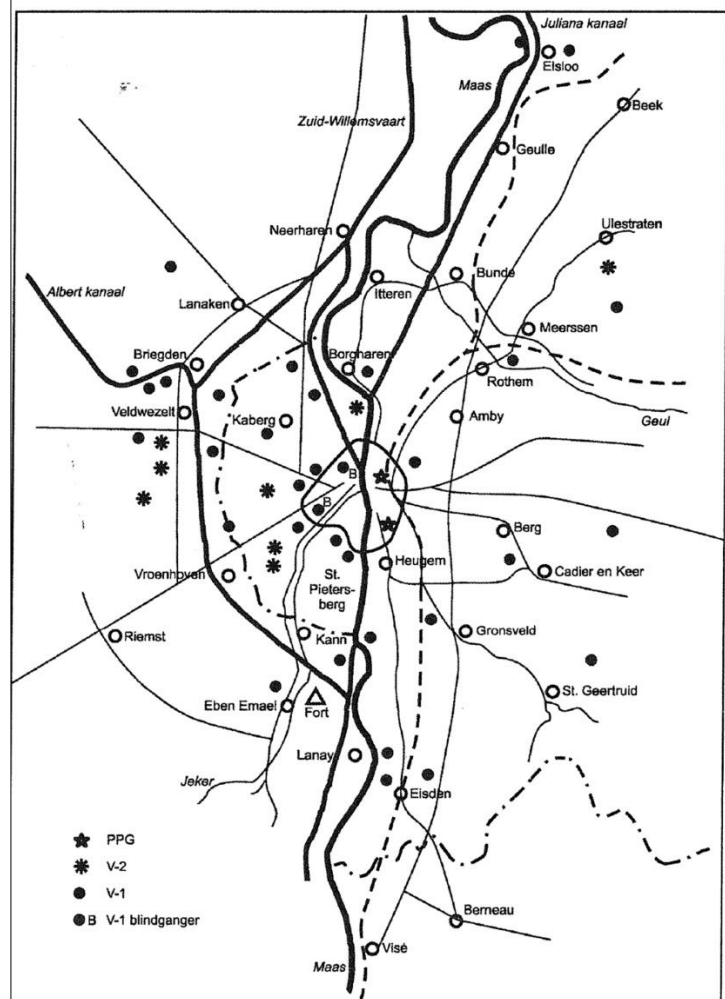
⁶ www.heemkundewolder.nl

⁷ www.heemkundewolder.nl

V-wapen inslagen in Maastricht

In de periode van 28 september 1944 tot 5 mei 1945 was Maastricht het doelwit van V-wapens (Vergeltungswaffen). Zo schrijft de SGLO (Studiegroep luchtoorlog 1939-1945) in haar bulletin van maart/april 2008. Op basis van gegevens uit het Maastrichtse Stadsarchief en diverse literatuur werd er onderzoek gedaan naar de inslagen van V-wapens in de gemeente Maastricht. Uit diverse bronnen, zoals de Maastrichtse Luchtwachtdienst en Amerikaanse rapporten, bleek er een groot aantal V-wapens op Maastricht te zijn gevallen. Het ging hierbij om de V-1, de vliegende bom; de V-2, de raket; en de PPG, het Peenemünder Pfeil Geschoss (een granaat met raketaandrijving die kon worden afgevuurd door een kanon). Bijgevoegde kaart is afkomstig uit het bulletin van de SGLO en geeft de verschillende inslagen weer. Hierbij moet worden vermeld dat het gaat om een erg globale kaart, die wat betreft verhoudingen niet helemaal overeen bleek te komen met de realiteit. Daarnaast heeft het raadplegen van aanvullende bronnen aan het licht gebracht dat er nog veel onduidelijkheid en zo af en toe weinig overeenstemming bestaat wanneer we het hebben over inslagen van V-wapens in Nederland. Sommige inslagen op de genoemde kaart, komen overeen met inslagen genoemd op de website *Vergeltungswaffen.nl*, welke een overzicht bijhoudt van inslagen in Nederland (op basis van lijsten gepubliceerd in het bulletin van SGLO), terwijl andere inslagen niet voorkomen of dubbel op de website lijken te staan. Op basis van de bijgevoegde kaart uit het bulletin, hebben wij gepoogd alle inslagen op Maastricht weer te geven op onze inventarisatiekaart. Er dient te worden vermeld dat de precieze locaties niet allen achterhaald konden worden en de door ons ingetekende inslagen van V-wapens als indicatief moeten worden opgevat. Het is een feit dat er een aantal V-wapens zijn ingeslagen in Maastricht en dat er, gezien de hoeveelheid inslagen, een aanzienlijke kans bestaat dat er V-wapens aangetroffen kunnen worden. Dit is de belangrijkste conclusie die kan worden afgeleid uit de gevonden informatie. Het is echter op basis van deze gegevens niet mogelijk om een verdacht gebied af te bakenen.

in de omgeving van Maastricht. Bron: Bulletin 294, SGLO.

2.4 Gemeentelijk en provinciaal archief

Het onderzoeksgebied is gelegen binnen de grenzen van de huidige gemeente Maastricht. Ten tijde van de Tweede Wereldoorlog waren de gemeenten Itteren, Borgharen, Amby en Heer zelfstandige gemeenten. De archieven van de gemeente Maastricht en de voormalige gemeenten Itteren, Borgharen, Amby en Heer zijn ondergebracht binnen de collectie van het Regionaal Historisch Centrum te Maastricht.

Bij het raadplegen van het gemeentelijke en provinciaal archief worden ten minste de stukken van de luchtbeschermingsdienst, de stukken over aangetroffen/geruimde CE en de oorlogsschaderapporten geraadpleegd. Indien er indicaties zijn voor de aanwezigheid van CE wordt in het gemeentelijke en provinciaal archief voorts gezocht naar gegevens over relevante naoorlogse ontwikkelingen (contra indicaties), tenzij andere bronnen hierover reeds voldoende informatie hebben opgeleverd.

In dit archief zijn de onderstaande dossiers geraadpleegd. Deze informatie wordt geanalyseerd in paragraaf 3.3 Gemeentelijk en provinciaal archief.

20.108A	Gemeentepolitie Maastricht	
610-615	Rapporten opgemaakt door de gemeentepolitie van Maastricht	1940-1945
651-656	Register van processen-verbaal, houdende beknopte aanduiding van alle misdrijven , overtredingen of andere feiten in de gemeente Maastricht gepleegd	1940-1945
696-700	Klapper op namen van processen-verbaal in de Registers van processen-verbaal hoofdbureau Maastricht en afdeling Wijk	1940-1945
792-815	Processen-verbaal, opgemaakt door de gemeentepolitie van Maastricht	1940-1945
876-877	Processen-verbaal opgemaakt door de gemeentepolitie van Maastricht, Afdeling Wijk	1944-1945
1452	Rapporten en andere stukken betreffende slachtoffers van bom- en granaatslagen en verwoestingen door granaten enz. aangericht aan panden en schepen	1941-1945
1551	Rapporten en andere stukken inzake verschillende aangelegenheden in verband met de bezetting der Duitse Weermacht	1944
20.108B	Gemeentepolitie Maastricht	
28-30 en 32-39	Rapportenboeken	1940-1943
07.E09	Militair Gezag Limburg	
5	Rapporten van 13/9-2/10-1944	1944
4902-26	Bominslag correspondentie i.z	31/10-44 / 23-4-1945
4929-30	Bom-en mijnopruiming en ander oorlogstuig - Algemene correspondentie en rapporten	
4860-42	Mijnen en projectielen, aangiften, opruiming en rapporten betreffende.-	
4860-43	Mijnen, projectielen en ander oorlogstuig-correspondentie betreffende.-	
66	Opgaven van gemeenten i.z. ligging van mijnevelden met schetskaartjes en kladopgaven van geruimde mijnen, soort vermeldende	
67	Correspondentie i.z. luchtbescherming, opruiming van mijnen, enz.; personeelslast	
207	Politionele rapporten, tijdvak September '44-april 1945	
4887-314	Weekrapporten i.z. bom-munitie-en mijnopruiming. Sectie IV	
20.007	Gemeentesecretarie Maastricht	
Secr 1+2 1666 – 1	Maatregelen na plaatsgevonden hebbende bominslagen: bominslag 27-11-41	27-11-1941

Secr 1+2 1666 – 2	Maatregelen na plaatsgevonden hebbende bominslagen: Andere bominslagen.	1942-1944
Secr 1+2 1666 – 1	Meldingen bombardementen, bominslagen en neerstorten militaire vliegtuigen: Richtlijnen inzake meldingen; overzichten van voorvallen.	1940-1961
Secr 1+2 1666 – 2	Meldingen bombardementen, bominslagen en neerstorten militaire vliegtuigen: Afzonderlijke voorvallen.	1941-1944
Secr 1+2 1666 – 1	Signalering en opruiming ontplofbaar oorlogsmaterieel. Voorschriften en richtlijnen; doen van opgaven.	1958-1963
Secr 1+2 1820 - 1	Schatting schade door oorlogsgeweld mei 1940	1940
Secr 1+2 1822 – 3	Staten van door oorlogsgeweld getroffen onroerende goederen met uitbetaalde schadevergoedingen.	1945-1954
Secr 1+2 1822 – 4	Concrete gevallen, meer dan één gedupeerde.	1942-1959
Secr 1+2 1822- 1829	Dozen 1822-1829 Afwikkeling gevallen van materiële oorlogsschade met betrekking tot onroerende goederen, geleden door particulieren, bedrijven of instellingen (alfabetisch op naam).	1940-1961
Secr 5 0252-02	Signalering en opruiming ontplofbaar oorlogsmaterieel.	1958-1983
20.109	Luchtbeschermingsdienst Maastricht	
1-7	Jaarboek van de Luchtbeschermingsdienst	1941-1945
8	Register van Luftlagemeldungen	13-10-1943 / 5-1-1944
9	Register van Luftlagemeldungen	5-1-1944 / 17-1-1944
43	Correspondentie m.b.t. bombardementen	
44	Correspondentie mbt gevechtshandelingen	
50	Waarschuwingen en alarmeringen	
55	Opruimings- en Herstelingsdienst	
81	Register met dagverslagen, afgeschreven brieven en concept-brieven van secretaris van afd. Maastricht van Nederlandsche Vereeniging voor Luchtbescherming, tevens vakhoofd/vakleider van vak I van Maastrichtse Luchtbescherming, uitgaande van genoemde vereniging	22-12-1942 / 26-7-1943
82A	Register met dagverslagen	21-9-1943-4- 3-1944
82B	Register met dagverslagen	8-3-1944 / 4-9-1944
20.210A	Gemeentebestuur van Borgharen: gemeentebestuur Borgharen I	1806- 1942(1953)
	887 Stukken betreffende de organisatie en het materieel van de Luchtbeschermingsdienst	1936-1942
	888 Stukken betreffende het personeel van de Luchtbeschermingsdienst	1940-1942
	889 Stukken betreffende de brandbestrijding	1924, 1927, 1936-1940
	1087 Stukken betreffende mobilisatie en de staat van beleg	1914, 1920, 1936-1939
20.224B	Historisch dossier der gemeente Itteren over de bezettingstijd	1940-1944
2.07.351.53	Oorlogsschade aan gemeente-eigendommen	1941-1951
1.782	Luchtbeschermingsaangelegenheden	1940-1944
1.811.111.2	Verbetering weg Borgharen-Itteren-Meerssen in 1949/1950, w.o. vergoeding	1949-1950

	oorlogsschade	
1.842.913	Materiële oorlogsschade particulieren	1940-1945
20.204I	Gemeentebestuur van Amby: gemeente Amby II: code-archief	1902-1970
	Oorlogsschade aan gemeente-eigendommen	1946-1953
20.216B	Gemeentebestuur van Heer en Keer, vanaf 1829 van Heer: gemeente Heer II code-archief	
17	Politionele maandrapporten	Feb. 1943/14-7-1944
137	Luchtbeschermingsdienst	1938-1944

Tabel geraadpleegde archieven Regionaal Historisch Centrum te Maastricht.

2.5 Archief Explosieven Opruimingsdienst Defensie (EODD)

In 1971 heeft de EOD de taak voor het ruimen van aangetroffen CE van de Hulpverleningsdienst van het Ministerie van Binnenlandse Zaken overgenomen. Vanaf die tijd zijn alle meldingen van aangetroffen CE vrij nauwgezet bijgehouden. Tot 1990 werden deze meldingen MORA's genoemd (Melding Opdracht Ruimrapportage Afdoening). Na 1990 werden deze meldingen WO's (Werkopdrachten) of UO's (Uitvoeringsopdrachten) genoemd.

Bij het raadplegen van het archief van de Explosieven Opruimings Dienst Defensie wordt als eerste de database met meldingen van aangetroffen CE en de collectie mijnenveldkaarten geraadpleegd. Indien in de database met meldingen van aangetroffen CE indicaties voor de aanwezigheid van CE worden aangetroffen, wordt de collectie MORA's/UO's geraadpleegd. Indien in de collectie mijnenveldkaarten indicaties voor de aanwezigheid van CE worden aangetroffen, wordt de collectie mijnenveld ruimrapporten geraadpleegd.

De bij de EOD opgevraagde gegevens worden geanalyseerd in paragraaf 3.4 Archief Explosieven Opruimingsdienst Defensie (EOD).

2.6 Luchtfotocollecties

In Nederland zijn twee archieven die samen een vrij complete collectie beheren van relevante luchtfoto's die tijdens de Tweede Wereldoorlog zijn gemaakt door zowel de Britse als Amerikaanse luchtmacht. Een deel van deze luchtfotocollectie bevindt zich in de afdeling Speciale Collecties, Bibliotheek Wageningen UR te Wageningen. Het andere deel bevindt zich in de collectie van het Kadaster Geo-informatie te Zwolle. Luchtfoto's uit beide archieven worden geleverd via Dotkadata. In Schotland bevindt zich een omvangrijke collectie luchtfoto's bij The Aerial Reconnaissance Archives (TARA), Edinburgh. De Luftbilddatenbank te Würzburg (Duitsland) beschikt over een database met gegevens uit al deze archieven.

De beschikbare luchtfoto's betreffende de data waarop de oorlogshandelingen hebben plaatsgevonden zijn door ons geïnventariseerd. Daaruit zijn de bruikbare luchtfoto's geselecteerd. Bij de selectie van luchtfoto's wordt rekening gehouden met: opnamedatum in relatie tot oorlogshandelingen, kwaliteit van het fotobeeld en de schaal.

Omdat de Nederlandse archieven onvoldoende informatie hebben opgeleverd, hebben wij de Luftbilddatenbank te Würzburg verzocht een overzicht aan te leveren van de beschikbare luchtfoto's.

In paragraaf 3.5 Luchtfotocollecties worden de geselecteerde luchtfoto's geïnterpreteerd op schade aan het landschap als gevolg van oorlogshandelingen en de aanwezigheid van militaire werken.

Aanwezige en gebruikte luchtfoto's.

Inv. nummer	Herkomst	Datum	Kwaliteit	Relevantie
A-732-2051	Luftbilddatenbank	7-5-1942	Goed	Redelijk
106G-1561_3016	Dotkadata	21-7-1944	Goed	Goed
140-912_3022	Dotkadata	1-9-1944	Goed	Goed
140-912_3026-	Dotkadata	1-9-1944	Goed	Goed
106G_3630_3047	Luftbilddatenbank	18-11-1944	Slecht	Slecht (veel bewolking)
106G_3630_3048	Luftbilddatenbank	18-11-1944	Redelijk	Redelijk (bewolking)
106G_3630_3049	Luftbilddatenbank	18-11-1944	Redelijk	Redelijk (enige bewolking)
106G_3630_3050	Luftbilddatenbank	18-11-1944	Redelijk	Redelijk (enige bewolking)
106G_3630_4022	Luftbilddatenbank	18-11-1944	Goed	Goed
106G_3630_4023	Luftbilddatenbank	18-11-1944	Goed	Goed
140_1213_4128	Dotkadata	18-11-1944	Goed	Goed
140_1213_4131	Dotkadata	18-11-1944	Goed	Goed
140_1213_4132	Dotkadata	18-11-1944	Goed	Goed
7_3633_2034	Luftbilddatenbank	29-11-1944	Goed	Goed
7_3633_2035	Luftbilddatenbank	29-11-1944	Goed	Goed
400_1585_3001	Dotkadata	3-12-1944	Goed	Goed
400_1585_3005	Dotkadata	3-12-1944	Goed	Goed
400_1585_3019	Dotkadata	3-12-1944	Goed	Goed
400_1585_3022	Dotkadata	3-12-1944	Goed	Goed
400_1585_3029	Dotkadata	3-12-1944	Goed	Goed
400_1585_3038	Dotkadata	3-12-1944	Goed	Goed
400_1585_3042	Dotkadata	3-12-1944	Goed	Goed
400_1585_4014	Dotkadata	3-12-1944	Goed	Goed
400_1595_4001	Dotkadata	3-12-1944	Goed	Goed
400_1585_3044	Dotkadata	3-12-1944	Goed	Goed
400_1595_4028	Dotkadata	3-12-1944	Goed	Goed
7_012A_3032	Luftbilddatenbank	5-12-1944	Goed	Goed
7_012A_3033	Luftbilddatenbank	5-12-1944	Goed	Goed
7-3793_3020	Luftbilddatenbank	13-1-1945	Redelijk	Goed
7-3793_4020	Luftbilddatenbank	13-1-1945	Redelijk	Goed
7-3793_4021	Luftbilddatenbank	13-1-1945	Redelijk	Goed
7-3793_4022	Luftbilddatenbank	13-1-1945	Redelijk	Goed
16-2195_3171	Luftbilddatenbank	10-7-1945	Goed	Goed

Tabel met geselecteerde luchtfoto's.
2.7 The National Archives Londen/Stafkaarten

Wij beschikken over gevechtsverslagen (War Diaries) van diverse Britse en Canadese eenheden die in Nederland aanwezig zijn geweest. De gevechtsverslagen geven een overzicht van de activiteiten van deze eenheden. Daarnaast beschikken wij over Operations Record Books van de R.A.F. met informatie met betrekking tot bombardementsgegevens. Deze gegevens zijn afkomstig uit The National Archives in Londen.

Van het onderzoeksgebied zijn geen War Diaries/Operations Record Books aangetroffen. Wel is informatie gevonden met betrekking tot het Mission Report van de 379th Bomb Group met betrekking tot het bombardement van 180-8-1944 (zie paragraaf 2.3).

Bij de afdeling GEO-informatie van het kadaster te Zwolle hebben wij twee geallieerde stafkaarten besteld. Op deze stafkaarten is het onderzoeksgebied te zien zoals het was ten tijde van de Tweede Wereldoorlog. Deze stafkaarten worden door ons tevens gebruikt om eventuele oorlogshandelingen uit de geallieerde War Diaries en Operations Record Books te analyseren aan de hand van het destijds gebruikte coördinaatsysteem. In sommige gevallen zijn zelfs kaarten beschikbaar met daarop aantekeningen van tankgrachten, loopgraven, mijnevelden en geschutsposities en/of artilleriedoelen. Dit is op deze kaarten echter niet het geval.

Inv. nummer	Omschrijving	Herkomst	Tijdperiode
Sheet 58	Maastricht N.E.	Kadaster Geo-Informatie Zwolle	April 1944
Sheet 58	Maastricht S.E.	Kadaster Geo-Informatie Zwolle	April 1944

Tabel met geraadpleegde stafkaarten

2.8 Nederlands Instituut voor Militaire Historie (NIMH)

Voor dit onderzoek is de collectie "Duitse verdedigingswerken in Nederland en rapporten van het Bureau Inlichtingen te Londen (1940-1945)" met collectienummer 575 van het NIMH geraadpleegd.

Inv. nummer	Dossier
GB/6215/44	Situatieschets luchtafweer Maastricht (19-04-1944)

Tabel met geraadpleegde stukken NIMH Toegang 575

Voor dit onderzoek is de collectie "gevechtsverslagen en rapporten mei 1940" met collectienummer 409 van het NIMH geraadpleegd. Deze informatie meegenomen in deze rapportage.

Inv. nummer	Dossier
471043 G 23	Verslag van de commandant van het 42e peloton luchtdoelmitrailleurs vaandrig H. Kronenberg.
471044 & 471045 G 24	Verslag dossier van de commandant van de 2e compagnie van het 13e grensbataljon, object st. Servaasburg Maastricht kapitein J.C. Vemer.
471046 G 24a	Verslag van de 2e compagnie van het 13e grensbataljon, object Servaasburg Maastricht door sergeant P. van den Broek
471047 G 24b	Verslag van de 2e compagnie van het 13e grensbataljon, object Wilhelminabrug Maastricht door 1e luitenant L.A.C. van der Harst.
471048 G 24c	Verslag van de 2e compagnie van het 13e grensbataljon, object Wilhelminabrug Maastricht door sergeant J.F.M. van Gestel.
471049 G 24d	Verslag van de 2e compagnie van het 13e grensbataljon, object spoorbrug Maastricht door 1e luitenant Thissen.
471050 G 24e	Verslag van de 2e compagnie van het 13e grensbataljon, wachten 1 t/m 5 door sergeantmajoor instructeur J.W. Iijler
471051 G 24f	Verslag van de 2e compagnie van het 13e grensbataljon, wachten 6 t/m 8 door vaandrig G. Offermans.
471052 G 24g	Verhoor Edmund, Georges, Josef (overvallen Wilhelminabrug).

Tabel met geraadpleegde stukken NIMH Toegang 409

2.9 Nederlands Instituut voor Oorlogsdocumentatie (NIOD)

De literatuurcollectie van het NIOD is door ons niet geraadpleegd, aangezien voldoende informatie aanwezig is om een totaalbeeld te vormen van de oorlogshandelingen in het onderzoeksgebied.

3. BEOORDELEN EN EVALUEREN BRONNENMATERIAAL

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk worden de indicaties en contra-indicaties uit het bronnenonderzoek beoordeeld en op basis daarvan wordt gemotiveerd vastgesteld:

- of er sprake is van een CE verdacht gebied, en zo ja;
- de (sub)soort, hoeveelheid en verschijningsvorm van vermoedelijke CE;
- horizontale en verticale afbakening van het verdachte gebied.

Binnen het onderzoeksgebied hebben diverse oorlogshandelingen plaatsgevonden. Deze oorlogshandelingen hebben mogelijk geresulteerd in het achterblijven van CE in de bodem binnen het projectgebied en de directe omgeving (onderzoeksgebied). Per bron zal onderstaand een analyse van het verkregen feitenmateriaal plaatsvinden. Tevens zijn de bevindingen weergegeven op de Gemeentelijke Risicokaart in bijlage 1.

3.2 Literatuur

De geanalyseerde literatuur geeft een duidelijk beeld van de oorlogshandelingen die hebben plaatsgevonden in het onderzoeksgebied. In de onderstaande tabel wordt een overzicht gegeven van de relevante oorlogshandelingen en de invloed hiervan voor de mogelijke aanwezigheid van CE in het projectgebied.

Datum	Oorlogshandeling/gebeurtenis	Mogelijk aanwezige CE in projectgebied
10 mei 1940	Nederlandse verdediging rond de bruggen in Maastricht, bestaande uit diverse versperringen in een wijde boog rond het stadsdeel "Wijk" ("buitenste bruggenhoofd"), een achttal wachtposten die de straten tot de St.-Servaasbrug en de Wilhelminabrug dicht bij de Maas afsluiten ("binnenste bruggenhoofd"), luchtdoelmitrailleurs ten noorden van de "Wijkse" oprit naar de Wilhelminabrug, en de verdediging van de sluis bij Borgharen.	Klein kaliber munitie, handgranaten op de locaties van de Nederlandse stellingen
10 mei 1940	Duitse aanval bij de sluis van Borgharen wordt afgeslagen door de Nederlandse bezetting.	Klein kaliber munitie, Handgranaten Geschutmunitie
10 mei 1940	De Duitsers rukken verder op in zuidelijke richting naar de brug. Bij de Franciscus Romanusweg worden ze met anti-tankgeweren, mitrailleurs en handvuurwapens onder vuur genomen door Nederlandse troepen aan de overkant van de Maas en twee soldaten bij de Zinkwitfabriek. Bij de spoorbrug spelen zich de zwaarste gevechten aan het Maasfront af. Uiteindelijk worden de Duitse troepen bij de zinkwitfabriek ontzet en worden de Nederlandse stellingen aan de overkant van de Maas met geschut tot zwijgen gebracht.	Klein kaliber munitie, Handgranaten Geschutmunitie
10 mei 1940	Duitse aanval bij Rothem, waar na felle gevechten de vooruitgeschoven Nederlandse posten worden uitgeschakeld.	Klein kaliber munitie, Handgranaten Geschutmunitie
10 mei 1940	Bij het buitenste bruggenhoofd bij Mariënwaard wordt door de Duitsers geen weerstand ondervonden en ze rijden vrijwel ongehinderd door via de Meerssenerweg tot de Akerstraat.	Klein kaliber munitie, Handgranaten Geschutmunitie
10 mei 1940	Op de kruising van de Meerssenerweg met de Akerstraat/Scharnerweg komt het tot felle gevechten, waarbij drie Duitse pantserwagens worden uitgeschakeld met anti-tankgeweren door de Nederlandse verdediging in de Hoogbrugstraat, die op hun beurt door de Duitsers zwaar worden bestookt door mitrailleurs en geschut.	Klein kaliber munitie, Handgranaten Geschutmunitie
10 mei 1940	De Duitsers die uit de richting van Heugem komen worden bij de tankversperring op de weg Heugem-Wijk vanaf de overzijde van de Maas bestookt door twee lichte mitrailleurs en twee geweergroepen. De pontonniers en torpedisten halen hun zware mitrailleurs van de vletten en brengen deze ook in stelling, bij de cementfabriek ten oosten van de St.Pietersberg.	Klein kaliber munitie, Handgranaten Geschutmunitie
10 mei 1940	De drie bruggen over de Maas worden opgeblazen door de Nederlandse verdedigers.	In werking gestelde vernielingslading
11 en 12 mei 1940	Op 11 mei werd een bombardement uitgevoerd door 11 Blenheims, die vanaf 15.000 ft naar een paar honderd voet doken en hun bommen loslieten. Op 12 mei om 09.20 uur werden door 24 Blenheims 60 bommen vanaf 4.000 ft afgeworpen. Het doel betrof de Duitse schipbruggen. Inslagen in Rechtstraat, Grote Gracht, Grote Staat, Onze Lieve Vrouweplein, Wolfstraat	Afwerpmunitie
14/15-5-1940	Achttien Wellingtons van No. 149 en No. 99 Squadron hadden opdracht voor aanvallen op Hasselt (in België) en Maastricht. Van de zes met als opdracht Maastricht voerden twee een aanval uit.	Afwerpmunitie, boordmunitie
16/17-5-1940	Drie Whitleys van No. 10 Squadron voeren een aanval uit op de bruggen in Maastricht. Twaalf 500- en achttien 250 ponders werden afgeworpen. Een inslag werd gerapporteerd bij de brug voor de hoofdweg en brand op het punt waar weg en spoorweg samenkomen. De Duitse troepen rapporteerden geen militaire schade.	Afwerpmunitie, boordmunitie
25/26-5-1940	Wellingtons wierpen bommen op spoorwegemplacement	Afwerpmunitie

	in Maastricht af. Een Hampden wierp brandbommen op een brand die reeds gaande was in Maastricht.	
8-7-1941	Geallieerde bommenwerper neergestort hoek Wilhelminasingel/Bourgognestraat en twee bommen ontploft	Afwerpmunitie, boordmunitie
27-11-1941	Torpedobom ("Blockbuster") op 'Blauw Dörrep' (omgeving Tongerseweg - Elisabeth Strouvenlaan) Mr. Ulrichweg, de Gildeweg, de Proosdijweg en de Sint-Servatiusweg)	Afwerpmunitie
26-7-1942	Bombardement Sporenstraat, Achter het Vleeshuis, de Platielstraat en het Amorsplein en de pastorie van de Onze Lieve Vrouwekerk hoek van de Havenstraat en de Plankstraat	Afwerpmunitie
5-10-1942	Meer dan tachtig brand- en fosforbommen werden afgeworpen in de binnenstad.	Afwerpmunitie
5-10-1942	Wellington II (BJ 729) komt neer bij de Meerssenerweg	Afwerpmunitie, boordmunitie
1944	In de weken voorafgaand aan de invasie, bereiden de Duitsers zich voor op de komst van de Geallieerden door het verwijderen van boomtoppen en het omhakken van bomen aan de Meerssenerweg om het schootsveld van daar geplaatst geschut vrij te maken ter verdediging van het spoorwegemplacement. ⁸	Geschutmunitie
1944	De Duitsers werken aan de verdediging van Maastricht na hun terugtocht uit Frankrijk. Bij Maastricht wordt het langs de westgrens van de stad lopende Albertkanaal als dekkingstelling tegen de snel naderende Geallieerden benut. Dit kanaal was in de jaren 1930-1939 ingericht als antitankhindernis en werd nu door de Duitsers benut. Langs de oostkant van het kanaal leggen zij loopgraven aan, met name in Wolder en op de St. Pietersberg. ⁹	Achtergelaten CE
18-8-1944	Mislukt bombardement op spoorbrug. Bommen op en rond het Quartier Amélie ('t Krejje Dörrep). In de Maas werden enkele boten getroffen. Bommen in de wijk 't Roed Dörrep, op de Zinkwitfabriek en de daarnaast liggende vloertegelfabriek Rama aan de Franciscus Romanusweg (nu de Media Markt), de lijnwerkplaats van de NS en het rangeerterrein ten oosten van de Zinkwitfabriek. ¹⁰ Het dagrapportenboek van de LBD vermeldt: " bominslag Schildersplein, Albertplein, Valentijn Klotzstraat, Franciscus Romanusweg". Bij het bombardementen vielen 92 doden, inclusief 5 Duitsers; 65 gewonden; 1550 mensen dakloos; alsmede 2 fabriekscomplexen vernield. ¹¹	Afwerpmunitie
8/9-9-1944	De Duitsers blazen in de nacht van vrijdag 8 op zaterdag 9 september de Spoorbrug en het spoorwegemplacement in Maastricht op. Wat betreft het spoorwegemplacement: <i>'tal van wissels en de elektrische beveiliging werden met dynamiet onbruikbaar gemaakt, draaischijf en de grote waterkranen werden vernield, de locomotieven, op twee tenders na, totaal onklaar gemaakt en de remise met werkplaatsen werd in een ruïne herschapen.'</i> ¹²	In werking gestelde vernielingsladingen

⁸ Disch, A., *De bevrijding van Maastricht* (Maastricht 1997).

⁹ Disch, *De bevrijding*.

¹⁰ Bronzwaer, P.M.M.A., *Maastricht bevrijd! En toen...? Een schets van gebeurtenissen in en om Maastricht tussen juni 1944 en september 1945* (Maastricht 1989).

¹¹ Disch, *De bevrijding*.

¹² Bronzwaer, *Maastricht bevrijd*, Disch, *De bevrijding*.

9?-9-1944	De Duitsers voorzien de St. Servaasbrug en de Wilhelminabrug van springladingen. ¹³	Vernielingsladingen (op 13-9-1944 in werking getreden)
9-9-1944	Op 9 september 1944 vielen vier dagen voor de bevrijding nog bommen in Wyck. Ooggetuigen lopend in de Professor Thomassenstraat zagen de bommen bij hun in de buurt neer komen. Op de hoek Meerssenerweg-Professor Nijpelsstraat was een enorme ravage van de twee bommen die daar gevallen waren.	Afwerpmunitie
10-9-1944	De Amerikanen op de westelijke oever van het Albertkanaal schieten op Duitse geschutopstellingen op de Ambyerheide, op de Bemelerberg en in de omgeving van Bunde. De Duitsers schieten terug. ¹⁴	Geschutmunitie
11-9-1944	Door gebruik te maken van een ondergronds gangenstelsel kan de Sluis van Ternaaien, op de uiterste zuidpunt van het Maastrichter eiland, worden veroverd door de Old Hickory Divisie onder leiding van kolonel Birks. De aanwezige springladingen in de sluis worden hierdoor op tijd ontdekt. ¹⁵	Net buiten OG
12-9-1944	De Duitse troepen van kolonel Christian Landau (de 176. Infanterie-Division) voeren een tegenaanval uit in een poging de Sluis van Ternaaien te heroveren. Dit mislukt, doordat de Duitsers in een door Birks opgezette hinderlaag lopen. ¹⁶	Net buiten OG
12-9-1944	Op deze dag schrijft een jongen in zijn dagboek dat <i>'De Moffen vuren met enige tussenpozen met artillerie vanaf de rand van de stad. De Yanks vuren terug! Doffe slagen in de verte, dan een fluitend geluid en dan felle slagen in de buurt. Tijd tussen afschieten en de inslagen precies 10 seconden. De Yanks moeten wel dicht in de buurt zijn.'</i> ¹⁷	Exacte locatie niet bekend
13-9-1944	Bij de woongemeenschappen Oost, Maarland, Rijckholt en Gronsveld [rand OG] stuit het 113th Squadron van kolonel Allen D. Hulse op een Duitse verdedigingslinie, opgesteld door een eenheid van de 276 Division. Gesteund door artilleriesvuur weten de Geallieerden de Duitse verdedigingslinie te doorbreken en deels op te rollen. Het 1 ^e Peloton van C rukt verder op door het bijna een halve kilometer brede gat en trekt voorbij Rijckholt richting Gronsveld, diep achter de vijandelijke stelling. Vanuit het oosten nadert het 2 nd Batalion van het 117th Regiment. Het peloton zwenkt naar het zuiden. Tegelijkertijd rukken de pelotons van Demory en Barnett vanuit het zuiden op. In totaal worden 387 Duitsers krijgsgevangen gemaakt en sneuvelen circa 150 Duitsers. De verliezen aan Geallieerde kant zijn minimaal. ¹⁸	Net buiten OG
13/16-9-1944	In de dagen van 13 tot 16 september, ligt de stad Maastricht tussen twee vuren. Aan de oostzijde van de stad – vanuit Bunde, Meerssen, Amby en meer zuidelijk bij Heer – bestoken de Duitsers met hun kanonnen voortdurend de Amerikanen nabij het Albertkanaal. De Amerikanen schieten op de Duitsers vanaf het meest zuidelijke gedeelte van de St. Pietersberg, waar zij hun artilleriesbatterijen (voornamelijk) hebben staan. In zowel de binnenstad als in de buitenwijken vallen granaten. Granaten slaan onder meer in op de Tongerseweg, de Cannerweg, de	Geschutmunitie

¹³ Disch, *De bevrijding*.

¹⁴ Bronzwaer, *Maastricht bevrijd*.

¹⁵ Disch, *De bevrijding*.

¹⁶ Ibidem.

¹⁷ Bronzwaer, *Maastricht bevrijd*.

¹⁸ Disch, *De bevrijding*.

	Ruttensingel, de Bilserbaan, in de Koepelkerk aan de Scharnerweg, op het Orleansplein en in het belastingkantoor aan de Kapoenstraat ontstaat brand. Het is niet altijd duidelijk of het hierbij gaat om Duitse, dan wel Amerikaanse granaten en of de granaten afkomstig zijn van veldartillerie (hetzij geschut voor korte, dan wel lange afstand) of van tanks. ¹⁹ De stad Maastricht bleef tot de nacht van 4 op 5 oktober regelmatig onder Duits granaatvuur liggen. ²⁰	
13-9-1944	Een Duitse militair gooit uit woede (omdat er geen koffie en brood te krijgen is in de levensmiddelenwinkel in het pand Stationsstraat 35 te Wyck) een brisantgranaat de winkel in en schiet op een voorbijganger. ²¹	Handgranaten en klein kaliber munitie (hoogst onwaarschijnlijk)
13-9-1944	In de middag blazen de Duitsers de St. Servaasbrug (14:55 uur) en de Wilhelminabrug (15:13 uur) op. ²²	In werking gestelde vernielingsladingen
13-9-1944	Het peloton van luitenant Grady van het 113th Squadron, krijgt opdracht verder noordwaarts te trekken na de geslaagde actie (bij Oost, Maarland, Rijckholt en Gronsveld) eerder op de dag. Het peloton rukt op naar Heugem, hoogstwaarschijnlijk de eerste Maastrichtse woonwijk die door de Amerikanen wordt bevrijd. ²³	Geen vermelding m.b.t. gevechtshandelingen
13-9-1944	Volgens ooggetuige Wim van den Boorn, destijds wonende te Heugem aan de Oosterweg 189, worden de Duitsers die zich verschuilen achter boerderij <i>Klackenburg</i> , met granaten bestookt. Een granaat kwam bij de heer Van den Boorn in het weiland terecht. ²⁴	Geschutmunitie
13-9-1944	Company E van het 2nd Btl. Van het 117th Reg. raakt in strijd verwickeld met een groep Duitse soldaten die zich bevinden in eenmangaten rondom de Gronsvelder molen. De Duitsers hebben de beschikking over meerdere mitrailleurs. De Amerikanen slagen erin de Duitse tegenstand te breken. De molen brandt gedeeltelijk af. ²⁵	Buiten OG
13-9-1944	De afstand vanaf de molen van Gronsveld tot de zuidrand van de bebouwde kom van Heer (Maastricht) bedraagt ongeveer een kilometer. In de boomgaarden en landerijen aan weerszijden van de Rijksweg bevinden zich Duitse soldaten en tussen de boerderijen Lamkin en Hoeve De Kroon bevindt zich een wegversperring. Tijdens deze korte tocht sneuvelt een Amerikaanse soldaat. ²⁶	Diverse klein kaliber munitie
13-9-1944	Ten zuidoosten van het kruispunt Bergerstraat-Ambyerstraat (Scharn/Ambly) bevinden zich Duitsers. Schoten uit die richting worden waargenomen. ²⁷	Diverse klein kaliber munitie
13-9-1944	In het Maastrichtse stadsdeel Wyck wordt er nabij de spoorwegovergang uit de richting van de Keerdijk/Heugemerweg (zuidzijde Céramique) geschoten. ²⁸	Diverse klein kaliber munitie
13-9-1944	Het hijsen van Nederlandse vlaggen wordt door de Duitsers beantwoord met granaatvuur boven het stationsgebouw te Wyck. ²⁹	Geschutmunitie

¹⁹ Bronzwaer, *Maastricht bevrijd*, Disch, *De bevrijding*.

²⁰ Bronzwaer, *Maastricht*.

²¹ Ibidem.

²² Disch, *De bevrijding*, Hendriks, J. en Koenen, H., *D-Day in Zuid-Limburg. De bevrijding van uur tot uur, van plaats tot plaats* (Maastricht 1994).

²³ Disch, *De bevrijding*.

²⁴ Ibidem.

²⁵ Disch, *De bevrijding*, Hendriks, *D-Day*.

²⁶ Ibidem.

²⁷ Ibidem.

²⁸ Ibidem.

²⁹ Ibidem.

13/14-9-1944	In de nacht van 13 op 14 september 1944 trekt het grootste deel van de troepen van Landau zich terug in noordelijke richting. Een deel van de troepen is echter sinds 13 september in gevecht verwickeld geraakt om het bezit van het Caestertgedeelte van de St. Pietersberg. In de ochtend van 14 september lukt het de Amerikanen om door te breken naar het dorp Neerkanne (Kanne). Daar wordt vervolgens begonnen met de bouw van een noodbrug en wordt ook een begin gemaakt met de bevrijding van Maastricht-West. ³⁰	Geen nadere info m.b.t. gevechtshandelingen
14-9-1944	De Amerikanen trekken via diverse Belgische plaatsjes de diverse buitenwijken en woonvlekken van Maastricht-West binnen. Via de Bilserbaan, Brusselseweg en de Bosscherweg banen ze hun weg naar de binnenstad. De woonbuurt Blauwdorp wordt onderweg bevrijd. Verscholen Duitsers worden gevangen genomen. ³¹	Geen vermelding van gevechtshandelingen
14-9-1944	Terwijl Wyck vol juichende mensen staat, slaan een aantal Duitse granaten onverwachts in aan de Spoorweglaan. Op bevel van de Amerikanen verdwijnen er een aantal Nederlandse vlaggen van de huizen. In de namiddag is de bevrijding van Maastricht een feit. ³²	Geschutmunitie
14-9-1944	Om 18:00 uur ontploft een Duitse tijdbom in de St. Aloysiusschool aan de Lage Barakken.	Afwerpmunitie
15-9-1944	Noordelijk van Maastricht trekken de Amerikanen (de <i>Hell on Wheels</i> , oftewel de 2nd Armored Division) in de richting van het gehucht Weert, gelegen zuidwestelijk van Meerssen. Bij Weert valt de Amerikanen een Geulbrug onbeschadigd in handen, welke meteen wordt voorzien van versterkingen. Toch kunnen de Amerikanen nauwelijks vooruitkomen, de geconcentreerde artilleriebeschieting van Landau's 176. Infanterie-Division (waarvan het hoofdkwartier op dat moment in Meerssen gelegen is) is daarvoor te hevig. ³³	Geschutmunitie
16-9-1944	Negen mensen komen om door een aantal Duitse granaten die inslaan in de stadswijk Wittevrouwenveld. Op het Hofmeiersplein slaat één granaat in. ³⁴	Geschutmunitie
17-9-1944	Duitse bom (plusminus 500kg volgens bron) slaat in op de Beyart, het klooster aan de Brusselsestraat, nadat het vliegtuig als enige door de hevige Amerikaanse luchtafweer heen weet te komen. ³⁵	Afwerpmunitie
26-9-1944	Duitse bommen vallen op het Stationsplein en de Stationsstraat, de Lage Barakken, de Spoorweglaan en op de Wilhelminasingel. Het doel van de Duitse bommenwerpers is het station.	Afwerpmunitie
17-12-1944	Enkele lichte Duitse bommen door Duitse jagers bij de machineloods op het spoorwegemplacement afgeworpen.	Afwerpmunitie
18-12-1944	Twee Amerikaanse militairen komen om het leven bij de explosie van een Duitse vliegtuigbom bij de Vereenigde Glasfabrieken N.V. (Nieuweweg 25). Nadere bijzonderheden ontbreken. Mogelijk zijn deze twee technisch specialisten om het leven gekomen bij het demonteren van een blindganger?	Afwerpmunitie

³⁰ Ibidem.

³¹ Disch, *De bevrijding*, Hendriks, *D-Day*.

³² Disch, *De bevrijding*.

³³ Disch, *De bevrijding*, Hendriks, *D-Day*.

³⁴ Bronzwaer, *Maastricht bevrijd*, Disch, *De bevrijding*.

³⁵ Bronzwaer, *Maastricht bevrijd*.

23-12-1944	Om 9:30 uur vallen tien bommen in de buurt van het station. Woningen aan de Parallelweg, de Van den Berghstraat en de Coclerstraat worden getroffen. ³⁶	Afwerpmunitie
31-12-1944/ 1-1-1945	<p>Maastricht is de gehele nacht het doel van Duitse aanvallen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Brandbommen gevallen voor de school in de Prof. P. Willemstraat). - Bomexplosies in Witte Vrouwenveld. - Enige brandbommen gevallen vermoedelijk Meerssenerweg. - Bominslag ongeveer Lenculenstraat. - In de buurt Vliegveld Geusselterweg bij Willem I terrein richting Dr. Schaepmansstraat, bommen gevallen. - Vermoedelijke vliegende bom geëxplodeerd richting Smeermaas. - Volgens Amerikanen post Sphinx zijn in Maastricht 5 bommen gevallen. - Inslag brisantbom in tuin Jezüetenklooster. - Vliegtuig stort neer in de richting van Smeermaas. - Amerikaanse leger meldt bom bij Cabergerweg (deze locatieomschrijving is erg vaag; mogelijk wordt hier de bom bij de hoek Herbenusstraat/Zakstraat bedoeld?) - Vermoedelijke inslag richting Statensingel, blijkt inslag hoek Herbenusstraat - Zakstraat. - Oranjeplein vermoedelijk brandbom op houten keet vlak voor perceel Scharnerweg 129. - Bominslag Kl. Looiersstraat 20 in achterbouw. - 5 huizen Herbenusstraat vernield: 162-164-166-168-170. <p>Het doelwit van de bombardementen tussen 23:30 uur en 00:30 uur lijkt het vliegveldje aan de Geusselterweg en het station te zijn geweest. Het vliegveld lag ongeveer op de plaats waar nu de Sporthal Geusselt aan de Olympiaweg is gevestigd.³⁷</p>	Afwerpmunitie
Eind december 1944	Granaten slaan in in de Franquinetstraat en beschadigen een transportleiding. ³⁸ Nadere informatie ontbreekt.	Geschutmunitie
Eind 1944	De Duitsers doen hardnekkige pogingen om de bruggen van Maastricht te bombarderen. De pontonbruggen en de St. Servaasbrug en de Wilhelminabrug worden beschermd door Amerikaans luchtafweer. ³⁹	Afwerpmunitie
Eind 1944	Rond Maastricht komen enkele V-1 vliegende bommen neer (binnen OG: Wolder en Caberg; net buiten OG: Cadier en Keer, Smeermaas). ⁴⁰	V-1 vliegende bom
1945	Er vallen in de omgeving van Maastricht (o.a. bij Meerssen) slachtoffers als gevolg van het niet juist omgaan met achtergebleven munitie. ⁴¹	Diverse achtergebleven munitie

³⁶ Ibidem.

³⁷ Ibidem.

³⁸ Bronzwaer, *Maastricht bevrijd*.

³⁹ Ibidem.

⁴⁰ Ibidem.

⁴¹ Ibidem.

3.3 Gemeentelijk en provinciaal archief

Het archief van de gemeente Maastricht beschikt over diverse archiefstukken met betrekking tot de mogelijke aanwezigheid van CE in en rond de gemeente. In de onderstaande tabel wordt een overzicht gegeven van de relevante oorlogshandelingen en de invloed hiervan voor de mogelijke aanwezigheid van CE in het projectgebied. In bijlage 4 zijn enkele uitsneden van archiefstukken toegevoegd.

Datum	Oorlogshandeling/gebeurtenis	Inv. nummer	Mogelijk aanwezige CE in projectgebied
10-5-1940	Maasbrug vernield. Ook ontstond schade aan de Louis Loyensstraat 22, de Maastrichter Smedenstraat 5.	20.007- Secr 1+2 - 1822-1829	Afwerpmunitie
11/12-5-1940	Bom OLV plein, stadspark, Observantenweg 40	20.108B-28	Afwerpmunitie
11/12-5-1940	Door de bombardementen op 11 en 12 mei 1940 zijn er o.a. bommen terecht gekomen bij Kesselskade 48, 49, 50, 51, 52, 53, 64, Rechtstraat 4, 6, 7, 8, 15, Grote Gracht 10, Markt 13.	20.007 - Secr 1+2 1666 – 2	Afwerpmunitie
2/3-6-1941	Brandbommen op terrein steenfabriek de Belvédère, Industrieweg en brisantbom op het terrein achter de fabriek aan de Savelstraat tussen twee droogloodsen. Op 4-7-1941 diverse huizen ontruimd wegens blindganger, o.a. panden Brusselseweg 500 (per 2-1-1960 nr. 570) en 526 (per 2-1-1960 nr. 520) ontruimd.	20.108A-1452	Diverse afwerpmunitie
8-7-1941	Engels vliegtuig neergestort aan de Wilhelminasingel 95. In de kelder van de woning werden niet-ontplofte bommen aangetroffen. Hierbij zaten onder meer twee bommen van 250 kilogram en één van 1000 kilogram. Alle na de crash gevonden niet ontplofte bommen werden onschadelijk gemaakt. In de gang van het perceel Wilhelminasingel 97 lagen twee niet ontplofte bommen, elk van 500 lbs, terwijl in de kelder zich een nog niet ontplofte en veiliggestelde bom van 1000 lbs bevond. Op 11 juli werden de bommen opgeruimd met hulp van de opruimingsdienst. In een landelijk gedeelte van de gemeente, tussen het Witte Vrouwenveld en de Meerssenerweg, werden de bommen tot ontploffing gebracht. Een bom van het neergestorte vliegtuig ontplofte. Brand in fort Willem ontstaan. De Alexander Battastraat en de Bourgognestraat werden geraakt door brandbommen.	20.007- Secr 1+2 1666 - 1 En 20.007- Secr 1+2 1666 – 2 20.007- Secr 1+2 1666 – 2 20.109-2	Afwerpmunitie, boordmunitie
27-11-1941	Bom Tongersestraat, brisantbom richting Caberg, brandbommen Sint Pietersberg, brandbommen op het Fort, Gildeweg 15 huizen ingestort. Elisabeth Strouvenlaan 17, Cannerplein gewonden, Mergelweg brandbommen, Minister Goeman Borgesiusplantsoen personen onder het puin (niemand gevonden) Op 27-11-1941 werd het perceel Gerard van Wermweg 3 getroffen door een in de nabijheid ontplofte bom.	20.109-2 20.108A-1551 20.108A-611	Diverse afwerpmunitie
14-2-1942	Vier brisantbommen tussen de sluizen en het stuw bij Limmel, Maastricht noord ingeslagen. Een vijfde bom sloeg noord van het goederen station bij de Boschstraat in. In het Bosscherveld werd nauwgezet gezocht naar blindgangers, zoals bij een drijfjacht. Desondanks	20.007- Secr 1+2 1666	Afwerpmunitie

	<p>ontplofte later die dag een blindganger op deze locatie. Deze vijf inslagen zijn op een (schetsmatige) bommenkaart ingetekend.</p> <p>Dezelfde dag zijn tussen Heugem en Maastricht zes bommen neergekomen waarvan mogelijk één blindganger. Ook deze inslagen zijn op een (schetsmatige) bommenkaart ingetekend.</p>		
26-7-1942	<p>Bominslagen zuidwest v.d. stad, Sporenstraat, Amorsplein, Platielstraat en enige blindgangers. Bominslag pastorie Havenstraat-Plantstraat, vermoedelijk brisantbom.</p> <p>Blindganger hoek Bernardusstraat/OLV-plein. Rookwolken Minderbroedersstraat, bominslag Vleesstraat.</p> <p>Op 26 juli 1942 om 8.20 uur bominslag Sporenstraat 2 totaal vernield. Het daarnaast gelegen perceel onbewoonbaar geworden. O.a. nrs. 4A, 6, 8, 10, 12, 14, 16, 18, 20, 1, 3, 5, 7, en meerdere percelen in de Groote Straat beschadigd, hoofdzakelijk glasschade. Zes doden en drie gewonden, waarvan één later overleden.</p> <p>Idem: bominslag in het perceel Achter het Vleeshuis 13. Het pand aan de achterzijde totaal vernield. Tevens werd het perceel No. 11 vrij ernstig beschadigd en vrijwel onbewoonbaar. Verschillende omliggende percelen kregen glasschade. Drie doden en twee gewonden, waarvan één later overleden.</p>	<p>20.109-3</p> <p>20.108B-32/39</p> <p>20.108A-612</p>	Afwerpmunitie
5/6-10-1942	<p>In de nacht van 5 op 6 oktober 1942 vond een bominslag plaats te Maastricht. Er werden volgens het hoofd van de LBD zeker 3000 zeskantige staaf brandbommen afgeworpen. Een sneltrein komend van Amsterdam werd ter hoogte van de Viaductweg door een 14 kg zware fosfor-rubber brandbom getroffen. In Limmel kwamen staafbrandbommen en 49 fosfor-rubber brandbommen van 14kg gevonden. De brandende staafbommen kwamen op 400 à 500 meter ten oosten van het emplacement terecht en een aantal op de linker Maasoever. Getroffen werden het Wittevrouwenveld, Limmel, het Blauwe Dorp, het stadscentrum en de Meerssenerweg. Op het spooreplacement vielen twee brisantbommen. De eerste kwam tot explosie op een wisselschijf en de tweede naast de spoorlijn. Een Engelse bommenwerper stortte brandend neer op de Dr. Schaepmanstraat. Een zware brisantbom kwam op 20 meter afstand tot ontploffing.</p> <p>Op 5 oktober 1942, schade aan de Meerssenerweg 61, 65, 73, 83 en 320-324, 358 ontstaan, de Dolmanstraat 26 door brandbommen, de Dolmanstraat 56 en Jeruzalemweg 22, de Populierenweg 29-31 en 34 door luchtdruk t.g.v. brisantbom.</p> <p>Veel brandbommen veroorzaken branden in 28 verschillende straten, o.a. Dolmansstraat, Hertogsingel, MOSA (Meerssenerweg), ziekenhuis Calvarieberg, Lenculenstraat, Witmakersstraat, Tongersestraat/Tongersplein, Blauwe Dorp, Theresiaplein, Oude Wolderweg, Papenstraat achter Vleeshuis, Weryweg en Amorsplein, Schwarzenbergstraat, Gildenweg, Nieuweweg (Kristal</p>	<p>20.007- Secr 1+2 1666 – 1</p> <p>20.007- Secr 1+2 - 1822-1829</p> <p>20.108A-1551</p>	Diverse afwerpmunitie

	<p>Unie), Viaductweg.</p> <p>De fabrieken Kristalunie en de Beaumont werden gedeeltelijk vernield. Bij de Kristalunie brandde de inpakafdeling, hout-, stro- en ijzermagazijnen geheel uit (2.500 m²). Bij de Beaumont brandde het zuidoostelijke deel van de fabriek geheel uit (2.400 m²).</p> <p>De trein No. 387, komende van Amsterdam, werd ter hoogte van de Viaductweg door een brandbom getroffen, waardoor het derde rijtuig geheel uitbrandde.</p> <p>Engels vliegtuig neergestort aan de Meerssenerweg ter hoogte Dr. Schaepmanlaan/Viaductweg (proeftuin Doolhof). Geen bommen meer aan boord.</p> <p>In de avond van 5 oktober 1942, omstreeks 22.30 uur werden vijf percelen gelegen aan de Cannerweg (Nrs. 36, 48, 50, 124 en 130) door brandbommen getroffen. Ook Cannerplein 1 en 4 werden getroffen. Het perceel Theresiaplein 41 werd ook door een brandbom getroffen en de Theresiakerk werd door, voor zover was na te gaan, vijf brandbommen getroffen. In de omgeving van het Theresiaplein was een groot aantal brandbommen terechtgekomen in tuinen en open plaatsen zonder schade aan te richten.</p> <p>Door brandbommen werd tevens schade veroorzaakt aan de panden Lenculenstraat 9 en 7 en de achterbouw van nr. 14; Elisabeth Strouvenlaan 32, 34, 36, 38, 40, 71a, 67, 65, 63, 61, 55, 53, 51, 49, 47, 45, 41 en St. Monulphusschool; Min. Coeman-Borgesius Plantsoen 2,4, 6, 8, 10, 12, 13, 14, 15, 29, 22, 21, 19, 18, 17, 16; Ambachtsweg 12; Gildenweg 30, 32, 34, 36, 38, 40, 42, 46, 48, 48, 50, 52, 58, 60, 62, 72, 78, 75, 71, 69, 57, 55, 53, 51, 49, 47, 45, 43, 41, 39, 35, 33, 31, 29.</p> <p>Ook werd schade veroorzaakt aan de percelen Tongerseplein 36 (meerdere brandbommen), 11 (1 brandbom), 10 (4 brandbommen), 11 91 brandbom), 10 (4 brandbommen), 9 (4 brandbommen), 8 (5 brandbommen); Hertogsingel 108b, 108a, 106b, 104, 102, 96, 88, 86, 70.</p> <p>Achter het Vleeschhuis 33 en 35; Bouillonstraat 3, 10, 12, 14; Papenstraat 15A; Populierenweg 83</p> <p>Op 9 oktober 1942 werd op het Hockeyterrein op het Witte Vrouwenveld fosfor rubber brandbom aangetroffen, die ongeveer 50 cm onder de grond lag.</p> <p>Op 6 oktober 1942 werden te Limmel 41 fosforbommen, één blindganger van een fosforbom en een lege huls van een fosforbom geborgen.</p>	<p>20.108A-612</p> <p>20.109-3</p>	
<p>4-8-1943</p>	<p>Op 4 augustus 1943 ontplofte een brandbom aan de Bilserbaan, ter hoogte van het huis genaamd "St. Antoine" (perceel No. 125). De brandbom was gevonden door drie jongens die aan het "zeumeren" (aren lezen) waren. Een van de jongens gooide de bom met kracht op de weg, waardoor deze begon te branden en later ontplofte. De vorige dag waren er door de landbouwer ook al drie brandbommen gevonden. Op de betreffende locatie was enige tijd geleden een vliegtuig neergestort.</p>	<p>20.108A-613</p>	<p>Diverse afwerpmunitie, boordmunitie</p>

25-5-1944	<p>Bombardement omgeving spoorbrug. Diverse schepen zwaar beschadigd, waarvan een gezonken. Zeer zwaar beschadigd percelen Viaductweg 74 (gesloopt in 1982) en Viaductweg 76 (sinds 1-1-1986 Borgharenweg 180) en Zinkwitfabriek Franciscus Romanusweg 1.</p> <p>Glasschade aan 107 woningen aan de Nieuweweg, Viaductweg, Borgharenweg, Dolmanstraat, Fransensingel, O. Smeermaeseweg, papierfabriek "Wesly", de drukkerij "Van Dijk en Gilissen". De 58 woningen gelegen aan de Fransensingel bekwamen scheuren aan de binnenmuren.</p> <p>Door het neerkomen van enige bommen op 25 mei 1944 ontstond schade aan panden in de Dolmansstraat, de Jeruzalemweg, de Meerssenerweg, de Borgharenweg, het Voedingskanaal en de Brusselseweg.</p> <p>Op 25 mei 1944 werden vijf blindgangers gemeld, deze waren terecht gekomen: één bij de Brusselseweg, twee Bilserbaan en twee bij een overweg te/naar Limmel.</p>	<p>20.108A-1452</p> <p>20.007- Secr 1+2 1666 – 2</p> <p>20.109-5</p>	Afwerpmunitie
18-8-1944	<p>Bombardement omgeving spoorbrug. Bominslag Schildersplein, Albertiplein, Valentijnstraat, Franciscus Romanusweg, Sint Antoniuslaan, brand in locomotievenloods, Viaductweg, Kraaidorp.</p> <p>Dossier bevat plattegrond met ingetekende bomkraters omgeving Fransensingel (Quartier Amélie) en opsomming bomkraters (zie afbeelding).</p> <p>Volgens het verslag kwamen op de westelijke Maasoever 10 bommen tot ontploffing, waarvan één op de spoorbrug. Op de oostelijke Maasoever kwamen 52 bommen tot ontploffing, terwijl één bom niet ontplofte (hoek Gebrs. Hermansstraat/St. Antoniuslaan). Tevens een voltreffer op een in de Maas gemeerd schip, hetgeen hierdoor zonk.</p>	<p>20.109.-6 20.108A-1452</p>	Afwerpmunitie omgeving spoorbrug
9-9-1944	<p>Omstreeks 14.47 uur: bominslagen Prof. Nijpelsstraat 34, 36, 38, 33, 35, 37, 39, 41 en 43 en Meerssenerweg 269, 271 en 273</p>	20.108A-1452	Afwerpmunitie
12-9-1944	<p>Artilleriebeschieting: Tongers voetpad 21, Tongerseweg 259, belastingkantoor Kapoenstraat 2 en nrs 4-6-8-, Orleansplein (o.a. nrs. 1A en 3), Cannerweg 173, 163, 135b, Bredestraat 11, Tongerseweg 4, Ruttensingel, Franquinetstraat, Frankenstraat 74, 76, 91, 96, Bilserbaan 65, smederij Schellings Bilserbaan, Brusselseweg 39 (blindganger), 58-60, boerderij naast villa Aldegonda (Bergerstraat, nu Aldegondapark).</p> <p>Granaatinslagen Scharnerweg 2, Parmastraat 17 verwoest), Czaar Peterstraat 88/86, Burgemeester van Oppenstraat 125, 127, 129.</p> <p>Schade aan o.a. Brusselseweg 36, Zware glasschade aan alle percelen in de Franquinetstraat en de percelen aan de noordzijde van de Brusselseweg tussen Joseph Hollmanstraat en Victor de Stuersstraat, verder schade o.a. St. Jacobsstraat 8, Lenculenstraat 9, Hondstraat 2A, Bredestraat 15, Prins Bisschopsingel 30-32 en 36, diverse panden Cannerweg, Tongerscheplein</p>	<p>20.109-6</p> <p>20.108A-1452</p>	Geschutmunitie
13-9-1944	<p>Granaatinslagen Paterskerk Heerderweg en patronaatsgebouw, Heerdergroenweg.</p>	20.109-6	Geschutmunitie

	Door politie is een handgranaat binnengebracht. Deze achter fabriek Philips onder de grond verstopt.		Handgranaat
15-9-1944	Artilleriebeschieting: Vier granaten waargenomen door het fluiten, waarvan drie ontploft: 1 ^e Lage Barakken 2, 2 ^e Rozier woonhuis Lage Barakken, achterplaats en achterdak; 3 ^e ontploft op het achterdak van No.2; 4 ^e blindganger W. Brugstraat 52 (wordt verwijderd)	20.108A-1452	Geschutmunitie
15-9-1944	Om 20 uur is op het terrein tussen Bek en Limmel en de zwavelzuurfabriek een Amerikaans vliegtuig neergevallen. Er vielen twee doden (bemanning vliegtuig)	20.109-6	In overige bronnen geen aanknopingspunten gevonden
16-9-1944	Granaatinslag ingang schuilkelder Hofmeierplein Granaat ingeslagen in perceel Breedeweg 122-166 Limmel (nu Sionsweg)	20.108A-1452 20.109-6	Geschutmunitie
17-9-1944	Bominslag Beyart (Brusselsestraat) 1 bom W.-vleugel, vermoedelijk blindganger. Liggen vermoedelijk nog meer bommen. Het Duitse vliegtuig wordt door de luchtafweer beschoten. Luchtafweergranaat explodeerde op de grond bij woonblok genaamd Champs Elysees. Kop van granaat binnengebracht, neergevallen op El. Strouvenlaan	20.108A-1452 20.109-6	Afwerpmunitie Geschutmunitie (luchtafweer)
26-9-1944	Duitse vliegtuigen boven de stad. Bominslag te Wijk, lage Barakken 13-15-17 en Stationsstraat 7 (voorheen bewoond door slager Jaspers) onbewoonbaar. Stationsstraat 5 en 9 ernstige schade. Tevens schade aan het NS station (rijwielstalling). Vermoedelijk blindganger stationsgebouw.	20.109-6	Afwerpmunitie
19-11-1944	Inslag V-wapen in boomgaard Van Akenweg/Lanakerweg, Schade aan percelen aan Lanakerweg, Cozakkenweg, Brusselseweg en Van Akenweg.	20.108A-1452	V-wapen
10-10-1944	In de waterput aan Brusselsestraat 77 zouden zich springstoffen bevinden van de vernielingsladingen bruggen	07.E09 4861-43	Waarschijnlijk verwijderd
22/23-11-1944	Inslag V-wapen bij steenfabriek "De Zwaluw" aan de Brusselseweg. Zware schade aan de steenfabriek. Dak- en glasschade aan Brusselseweg 301, 754, 750, 321, 762 en Sillebergweg 1 en 2 en kantoorweg 1, 2, 3 en 5.	20.108A-1452	V-wapen
24-11-1944	Te Amby (Scharn - Bergerstraat) worden artilleriegranaten aangetroffen	07.E09 4861-43	Geschutmunitie
1-12-1944	Inslag V-wapen "Hermesveld" te Wolder, tussen de Tongerseweg en de Brouwersweg	20.108A-1452	V-wapen
16-12-1944	Bom- of granaatinslagen Bourgognestraat 22/Wilhelminasingel 87/89 en Gronsvelderzijweg 6. Krater naast Oude Gronsvelderweg op 150 m. van Gronsvelderzijweg 6 (173 cm doorsnede, 75cm diep) Granaatinslag in een open veld tussen fort Willem en de Brusselseweg.	20.108A-1452 20.109-43	Geschutmunitie, afwerpmunitie
17-12-1944	Bominslag Franquinetstraat/St. Odastraat en granaatinslag Looiersgracht 1. Granaatinslag Tongersestraat 30, St. Odastraat, Looiersgracht.	20.108A-1452 20.108B-37	Geschutmunitie, afwerpmunitie
22-12-1944	Granaatinslag Heugemerweg 77.	20.109-7	Geschutmunitie
23-12-1944	Bom- of granaatinslagen in Wyck: vd Berghstraat 4, Cocklerstraat 23, Cocklerstraat 1, brand Parallelweg 12, Tischbeinstraat 25 (inslag en tevens blindganger)	20.108A-1452	Geschutmunitie, afwerpmunitie

	<p>Granaatslag wegdek Parallelweg, Van den Bergstraat 15 en Tischbeinstraat 25 granaatscherven, Cocklerstraat 1 scherinslag, Tischbeinstraat 25 en station blindganger. In bovengenoemde straten verschillende huizen beschadigd.</p> <p>11 bommen afgeworpen waarvan twee blindgangers. Vier bommen kwamen terecht in de Cocklerstraat, drie in de v.d. Berghstraat en twee in de Parallelweg. De blindgangers lagen in de Tischbeinstraat en het Stationsplein.</p> <p>Op 27 december 1944 werd er gemeld dat er bij Meerssenerweg 253c door een projectiel (vermoedelijk een splinterbom) een gat was geslagen in de voortuin. Het gat zou op de avond van 23 december geslagen zijn gelijktijdig met de ingeslagen bommen op de spoorrails en op het rijwielpad bij de Meerssenerweg.</p> <p>Er was een splinterbom ontploft bij Professor Martensstraat 2, er was er een ontploft op het fietspad bij de Meerssenerweg ter hoogte van perceel 251c, ook was er een splinterbom vermoedelijk ontploft in de voortuin Meerssenerweg 253c.</p> <p>Op 23 december 1944 zijn twaalf brisantbommen afgeworpen boven de Cocklerstraat, de v.d. Berghstraat, Tischbeinstraat, Stationsplein en de Parallelweg, drie ontploften niet. Splinterbommen kwamen terecht en ontploften; één aan de Pr. Martensstraat en één aan de oostzijde van de Meerssenseweg ter hoogte van perceel 251 en één in de voortuin van perceel 253. Ook één bom op het station zelf.</p>	<p>20.109-7</p> <p>20.007- Secr 1+2 1666 – 2</p> <p>20.109-7</p> <p>20.109-43</p>	
24-12-1944	<p>Onderzoek naar blindgangers Sterrenplein-hoek Turennestraat.</p> <p>Twee blindgangers gevonden Parallelweg 47 en Van den Bergstraat 33</p> <p>Bomscherven van perceel Parallelweg 15</p>	20.109-7	Afwerpmunitie
25-12-1944	<p>Verschillende bommen gevallen in de Barakkenstraat te Heer (nu Haspengouw). Deze waren verpakt in een houten constructie (kist). Ook een zwaardere bom gevallen bomtrechter doorsnede 10 mtr, diepte 5 mtr). Tevens tientallen niet ontplofte kleine splinterbommen gevonden aan het begin van de Barakkenstraat.</p> <p>Granaatscherf ingeslagen Meersenerweg 24</p> <p>Onbekend projectiel opgehaald El. Strouvenlaan</p>	20.109-7	Afwerpmunitie
27-12-1944	<p>Dhr. Winters, Meersenerweg 253C, meldt rond gat in voortuin, veroorzaakt door kleine bom of granaat (blindganger) gevallen op 23-12, tegelijkertijd met de ingeslagen bommen op de spoorrails en het rijwielpad op de Meersenerweg voor zijn woonhuis</p>	20.107-7	Afwerpmunitie
31-12-1944	<p>Duitse luchtaanval: brandbom voor school Prof. P. Willemsstraat, huizen Prof. P. Willemsstraat 50-76 schade door mitrailleurkogels en granaatslag, Nr. 70 onontplofte splinterbom op zolder, schade aan Nrs 66,64, 47 (brandbom), 43, 45 en 47.</p> <p>Bominslag vliegveld Geusselterweg/Dr. Schaepkensstraat.</p> <p>Oranjeplein projectiel ingeslagen in houten keet.</p> <p>Glasschade Scharnerweg 129.</p>	20.108A-1452	Diverse afwerpmunitie, geschutmunitie

	<p>23.30 uur: bomexplosies in Vrouwenveld 23.40 uur: bominslag ongeveer Lenculenstraat</p>	20.109-7	
1-1-1945	<p>Bommen Lenculenstraat (162-164-166-168-170 vernield), klooster Tongersestraat, Herbenusstraat/hoek Zakstraat. (later dodelijk slachtoffer geborgen Herbenusstraat 168)</p> <p>Melding 2 onontpofte bommen Cabergerweg (Texaco Cabergerweg achter huis dhr. Hoppen? (slecht leesbaar)</p> <p>Brandbom voor de school in de Prof. P. Willemstraat. Enige brandbommen gevallen verm. Meersenerweg bij de overweg.</p> <p>Inslag brisantbom in tuin Jezuïetenklooster. Bominslag kleine Looiersstraat in achterbouw</p> <p>Blindgangers granaten stationssingel 175-177.</p> <p>09.25 uur: Vliegtuig stort omlaag achter Belvédère.</p> <p>09.30 uur: omgeving rubberfabriek Ceylon Bosscherveld onbekend projectiel gevonden</p> <p>09.40 uur: melding dat Duits vliegtuig is neergestort achter Rubberfabriek Ceylon</p> <p>10.45 uur: melding Savelstraat Duits vliegtuig neergestort (Bosscherveld)</p> <p>In de nacht van 31-12-1944 op 1-1-1945 omgeving vliegveld Nieuweweg 100 (slecht leesbaar) bommen ingeslagen van klein formaat, plaats onbekend. Glasschade aan huizen Morsestraat</p> <p>11.05 uur. Meersenerweg 2 blokken, Pr. Roerstraat, Pr. P. Willemstraat, Koningsplein, Oranjeplein, Scharnerweg aan beide zijden afgezocht naar blindgangers enz. 1 blindganger kleine splinterbom ingeleverd. (Later wordt nog een mantel van splinterbommen gevonden)</p> <p>11.30 uur: Melding splinterbommen Gronsvelderweg</p> <p>Zeer waarschijnlijk 2 blindgangers in tuin hr. V.d. Boom, vermoedelijk nog meer daar er gaten in de grond zijn</p>	<p>20.108B-720 en 20.109-7</p> <p>20.108B-37</p> <p>20.109-7</p>	Afwerpmunitie
	<p>Lijst van percelen in Maastricht die schade hadden opgelopen. De schade data varieerden van 18 augustus 1944 tot half april 1945, inclusief de Bevrijdingsdagen van september 1944. Vermoedelijk is de meeste schade veroorzaakt door bombardementen. ••Wilhelminasingel 56, 72, 86, 98, 106 en 121</p> <ul style="list-style-type: none"> ••Duitse Poort 14 en 18 ••Sint Antoniuslaan 3, 5, 11, 15, 84 en 86 ••Franciscus Romanusweg 1, 33, 46 en 47 ••Parallelweg 49b, 51, 58 en 59 ••Alexander Battalaan 10, 24 en 26 ••Bourgognestraat 22 ••Sporweglaan 8, 18 ••Dr. Schaepmanstraat ••Stationsstraat 9, 42 en 47 	20.007 Secr 1+2 1822-3	Afwerpmunitie/gesc hutmunitie

16-3-1945	Onontploft projectiel aanwezig in een bebouwd perceel, genaamd Daalveld, te Amby	07.E09 4860-42	Afwerpmunitie/gesc hutmunitie
27-3-1945	Splinterbom aanwezig in het Klooster Arme Kindje Jezus (Brusselseweg 212, nu 150)	07.E09 4860-42	Afwerpmunitie
17-4-1945	Melding 3 onontplofte projectielen bij gemeentehuis Amby	07.E09 4860-42	Afwerpmunitie/gesc hutmunitie
18-4-1945	Onontplofte V-1 in de nabijheid van Maastricht neergekomen	07.E09 4860-42	V-wapens
21-4-1945	Onontplofte bom aan de Bloemenweg, bij de spoorwegovergang	07.E09 4860-42	Afwerpmunitie

3.4 Archief Explosieven Opruimingsdienst Defensie (EOD)

MORA's

Bij de EOD te Culemborg zijn ongeveer 300 MORA's met betrekking tot Maastricht aangetroffen. Hiervan hadden 27 meldingen betrekking op het onderzoeksgebied. Uit analyse van deze MORA's bleek dat 21 van deze meldingen echter niet relevant waren voor de mogelijke aanwezigheid van CE in het projectgebied. In de onderstaande tabel wordt een overzicht gegeven van alle MORA's in het onderzoeksgebied.

WO_NR	datum	Object	Adres	Plaats
19710621	3-4-1971	1x M.R.G , 2 inch, S.M.	St. Pietersberg, akker	Maastricht
19712641	7-12-1971	In berghok, was mee gedreigd (niet relevant)	Tillystraat 42	Maastricht
19720309	23-2-1972	1x bom 100 lbs., N.P. 27-TP 28	Goudenweg (Bilserbaan)	Maastricht
19720404	6-3-1972	1x mortier nessel	-	Maastricht
19720579	22-3-1972	1x handgranaat (langs beek, uitgebaggerd)	Viaductweg 27B	Maastricht
19720649	30-3-1972	1x mortier 1 kg patronen	-	Maastricht
19722615	1-10-1972	1x handgr. MK1/1x Handgeweegr.27mm/1x Hgr. Mills9leeg0 100xdiv. KKM/ 52x slaghoedjes	-	Maastricht
19731332	6-6-1973	ronde kogel met handvatten (geen munitie)	-	Maastricht
19732557	29-10-1973	Div. srt. KKM N.A.	Alexander Battalaan	Maastricht
19732883	10-12-1973	1x geweergranaat	(Hr.Bastiaans-)Duitsepoort 32A	Maastricht
19740236	31-1-1974	1x Brisant granaat van 8 cm	Maasboulevard	Maastricht
19740319	8-2-1974	1x Rookgranaat (niet verschoten)	PLEM (prins bisschopsingel?)	Maastricht
19740679	19-3-1974	1x pantsergranaat (pg) van 90 mm	Marconistraat 17	Maastricht
19751295	27-5-1975	1x scherp handgranaat (oud hollands)	Onder de Kerk 10A	Maastricht
19751969	7-8-1975	Afwerpmunitie 40 lbs. GB General Purpose/ontsteker 33	Maasboulevard	Maastricht
19752321	12-9-1975	1x MK 2	Aanleg garage OLV plein/wal	Maastricht
19760675	24-3-1976	Verkennde zoekactie naar drie vliegtuigbommen afkomstig van een in mei 1943 neergestorte Amerikaanse of Engelse bommenwerper. Zie ook 19761649. Zie afbeelding onder deze tabel.	Woonwijk de Heeg, Rijksweg 46	Maastricht
19760868	7-4-1976	1x scherfhandgr. MK 2/1x slingerhandgr.(leeg)/ 100x div. kkm	Burgemeester Nierstraszstraat	Maastricht
19761264	5-5-1976	1x ltg 2-inch/ 1x mortier m/licht pot aanwezig	St. Hubertuslaan	Maastricht
19761265	5-5-1976	1x 30 lb brandbom	Akersteenweg(rijksweg naar Gronswald)	Maastricht
19761291	6-5-1976	1x ATBG, 3,5 INCH	Stortplaats -Brusselseweg	Maastricht
19761649	2-6-1976	opvolging 19760675-> geen explosieven aangetroffen	Woonwijk de Heeg, Rijksweg 46	Maastricht
19761860	18-6-1976	N.A.	Maasboulevard	Maastricht
19762504	5-8-1976	1 GP bom 40 lbs met nr 27	Helpoort 1	Maastricht
19763169	24-9-1976	N.A.	Vijverdalseweg	Maastricht

19763240	30-9-1976	Was begraven, niet meer aangetroffen	Bemelerweg 20??/stuk grond a d vijfverdalseweg)	Maastricht
19771493	9-5-1977	1x ATBG, 2.36	Kogelvanger	Maastricht
19773730	13-11-1977	Explosief blek waspaal te zijn		Maastricht
19780172	20-1-1978	1 brisant gr. 10,5 cm	Firm Ploem (firma ploemen, ambyerweg 2?(Andre Sevringweg 2)	Maastricht
19780214	27-1-1978	2x bris. Gr, 75 mm M48 leeg	d5 Werk aan het Spoel	Maastricht
19780774	3-4-1978	Betreft zelfde melding als Mora 19780768 (niet relevant)	Severenplein 12 in cel	Maastricht
19782876	16-10-1978	VZA vliegtuigbom, zie MORA 19792475	St. Antoniuslaan (tegenover nr 29)	Maastricht
19783398	6-12-1978	N.A.	Viaduct bij kalkgroeve	Maastricht
19783519	2-1-1979	1x pantsergranaat (pg) van 90 mm,verschoten/1x rookpot nr18/150x kkm	Bodemsweg 2??	Maastricht
19790395	23-3-1979	N.A.	-	Maastricht
19791033	27-4-1979	50x div. kkm	Keerderstraat	Maastricht
19791069	2-5-1979	1x granaat	Sint Hubertuslaan(schietbaan Ambg)	Maastricht
19791340	22-5-1979	1x 2 inch mortiergr.	Daalstraat 54, Borgharen	Maastricht
19791859	9-7-1979	Pantsergranaat 75 mm	Meersenhoven op akker	Maastricht
19792475	5-9-1979	1000-ponder aangetroffen. vervolg op VZA mora 19782876/ zie foto's kaarten e.d.	St. Anthoniuslaan	Maastricht
19792928	15-10-1979	1x ltg lichaam z. staartged. 60mm mr m/tb M65 leeg	T.h.v. Sionsweg 166	Maastricht
19801086	13-4-1980	1x brisantgr. Van 8 cm mortier Duits	Plateau st. Pietersberg	Maastricht
19801755	27-5-1980	N.A.	-	Maastricht
19802443	29-7-1980	1x Mills handgr. 36	Burg v Oppenstraat 72	Maastricht
19803000	20-9-1980	80x pg 8.8 cm/ 6x pantsergr. v 17 pr	Vinkenslag	Maastricht
19810413	27-2-1981	N.A.	Voorbespreking	Maastricht
19810913	9-4-1981	9x A.T.-mijnen M4 (43A.)/9x drukstukken van A.T.-mijn	De Heeg	Maastricht
19811593	25-5-1981	1x mortiergr. Zie ook Mora 811688	Elruwe 10	Maastricht
19812582	25-8-1981	3x DIETZ mo 32,Flora(?)/9x kkm	Ambyerstraat Zuid	Maastricht
19813484	11-11-1981	VZA	Grote straat 30	Maastricht
19822404	15-7-1982	5x handgr./4x brisantgr.,2 cm/4x landmijnen	Gerechthof (sint annadal 1?)	Maastricht
19822971	9-9-1982	N.A.	Cannenberg complex. Cent	Maastricht
19823158	23-9-1982	zie Mora 823262	Akersteenweg 132	Maastricht
19823300	4-10-1982	N.A.	Maasboulevard, afrit Kennedybrug	Maastricht
19830641	15-3-1983	1x abg v 81 mm(Am) (exercitie)	Tacitushof 6	Maastricht
19833839	24-11-1983	geen explosieven aangetroffen	St. Pietersberg	Maastricht
19833970	6-12-1983	1x ATBG 2,36	St. Pietersberg	Maastricht
19840499	5-3-1984	1x oatbg van 3.5" raket, verschoten	Brusselseweg 484	Maastricht
19840707	20-3-1984	1x bgpatr v 40 mm	Boerenerf/Brusselseweg 461	Maastricht
19841331	25-4-1984	1x gr H E S H v 120 mm,verschoten	Sloopbedrijf Remmers(schoenerweg 75?)	Maastricht
19851022	21-4-1985	1x bpg 10,5 cm, Duits met bodembuis	Lage Kanaaldijk 115	Maastricht
19851334	7-5-1985	1x Bgran. V 8 cm, duits	ENCI (lage kanaaldijk 115?)	Maastricht
19852209	12-6-1985	1x Bgran. V 60 mm	Rijksweg 37	Maastricht
19852273	17-7-1985	1x atbg 2,36/1x 99 at 03/4x rookhandgr 2"	Ambyer Heide	Maastricht
19852287	19-7-1985	Niks aangetroffen	Ambyerheide	Maastricht
19860513	19-3-1986	1x ATBG van 2.36'	Poppelmondeweg	Maastricht
19860520	19-3-1986	100x kkm	Heukelstraat	Maastricht

19861978	17-7-1986	1x rkg van 2" mortier	Burgemeester Bauduinstraat	Maastricht
19863188	24-9-1986	N.A.	Maastrichter Pastoorstraat 10	Maastricht
19863361	6-10-1986	1x bpg/1x rkg v 105 mm/2x rkg 2"mortier/ 40x div. kkm	Heukelstraat 40	Maastricht
19870743	8-4-1987	1x stuk schroot	Jekerweg	Maastricht
19871989	24-7-1987	Niet aangetroffen	St. Pietersberg	Maastricht
19872061	1-8-1987	1x rkg 2'verschoten	St. Pietersberg	Maastricht
19872150	12-8-1987	1x rkg 2"	St. Pietersberg	Maastricht
19881071	20-4-1988	1x bpg v 9" nokkenprojectiel/60x kkm	Klipperweg 16	Maastricht
19882314	4-8-1988	1x Hgr mills 36 2/slp	Ankerkade	Maastricht
19882377	11-8-1988	Vervallen	Bemelerweg	Maastricht
19882762	16-9-1988	1x hgr Mk 5	Rivierbedding Maas te Itteren	Maastricht
19890208	25-1-1989	17x rookgr. V. 2"mortier	Amyberheide in buurt van kogelvanger 150m baan	Maastricht
19891683	1-6-1989	3x scherfhandgr/1x ei- hgr	Kalfstraat 42	Maastricht
19902078	4-8-1990	100x kkm	Rijksweg 90	Maastricht
19902086	5-8-1990	N.A.	Mosselborg 40	Maastricht
19910257	15-2-1991	Zoekactie naar bommen (blindgangers). Niets gevonden. Zie ook MORA 19940142 Zie afbeelding onder deze tabel.	Ceramique-terrein	Maastricht
19920234	3-2-1992	N.A.	-	Maastricht
19920813	10-4-1992	1x bg 37 mm	Burgemeester Nierstraszstraat 38	Maastricht
19921621	16-7-1992	1x buskruit projectiel van 30cm van coehoorn mortier met restant tijdbuis	Hoog Frankrijk	Maastricht
19922605	23-11-1992	1x BPg van 8.8 cm	Hoeve, Lichtenberg	Maastricht
19930432	12-3-1993	500 gr Pikrinezuur (niet relevant)	ENCI	Maastricht
19930555	23-3-1993	5x rookgr van 2' / 2 staarten v 2" mortier	Bosgebied 'de Dellen'	Maastricht
19931669	28-7-1993	3 potjes Pikrinezuur (niet relevant)	Ankerkade 11, Maastricht	Maastricht
19940142	26-1-1994	1x GP bom van 40 lbs met neuspistool nr 34 gewapend (zie ook MORA 19910257)	Ceramique terrein	Maastricht
19940990	11-5-1994	Niet aangetroffen	Maaspuntweg	Maastricht
19950956	7-5-1995	Zie Mora 951031	Bloemenweg, Maastricht	Maastricht
19951090	18-5-1995	1x BG v 10,5 cm	Op De Bos 300, Maastricht	Maastricht
19951189	1-6-1995	-	Bureau Sint Hubertuslaan 40	Maastricht
19951577	24-7-1995	1 ltr frituurvet (niet relevant)	Ankerkade 11, Maastricht	Maastricht
19952276	18-10-1995	N.A.	Tov Station Randwijck (joseph becklaan 100?)	Maastricht
19960131	25-1-1996	-	Bureau Brusselsestraat 84	Maastricht
19960172	3-2-1996	1x ABTG 90 mm/ 1x werpgewicht	Ijzerenkuilenweg	Maastricht
19960346	8-3-1996	Niet relevant	Woonwagenkamp	Maastricht
19960503	26-3-1996	-	Bureau Sint Hubertuslaan 40	Maastricht
19961518	19-7-1996	VZA	Ambij Zuid-Oost (ambyerstraat zuid?)	Maastricht
19961892	11-9-1996	-	Bureau Brusselsestraat 8A	Maastricht
19961924	17-9-1996	schroot	Hoek Heukelstraat-Lovendaalsehoeve	Maastricht
19970509	18-3-1997	N.A.	Centraal station	Maastricht
19970583	27-3-1997	Verkenning zoekactie naar 2 blindgangers (vliegtuigbommen). Zijn vermoedelijk al huizen opgebouwd. Locatie blijft verdacht. Zie afbeeldingen onder deze tabel	Bouwplan Amby ZuidOost	Maastricht
19970628	1-4-1997	1x hgr. Mills 36	Drenckgaard 51	Maastricht

19970763	13-4-1997	1x abtg 2.36"	Ambyerheide	Maastricht
19971704	7-8-1997	11x kkm	Oude Smeermavelweg 6	Maastricht
19972374	10-11-1997	Aanvraag VZA i.v.m. gedumpte munitie in inmiddels gedempte poel.	Kr. Viaductweg/Willem Alexanderweg (achter Sionsweg 132)	Maastricht
19980591	2-4-1998	1x bg v 10,5 cm, niet verschoten	Bemelerweg	Maastricht
19981780	2-9-1998	1x hgr mills nr36	Cupidohof 2	Maastricht
19982283	3-12-1998	1x lichaam van 81mm lichtmortier met tb M64	Hoge kanaaldijk	Maastricht
19990510	2-4-1999	1x mijn AT	toegangsweg kasteel Vaeshartelt (weert 9?)	Maastricht
19990733	29-4-1999	1 imitatie hgr. Mk 2 et geplaatste onts, pyrotechn. (betreft verm. inbeslagname, niet relevant)	st. Maartens College prof. Pieter Willem straat	Maastricht
19990902	19-5-1999	1x bg v 105 mm	Marathonweg	Maastricht
19991018	5-6-1999	Schroot	Brusselseweg 691	Maastricht
19991778	27-9-1999	Niet relevant	Heserstraat	Maastricht
20000077	17-1-2000	1x rkg van 2 inch mor z. staartstuk	Peutgensweg	Maastricht
20000116	24-1-2000	1x scherfhgr MkII compleet	Maaspuntweg	Maastricht
20010275	3-3-2001	2 bollen van een Citroën (geen munitieartikel)	Herculeshof	Maastricht
20020808	27-5-2002	1x MGR niet aangetroffen	De dellen Valkenburg	Maastricht
20021635	11-10-2002	1x oefen brisantrgr 100mm met oefenontst. Niet versch.	Sloopbedrijf Zuidnet BV, Schoenerweg 75, (Beatrixhaven), Maastricht	Maastricht
20030269	20-2-2003	1x HGR MkII (huiszoeking, niet relevant)	Penatenhof 53B	Maastricht
20030560	3-4-2003	1x BG 5cm MOR z. ost n/versch	Wilgenlaan/Meesenbroekweg	Maastricht
20030644	16-4-2003	100 PTN KKM div	Cannerweg	Maastricht
20030957	11-6-2003	Schroot (oliekloot)	Ambyerstraat-Zuid nr42	Maastricht
20031008	24-6-2003	Vooronderzoek uitgevoerd door de EOD t.b.v. archeologische opgravingen te Itteren/Borgharen.	Itteren/Borgharen	Maastricht
20031410	9-9-2003	1x OATBGRAK (ai 56-3) 3.5INCH VERSCH.	Milieupark Windmolen	Maastricht
20041593	26-10-2004	1X SCHERFHGR Mills 36 (leeg) in woning (niet relevant)	Kelvinstraat 17	Maastricht
20041764	29-11-2004	1x scherfhgr MkII met rest ost (graafwerkzaamheden)	Mosalunet	Maastricht
20050061	14-1-2005	Vooronderzoek uitgevoerd door de EOD i.v.m. voorgenomen wijziging tracé A2	A2 Maastricht	Maastricht
20050346	30-3-2005	1X scherfhgr MkII compleet	Grindgat Lage Weerd Maastricht	Maastricht
20050579	27-4-2005	Geen CE (niet relevant)	Chemical Warehouse, Ankerkade 31	Maastricht
20060808	18-5-2006	1x scherfhgr MkII	Brusselseweg 700 te Maastricht.	Maastricht
20060996	21-6-2006	1x stalen kist met 10 BG 5cm mortier met WGRZ38 niet verschoten	Nabij grensovergang Veldwezelt te Maastricht.	Maastricht
20070377	16-3-2007	1x rkg 105mm met rest tsb M54, verschoten	Fregatweg 32 in Maastricht	Maastricht
20071020	20-6-2007	1x scherfhgr Mills 36	Smissenhaag 164	Maastricht
20071320	29-8-2007	1x bg 15cm met schokbuis AZ-1, verschoten N.B. De aangevoerde grond was afkomstig uit Duitsland	Op de Bos 300	Maastricht
20091801	1-12-2009	NA	Project Grensmaas	Maastricht
20101657001	12-11-2010	1.600 patronen cal .50	Sareptastraat	Maastricht
20111541001		Brisantpantsergranaat van 7 met restant bodembuis, verschoten	Brusselseweg 700, Steenfabriek	Maastricht
20111541001	28-9-2011	Brisantpantsergranaat van 7 met restant bodembuis, verschoten	-	Maastricht
20120350001		Kanon's kogel	Herbenusstraat 94	Maastricht

20121019001		brisantgranaat van 3,7" met restant MTB 208 uk verschoten	Willem Alexanderweg nabij nr. 74 (nieuwbouw)	Maastricht
20121054001		scherfhandgranaat nr1/C1, z/ost	Bodemsweg	Maastricht
20121490001		Bom, 28 cm Coehoorn	Burgemeester Bauduinstraat "Bouwkeet"	Maastricht
20130388001		restant van lichtgranaat van 81 mm mortier L39A1	Pergamijndonk 208	Maastricht
20130582001		Bom van 29 cm met oren voor mortier, met restant gezwinde lont ost No 1 of 2	Nabij Knooppunt Kruisdonk	Maastricht
20130659001		Div. kleinkaliber munitie	Kruising Susserweg, Muizenberg	Maastricht
20130659001		Restant ontsteker van brandbom van 4 Lbs	Kruising Susserweg, Muizenberg	Maastricht
20130659001		Restanten brandbom van 4 Lbs (UK)	Kruising Susserweg, Muizenberg	Maastricht
20131364001		Kanons kogel v. 7.5 inch zonder ontsteker	President Rooseveltlaan	Maastricht
20141117001		Scherfhandgranaat no 36 Mills (GB)	Commandeurslaan	Maastricht
20141583001		Diverse klein kaliber munitie	Rozenstraat 64	Maastricht
20141583001		Diverse hulzen	Rozenstraat 64	Maastricht
20141583001		Restant tijdschokbuis M54 (USA)	Rozenstraat 64	Maastricht
20141583001		Restant ontsteker	Rozenstraat 64	Maastricht
20141583001		Staartstuk, 2 inch mortiergranaat	Rozenstraat 64	Maastricht

Tabel MORA's met betrekking tot het onderzoeksgebied

Gemeentepolitie maastricht

760675

Naar aanleiding van bekomen opdracht op 16 maart 1976 onderzoek ingesteld en om 11.30 uur gehoord:

- I) CREUELS, Johan Peter, geboren te Geilenkirchen(D), op 21 augustus 1914, wonende te Maastricht, Rijksweg no. 46 en
- II) PRIKKEW, Leonie Maria Hubertina, e.v. Creuels voornoemd, geboren te Heer op 9 mei 1915, wonende Maastricht, Rijksweg no. 46.

Beide personen verklaarden eensluidend:

" In een nacht in mei 1943, omstreeks 01.00 uur is achter onze groentetuin, welke achter de woning is gelegen, een Amerikaanse of Engelse bommenwerper neergestort. Vijf bemanningsleden van dit vliegtuig zijn hierbij omgekomen. Nadat het vliegtuig was neergestort zagen wij, dat er in de groentetuin een drietal gaten in de grond waren. Al deze gaten bevonden zich op een stuk grond van 4x4 meter. Nadat het vliegtuig was neergestort, zijn Duitse militairen ter plaatse gekomen. Men heeft geconstateerd, dat men in deze gaten op een diepte van ongeveer 1 meter op iets hards stootte. De gaten hadden aande oppervlakte een doorsnede van pl.m. 20cm. Duitse militairen hadden gezegd, dat het "blindgangers" waren, die bij het neerstorten van het vliegtuig in de groentetuin terecht waren gekomen. De gaten zijn nadien weer met grond aangevuld. De militairen zeiden, dat het niet meer gevaarlijk was, indien men tenminste de "blindgangers" niet meer zou aanraken. Of er bij het neerstorten van het vliegtuig nog meer bommen, granaten in de naaste omgeving zijn terechtgekomen is ons onbekend. In augustus 1943 heeft een jongetje uit Heer, genaamd Kubben, die toende tijd ongeveer 10 jaar oud was een fosforgranaat of brandbom gevonden in een korenveld vlak bij de plaats waar het vliegtuig was neergestort. Deze jongen heeft op een gegeven ogenblik de granaat of bom laten vallen waarna deze explodeerde. Ten gevolge hiervan heeft deze jongen toen zeer ernstige brandwonden opgelopen."

p.s. Beide personen waren zeer positief in hun verklaring.

Sij konden tevens verklaren, dat de 3 bommen c.g. granaten zich in de grond bevinden om een stuk grond van 15 bij 11 meter. Dit stuk grond werd aangewezen

Tevens werd gehoord:

RINGS, Willem Hubertus, geboren te Meerssen, op 19 oktober 1899, wonende te Maastricht, Rijksweg no. 44,

Deze verklaarde, dat in mei 1942 of 1943 een Amerikaanse bommenwerper was neergestort achter zijn stuk grond. Vijf of 6 bemanningsleden van dit vliegtuig, van nationaliteit Canadezen, waren hierbij omgekomen. Hij had toen ook gehoord, dat er in de tuin van Creuels 3 gaten in de groentetuin waren, waarin zich vermoedelijk bommen of granaten bevonden. Hij was echter niet naar die gaten gaan kijken. Hij vertelde ook het verhaal van het jongetje Kubben uit Heer. Wist niet of er zich in de naaste omgeving nog meer bommen of granaten in de grond bevonden.

Ges: Amman

de hoofdagent: [Handwritten Signature]

910257

ENTEPOLITIE MAASTRICHT
PRO JUSTITIA

aterende het verhoor van:
a: n.n.
sers, Gloriët 36 te 6247 BB
sveld (04408-2774)
A. Beckers, Chambertinlaan no. 19
tricht(043-474899)
. Schellings, Jhr. Ruysstraat
21 Maastricht (043-211768)

Bijl

PROCES-VERBAAL

Na bekomen opdracht daartoe heb ik, Ties Krikken, Adjutant van Gemeentepolitie te Maastricht, op donderdag, 14 maart 1991, een onderzoek ingesteld naar de mogelijke plaats waar in de wereldoorlog II op het voormalig Ceremique-terrein aan de Akerstraat te Maastricht, twee vliegtuigbommen waren terecht gekomen.

In verband hiermede hoorde ik op die dag telefonsch: Mevrouw SCHELLINGS, Jhr. Ruysstraat no. 21 te Maastricht die verklaarde:

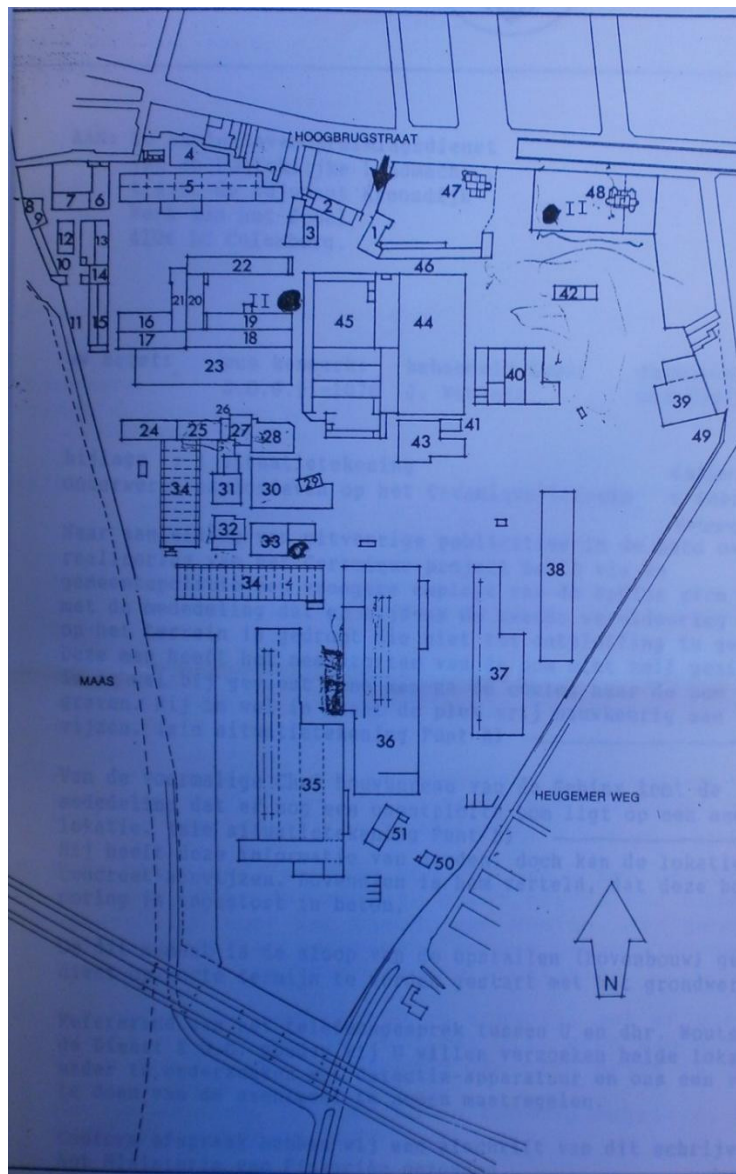
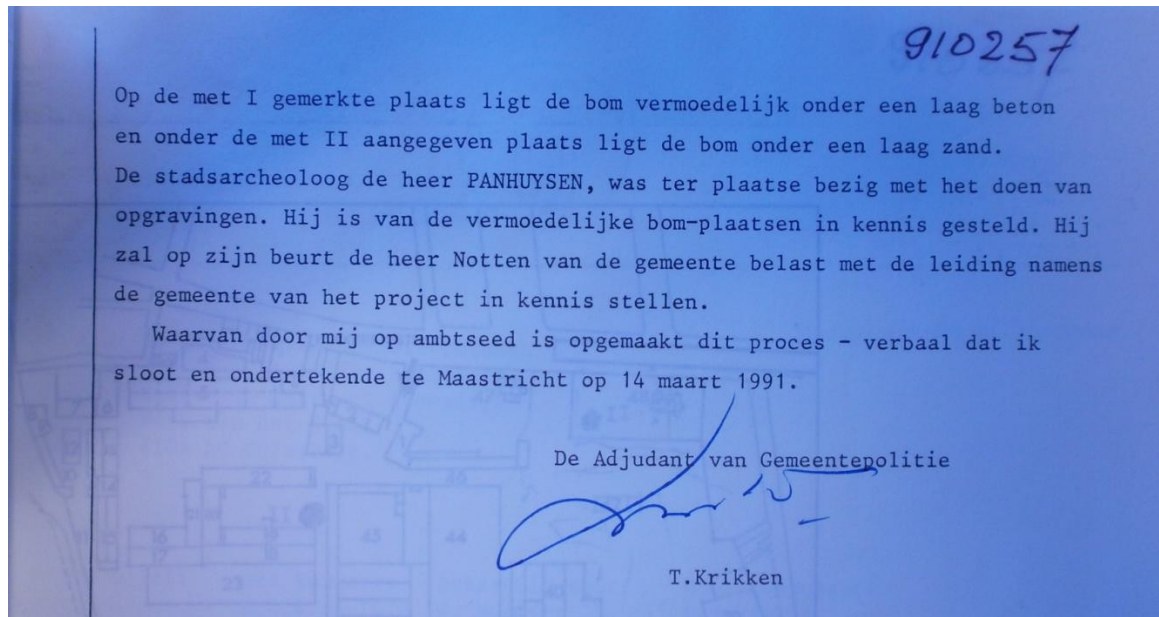
Tijdens en kort na de oorlog woonde ik aan de Hoogbrugstraat no.27. Ik heb toen mijn vader met iemand horen praten over mogelijk een bom die achter onze woning op het Ceremique-terrein zou zijn terecht gekomen en niet was ontploft. De juiste plaats kan ik niet aangeven."

Die dag hoorde ik eveneens:
de heer J.A.A. BECKERS, Chambertinlaan no. 19 te Maastricht, die verklaarde:
"Ik heb destijds uit een gesprek met een chef van de Ceremique vernomen dat op een plaats nabij de ingang aan de Hoogbrugstraat een onontploffte vliegtuigbom zou liggen. De chef deelde mij toen mede dat, bij een eventuele verbouwing daar niet gegraven mocht worden, omdat de bom er nog lag met een dikke laag beton erop. Verder ligt er ook nog vermoedelijk een bom in de tuin bij de woning aan de Akerstraat op het Ceremique-terrein."

Ik ben vervolgens met een voormalig aannemer, die tijdens en na de oorlog op het Ceremique-terrein had gebouwd, naar het Ceremique-terrein gereden. Deze man is genaamd:
J. ESSERS, Gloriët no. 36 te Gronsveld.
Hij verklaarde:
"In de tuin van de woning staande aan de Akerstraat op het Ceremique-terrein ligt een onontploffte vliegtuigbom.
Nabij de ingang van het terrein aan de Hoogbrugstraat is ook een vliegtuigbom terecht gekomen. Daar is nog naar gegraven. Ik dacht dat die bom was verwijderd maar dat weet ik niet zeker. De bom die in de tuin terecht is gekomen heeft men een lading zand bedekt.
Bij dit proces - verbaal is een schets van het voormalig Ceremique-terrein gevoegd waarin met een zwarte dikke stip is aangegeven waar volgens de getuigen de bommen zouden liggen.

Afbeelding: MORA 19910257

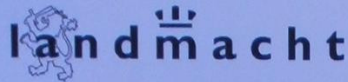

Afbeelding: MORA 19910257

075
Getuige Crijns wist uit overlevering (van zijn vader) dat op de plaats waar momenteel een nieuwbouwwijk verrijst in de Tweede Wereldoorlog twee bommen waren gevallen. De bommen zouden liggen op ongeveer 70 meter vanaf de ~~Heukelstraat~~ *Peutgensstraat*. Dat betekent dat ze dan in de Gersthegge liggen. Het gaat om 2 projectielen met een doorsnede met een doorsnee van 25 centimeter. Ze zouden op een diepte van ongeveer 4 meter liggen. De vader van de getuige had de gaten gezien en met een stok de diepte gepeild. Daarna had hij de gaten dichtgegooid. Getuige meldde bij een glas bier zijn wetenschap aan een raadslid, die op zijn ~~bu~~urt de molen in gang zette.

Explosieven Opruimings Commando

MORANUMMER	:	970583
BETREFFENDE	:	VZA Maastricht
LOKATIE	:	Amby Zuid-Oost straat:Gersthegge
DATUM BESPREKING	:	10 juni 1997
OPGEMAAKT DOOR	:	elnt. G.Doreleijers

AANWEZIG	:	hr. Joosten v.d. gemeente Maastricht 043-3504600 elnt. G.Doreleijers
----------	---	---

Ondergetekende heeft op 10 juni 1997 een VZA 970583 uitgevoerd in de wijk Amby-ZO met name in de straat; Gersthegge.

Volgens getuige de hr. F.Crijns [redacted], zouden op de verdachte plaats in 1942 twee bommen in het weiland van zijn vader zijn gevallen. Hij heeft zijn vader naar de bominslagen zien lopen (ca 25 a 30cm) en deze heeft met een lange stok bij bominslagen gepeild. (ca 4 tot 4,5 m)

Daarna heeft zijn vader beiden bominslagen met grond dicht gegoooid.

De getuige heeft toen de bouwwerkzaamheden begonnen 1996 o.a. de aannemer en de opzichter geïnformeerd over zijn bevindingen.

Het bericht is toen met vertraging naar de gemeente doorgespeeld.

Immiddels is op de verdachte plaats een schitterende nieuwbouwwijk verrezen.

Op de verdachte plaats was tijdens de verkenning in de Gersthegge op nr. 21 een nog braakliggende tuin alwaar ik met de Ferex 4021 diverse proefstroken heb gelopen en diverse metalen delen heb uitgegraven.

Ook waren er grote magnetische verstoringen nabij de weg en het woonhuis.

De getuige de hr.Crijns was door omstandigheden verhinderd en daarom heb ik hem 's avonds telefonisch gehoord.

Hij verklaarde het volgende:

Hij is ervan overtuigd dat beiden bommen er nog liggen.

Hij wist en weet niet de juiste plaats exact aan te wijzen .

Wel spreekt hij over straal van 15 a 20 meter waar beiden bommen zouden moeten liggen.

Op mijn vraag dat het best mogelijk zou kunnen zijn dat beiden bommen onder de weg of onder een van de woonhuizen zouden kunnen liggen zei hij dat wel degelijk mogelijk zou kunnen zijn!

Dit heb ik doorgesproken met de hr.Joosten van de gemeente Maastricht en hem medegedeeld dat hij een Positief Advies krijgt van mij.

Maar gezien de doelmatigheid om van deze zoekactie af te zien!

Wel deze in het archief te bewaren voor als er in de toekomst veranderingen gaan plaatsvinden zoals diepe graafwerkzaamheden, heien, slopen e.d.

Afbeelding: MORA 19970583

972374

portnr.: 25/07/1997 - 50 - 1 - 0

Bladzijde: 1

ONTVANGEN 30 JULI 1997
897-0892

Pb 3
6200 AA Mt.

R A P P O R T

POLITIE LIMBURG-ZUID DISTRICT MAASTRICHT

25/07/1997 STAB ONTWIKKELING EN GRONDZAKEN MAASTRICHT

Aan de chef basiseenheid Maastricht Noord Oost.
(ter doorzending aan de heer R. Smeets, Brandweer Maastricht)

ontv. op 01 AUG 1997
97-24615
-1732.1

Ik, rapporteur,
MHC DRIESSENS
brigadier van POLITIE LIMBURG-ZUID DISTRICT MAASTRICHT
verklaar het volgende:
Naar aanleiding van berichten in de plaatselijke pers
betreffende de voorgenomen bouw van een nieuwe
brandweerkazerne aan de Willem Alexanderweg te Maastricht
werd door de heer Boelen uit Welten bij de brandweer
Maastricht melding gemaakt van het feit, dat er op dat
terrein explosieven zouden kunnen liggen.
Naar aanleiding hiervan hebben Smeets Ronald,
hoofdbrandmeester eerste klas, van de Brandweer Maastricht
en rapporteur een nader onderzoek ingesteld.
Op vrijdag 25 juli 1997 omstreeks 09.30 uur hoorden wij
een persoon, die ons opgaf te zijn:
BOELEN, Hubertus
geboren te Maastricht op 16 september 1931, tandtechniker,
wonende te 6419 BR Welten, Prof. Dumontstraat 27.
Hij verklaarde:
" In de oorlog woonde ik met mijn ouders aan de Sionsweg
136 te Maastricht. Ongeveer 30 meter achter onze woning,
of juister gezegd achter de woning van perceel 132 van de
Sionsweg lag een waterpoel van ongeveer 20 x 30 meter.
Ik kan mij herinneren dat tijdens en na de bevrijding
allerlei afval in deze poel is gedeponneerd. Ik heb zelf
gezien, dat er door de Amerikanen onontplofte munitie
zijnde granaten en geweerpatronen in deze poel zijn
gedeponeerd. Zelf heb ik in deze poel een onontplofte
granaat van naar ik meen 80 mm gegooid.
Toen ik kennis nam van de voorgenomen bouwplannen voor een
brandweerkazerne heb ik de brandweer te Maastricht
ingelicht."

Op een luchtfoto van het terrein, welke in het bezit was
van de heer Smeets, wees de heer Boelen de juiste plaats
aan van de inmiddels gedempte poel. Het betrof hier een
plaats ongeveer 30 meter recht achter perceel Sionsweg 132

Waarvan door mij, rapporteur,
MHC. DRIESSENS
naar waarheid is opgemaakt dit rapport,
dat ik sloot en ondertekende te MAASTRICHT
op 25/07/1997

MHC. DRIESSENS

Gezien:
De chef basiseenheid

Figuur 14. MORA 19972374.

Mijnenveldkaarten

Van het onderzoeksgebied zijn GEEN mijnenveldkaarten aangetroffen in het archief van de EOD.

3.5 Luchtfotocollecties

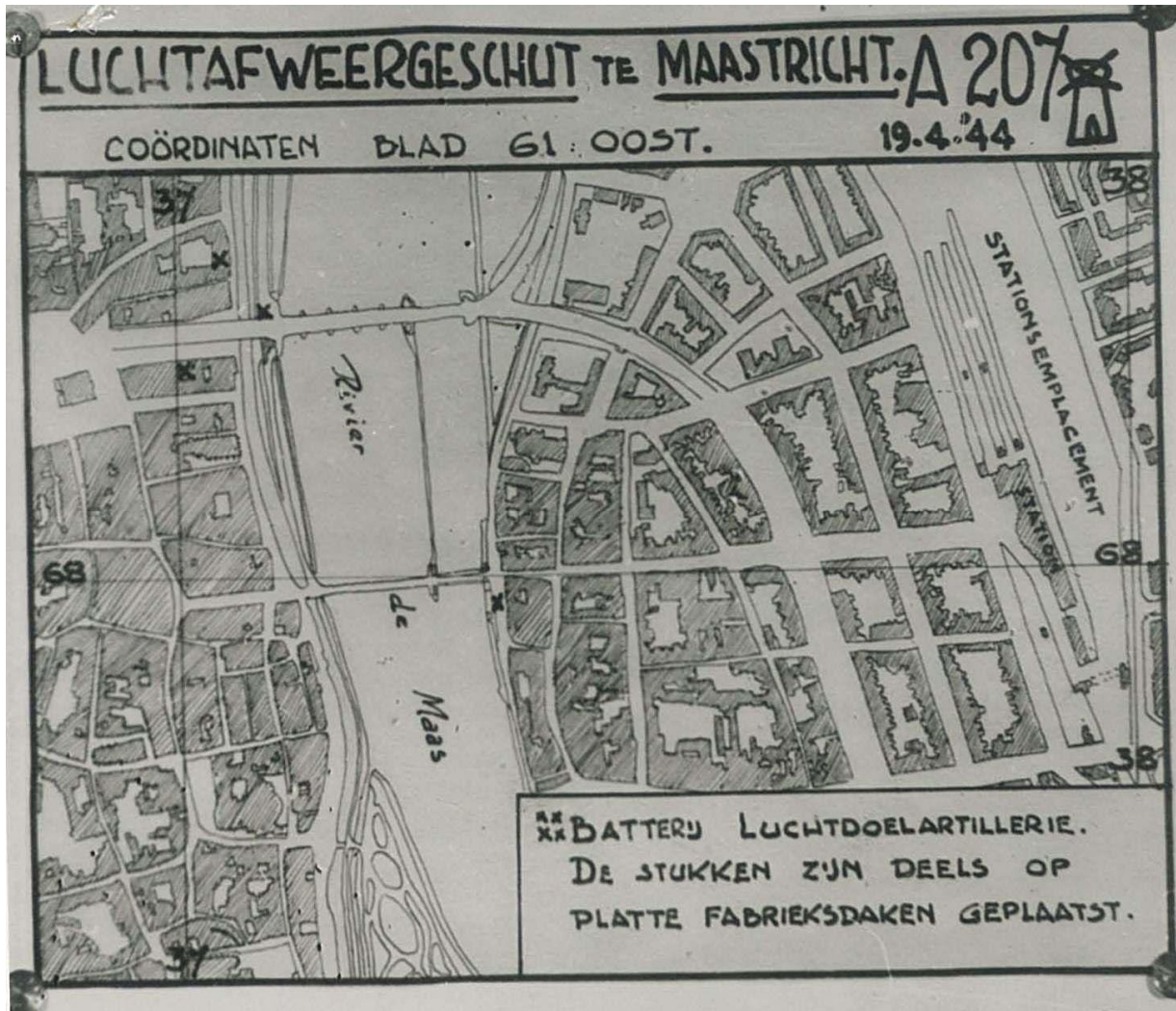
De geanalyseerde luchtfoto's zijn geïnterpreteerd op schade aan het landschap als gevolg van oorlogshandelingen en de aanwezigheid van militaire werken. De bevindingen zijn weergegeven/ingetekend op de inventarisatiekaart in de bijlagen.

3.6 The National Archives Londen

Bevindingen: wij beschikken niet over War Diaries of Operations Record Books die betrekking hebben op eenheden die in het onderzoeksgebied aanwezig zijn geweest.

3.7 NIMH

Bij het NIMH is een situatieschets aangetroffen van de luchtafweer in Maastricht op 19-9-1944.

Afbeelding: collectie 575, inv.nr. 393 Situatieschets luchtafweer te Maastricht

3.8 Indicaties voor de aanwezigheid CE

- Binnen het onderzoeksgebied zijn sinds de bevrijding verschillende malen CE gemeld en geruimd door de betreffende instanties;
- Binnen en in de directe nabije omgeving van het onderzoeksgebied hebben meerdere intensieve bombardementen, artilleriebeschietingen en grondgevechten plaatsgevonden;
- Binnen en in de directe nabijheid van het onderzoeksgebied zijn meerdere vliegtuigen neergestort in de oorlogsjaren;
- Binnen en in de directe nabije omgeving van het onderzoeksgebied zijn meerdere V-wapens neergekomen;
- Binnen het onderzoeksgebied zijn zowel voor, als tijdens de oorlog verdedigingswerken aangelegd, zoals versperringen en stellingen;
- Uit de onderzochte bronnen is gebleken dat er na de bevrijding op grote schaal achtergelaten/gedumpte CE is aangetroffen.

3.9 Contra-indicaties aanwezigheid CE⁴²

Voor zover bij ons bekend hebben de onderstaande opsporingswerkzaamheden plaatsgevonden in het onderzoeksgebied:⁴³ De vrijgegeven gebieden zijn in GIS ingetekend o.b.v. de in de beschikbare dossiers aangetroffen tekeningen. Dit betekent dat de nauwkeurigheid en volledigheid van de vrijgegeven gebieden niet door Bodac kan worden gegarandeerd.

In 2011 heeft Saricon in opdracht van de gemeente Maastricht een onderzoek uitgevoerd aan de Balijeweg in Maastricht.

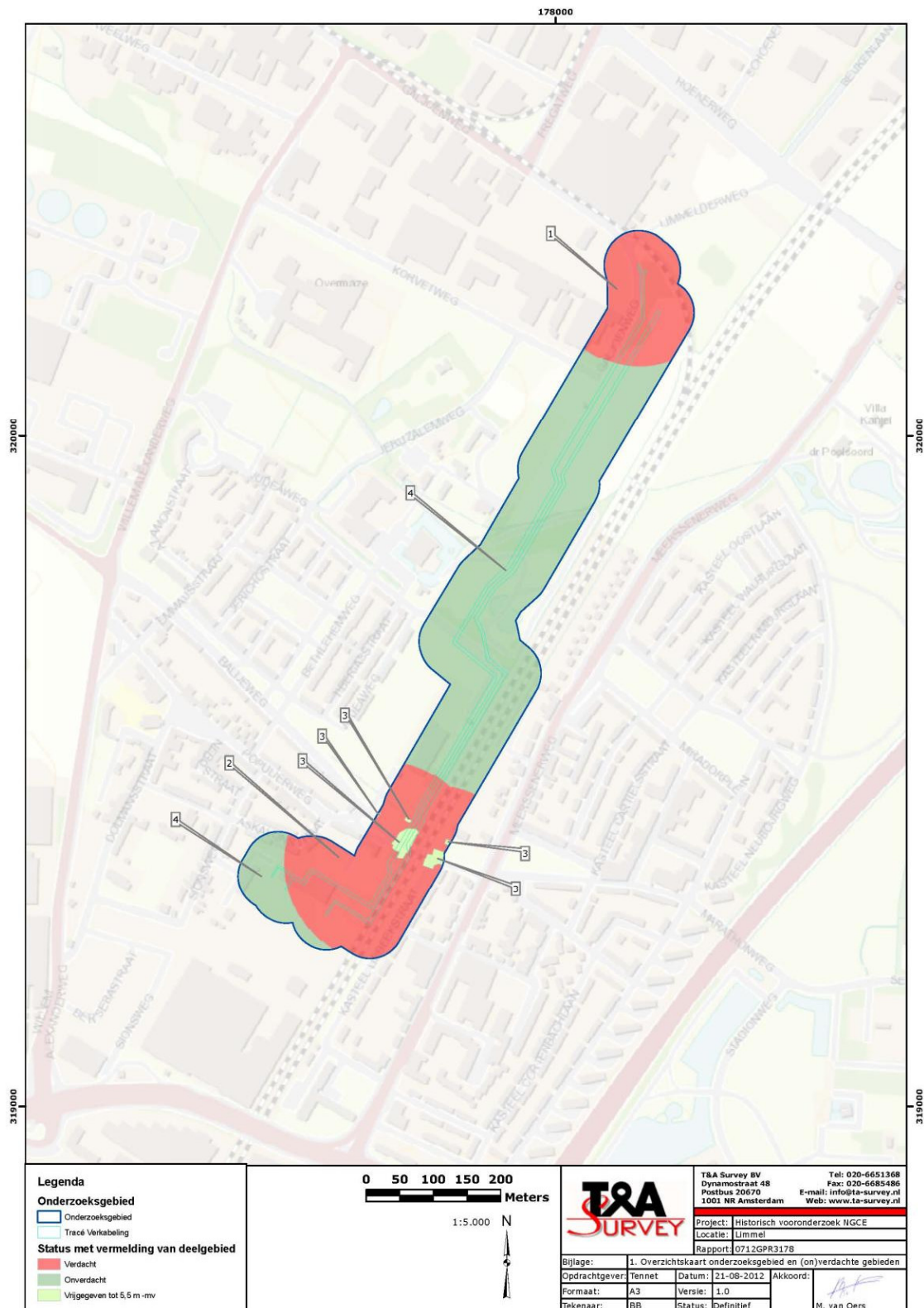
Saricon. Detectierapport Balijeweg fase 1 (documentcode 115073-DR-01) dd 31 mei 2011

⁴² Gezien de omvang van het onderzoeksgebied (ruim 60 km²) is het niet haalbaar om de naoorlogse bodemroerende werkzaamheden in kaart te brengen. Derhalve worden deze niet opgevoerd als contra-indicaties.

⁴³ Bij de gemeente Maastricht was verdere informatie niet beschikbaar

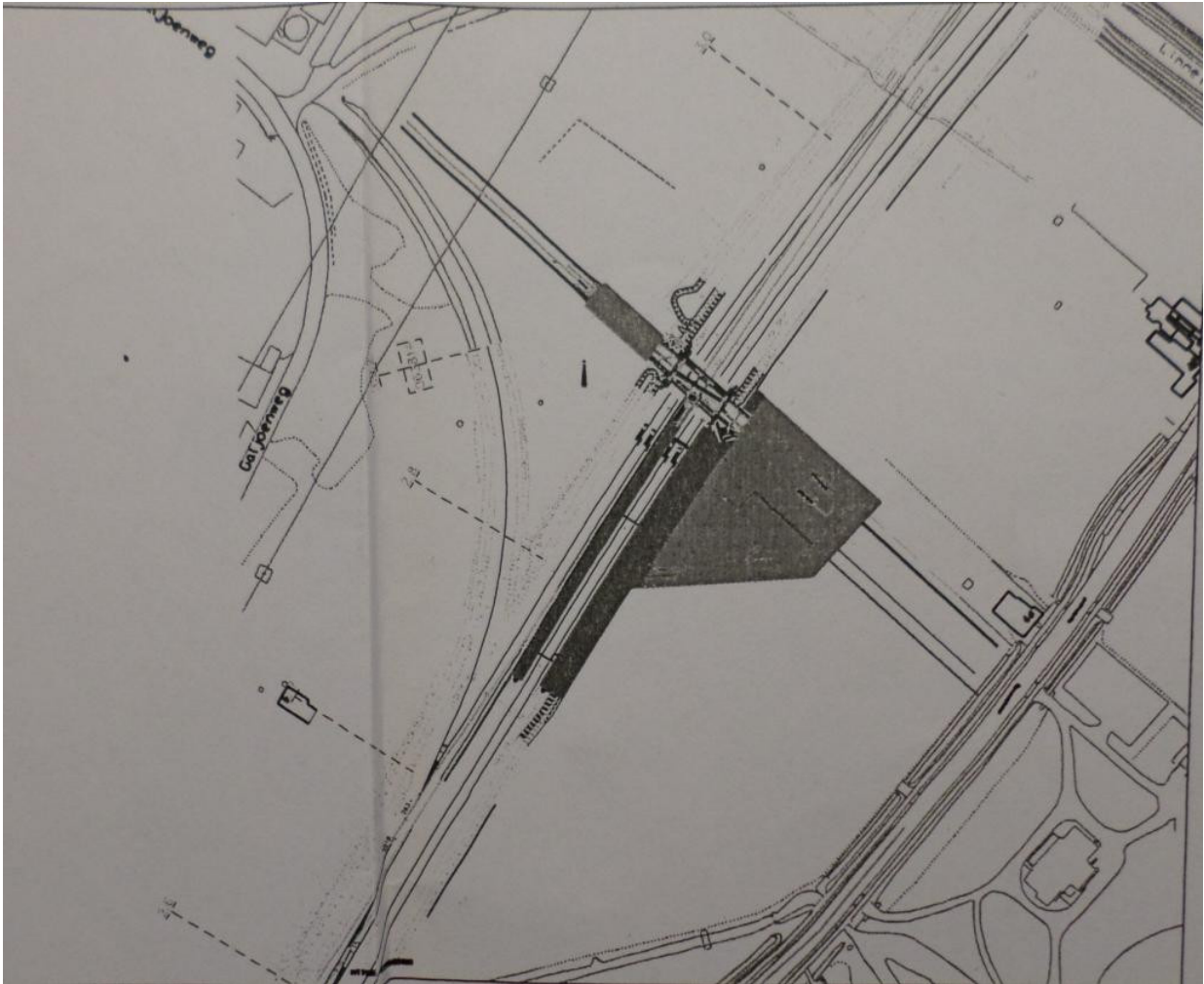

In 2012 heeft T&A Survey in opdracht van TenneT TSO B.V. opsporingswerkzaamheden uitgevoerd in het kader van een verkabelingsproject te Limmel (projectnummer 0712GPR3178) dd 28-8-2012).

Afbeelding: CE-bodembelastingkaart en vrijgegeven gebieden n.a.v. Vooronderzoek i.v.m. verkabeling Limmel. Uitgevoerd door T&A Survey (projectnummer 0712GPR3178) dd 28-8-2012, in opdracht van TenneT TSO B.V.

In 2011 heeft KWS bijzondere opdrachten in opdracht van ProRail is opsporingswerkzaamheden uitgevoerd nabij de spoorovergang Limmelderweg (projectnummer 7110015 halte Maastricht-Noord).

Projectnummer 7110015 halte Maastricht-Noord (Limmel) KWS bijzondere opdrachten in opdracht van ProRail (14-06-2011)

In 2013 hebben detectie- en benaderwerkzaamheden plaatsgevonden in de omgeving van het spooreplacement. Het opsporingsgebied betreft de opstelsporen 13, 64, 65, 66 en 71 op het emplacement te Maastricht. Projectnummer: 5130516. Kenmerk: 5130516-PP-001 versie 001.(13-2-2013).

Afbeelding: de opstelsporen 13, 64, 65, 66 en 71 bevinden zich binnen het rode gebied

In 2014 heeft ECG in opdracht van Rijkswaterstaat opsporingswerkzaamheden uitgevoerd ten behoeve van het project "Verruimen Julianakanaal zaaknummer 31036143" (Bron: Addendum op het projectplan voor het detecteren en benaderen van conventionele explosieven in het onderzoeksgebied Julianakanaal, gemeente Maastricht, documentcode 40/8-013-PP-06). Nadere bijzonderheden zijn niet in het door de gemeente Maastricht beschikbaar gestelde dossier aangetroffen.

In 2008 zijn door T&A Survey in opdracht van het Consortium Grensmaas opsporingswerkzaamheden verricht voor het plangebied Bosscherveld. (bron: Opsporing van conventionele explosieven ter plaatse van plangebied Bosscherveld in de gemeente Maastricht (projectnummer 0908-GPR1429.1).

Project Itteren II (project 295628) 07-01-2010 uitgevoerd door AVG Heijen in opdracht van het Consortium Grensmaas

3.10 Leemten in de kennis

Door middel van het WSCS-OCE (opsporing conventionele explosieven), ISO 9001 (kwaliteit), ISO 14001 (milieu), en VCA** (veiligheid) gecertificeerd kwaliteitssysteem borgt Bodac de kwaliteit en veiligheid van haar diensten. Het vooronderzoek is uitgevoerd volgens de richtlijnen van het WSCS-OCE: 2012, versie 1. Het is uiteraard altijd mogelijk dat bepaalde oorlogshandelingen niet zijn beschreven, gearchiveerd of in de tijd verloren zijn gegaan, waardoor deze in het heden niet als feitenmateriaal terug te vinden zijn.

- Van diverse vliegtuigcrashes, inslagen van V-wapens, bombardementen, artilleriebeschietingen, overige gevechtshandelingen (bijvoorbeeld grondgevechten) en MORA's kon de exacte locatie niet worden vastgesteld.
- De hoeveelheid voor dit onderzoek beschikbare geschikte luchtfoto's was beperkt. Een luchtfoto is overigens een momentopname van een situatie die een eerder of later tijdstip geheel anders kan zijn.
- Er bestaat geen compleet beeld van alle in de gemeente Maastricht uitgevoerde historisch onderzoeken en opsporingswerkzaamheden.

4. RAPPORTAGE BEVINDINGEN

4.1 Classificatie verdacht / niet verdacht

In zowel de beginjaren, als ook in de eindjaren van de oorlog hebben diverse oorlogshandelingen plaatsgevonden in- en in de directe nabijheid van het onderzoeksgebied.

In mei 1940 werd er in het onderzoeksgebied gevochten en werd Maastricht beschoten en gebombardeerd. Ook stortten er enkele vliegtuigen neer in het onderzoeksgebied. In 1944 werd Maastricht bevrijd door de Amerikanen, wat niet zonder slag of stoot lukte. In de gemeente werd gevochten en er vonden vele beschietingen en bombardementen plaats. Daarnaast kwamen er in en rond de gemeente ruim 40 V-wapens neer. Op 18 augustus 1944 vond een van de grotere bombardementen plaats, het mislukte Amerikaanse bombardement op de spoorbrug. Er vielen bommen op de wijken rondom de locatie en in de Maas werden enkele boten getroffen. Een ander groot bombardement, dat eerder plaatsvond, is dat van de nacht van 5/6 oktober 1942, waarin veel brandbommen op Maastricht werden afgeworpen. Deze veroorzaakten branden in 28 verschillende straten, o.a. aan de Nieuweweg (Kristal Unie) en de Viaductweg.

De gegevens uit de literatuur en geraadpleegde stukken uit de archieven, komen overeen met de gegevens die zijn gevonden in het archief van Defensie, de rapporten van de EODD. Sinds 1945 zijn er vele malen CE gemeld en geruimd. Daarnaast zijn er op de geanalyseerde luchtfoto's diverse kraters en oorlogsschade te zien in het projectgebied.

Het projectgebied kwalificeren wij op basis van het geanalyseerde feitenmateriaal gedeeltelijk als: "VERDACHT" op de aanwezigheid van CE.

4.2 Aan te treffen CE en afbakening verdachte gebied

Op basis van het geanalyseerde feitenmateriaal kunnen in ieder geval de navolgende soorten, hoeveelheden en verschijningsvormen van CE voorkomen in het projectgebied.

Deelgebied	Soort explosief	Verwachte verschijningsvorm	Herkomst/ bron van het feitenmateriaal
Verdacht gebied grondgevechten (infanteriemunitie - indicatief weergegeven)	Infanteriemunitie (klein-kalibermunitie, handgranaten, geweergrenaten, draagbare antitankwapens)	Achtermelaten, vershoten	Literatuur Archiefonderzoek Luchtfotoanalyse
Verdacht gebied geschutmunitie (vershoten)	Mortiergranaten (5cm mortiergranaat, 2 inch mortiergranaat, 8cm brisant mortiergranaat, 60mm mortiergranaat, 81mm lichtmortiergranaat), 8cm brisantgranaat, 90mm pantsergranaat, 3,5 inch anti-tank brisantgranaat, 10,5cm brisantgranaat, 75mm brisantgranaat, 75mm pantsergranaat, 8,8cm pantsergranaat, 17 ponder pantsergranaat, 17 ponder brisantgranaat, 40mm brisantgranaat, 120mm HESH, 8cm brisantgranaat, 2 inch rookgranaat, 37mm brisantgranaat, 100mm brisantgranaat, 105mm rookgranaat, 15cm brisantgranaat, 3,7 inch brisantgranaat	Achtermelaten, vershoten	Literatuur Archiefonderzoek Luchtfotoanalyse
Verdacht gebied geschutmunitie (achtermelaten op locaties voormalige stellingen)	Zie boven		Literatuur Archiefonderzoek Luchtfotoanalyse
Verdacht gebied afwerpmunitie	Vliegtuigbommen Brits en Duits tot 1000 lbs	Afgeworpen	Literatuur Archiefonderzoek Luchtfotoanalyse

Horizontale afbakening⁴⁴

De horizontale afbakening van het verdachte gebied is weergegeven op de Gemeentelijke Risicokaart in bijlage 1. Bij de horizontale afbakening van het verdachte gebied is bijlage 3 van het WSCS-OCE: 2012, versie 1 als uitgangspunt gehanteerd. Deze bijlage is tevens opgenomen in bijlage 3 van deze rapportage.

De afbakening van het op afwerpmunitie verdachte gebied is deels gebaseerd op de op de luchtfoto's zichtbare kraters. Daarnaast is ook gekeken naar de vele meldingen van bominslagen per bombardement. Op deze meldingen is dezelfde methodiek toegepast die in het WSCS-OCE wordt voorgeschreven voor het afbakenen van verdachte gebieden op basis van kraterpatronen, waarbij de onderlinge afstand tussen de meldingen als uitgangspunt is genomen. Uit de meldingen van bominslagen blijkt dat echter de spreiding van de bommen over een veel groter gebied heeft plaatsgevonden dan in het WSCS-OCE in het algemeen wordt aangenomen.

De afbakening van het op verschoten geschutmunitie verdachte gebied is gebaseerd op de vele meldingen van neergekomen granaten. De locaties van de inslagen liggen gemiddeld ongeveer 200m. uit elkaar. Bij de afbakening van het op geschutmunitie verdachte gebied hebben wij een buffer van 200 m. rond de gemelde inslagen gehanteerd.

De locaties van de voormalige geschutstellingen zijn verdacht op de aanwezigheid van achtergelaten geschutmunitie.

De afbakening van de gebieden waar grondgevechten hebben plaatsgevonden is indicatief, vanwege het ontbreken van concrete gegevens. Het op infanteriemunitie verdachte gebied dient derhalve ook als indicatief te worden beschouwd.

De locaties van neergekomen V1's zijn ingetekend op basis van de geraadpleegde literatuur en dienen derhalve ook als indicatief gezien te worden. Op basis van de aangetroffen informatie is het niet mogelijk het op V1's verdachte gebied nader af te bakenen.

---

⁴⁴ Gezien de omvang van het onderzoeksgebied (ruim 60 km²) is het niet haalbaar om de verdachte gebieden verticaal af te bakenen.

Bijlagen

Bodac B.V. Explosieven opsporingsbedrijf

Postbus 12 • 5480 AA Schijndel • Bezoekadres: Hermalen 7, Schijndel • www.bodac.nl
T. (073) 543 1010 • F. (073) 549 8360 • info@bodac.nl • K.v.K. Den Bosch 17138633
ING Nr. 68.49.29.481 • IBAN: NL 46 INGB 0684 9294 81 • BIC: INGBNL2A • B.T.W. NL8102.72.763.B.01

ISO 9001
ISO 14001
VCA **
WSCS-OCE A/B

Bijlage 1. Gemeentelijke Risicokaart

(losbladig)

Bijlage 2. Definitie en uitleg conventionele explosieven

Algemeen

Er kunnen verschillende CE in het onderzoeksgebied aanwezig zijn of worden aangetroffen. De in de bovenstaande tabel aangegeven soorten worden hieronder nader omschreven.

Klein kaliber munitie

Definitie: munitie voor wapens met een kaliber < 20 mm.

Uitleg: klein kaliber munitie is een verzamelnaam bedoeld voor alle munitie van handvuurwapens zoals revolvers, pistolen, geweren, machinegeweren en dergelijke.

Afbeelding: Klein Kaliber Munitie, kaliber .303 British

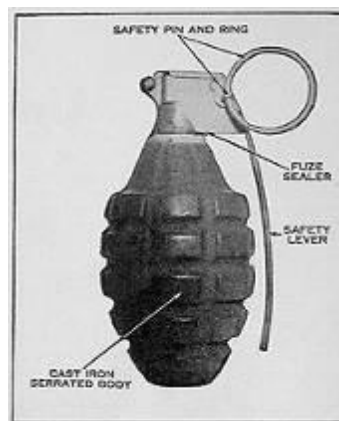
Handgranaten

Definitie: een lichaam al of niet voorzien van springstof en voorzien van een ontsteker bedoeld om met de hand te werpen.

Uitleg: een handgranaat bestaat uit een lichaam, meestal vuistgrootte, vaak voorzien van een beugel en veiligheidspin, dat al of niet is gevuld met een spring-, een chemische-, een pyrotechnische- of kruitlading. Een handgranaat is voorzien van een ontsteker met het doel te detoneren, brand te stichten, een rookgordijn te leggen, etc. Dit is afhankelijk van de soort handgranaat en haar vulling.

Afbeelding: Mills No. 36.

Afbeelding: Mk.II.

Afbeelding: Mk.77

Geweergranaten

Definitie: een granaat bedoeld om met behulp van een geweer te verschieten.

Uitleg: een geweergraanaat is betrekkelijk klein en meestal voorzien van een staartstuk. Het is een munitieartikel dat speciaal is ontworpen om met behulp van een geweer en een afvuur- c.q. scherpe patroon te worden verschoten.

De opbouw en gevechtslading van een geweergraanaat is in het algemeen te vergelijken met de opbouw van die van handgranaten. Geweergraanaten hebben een groter bereik dan handgranaten.

Afbeelding: Duitse Geweergraanaten

Afbeelding: Amerikaanse Geweergraanaten

Granaatwerpers

Definitie: munitieartikelen die met een speciaal wapensysteem worden verschoten, gelanceerd of weggeslingerd.

Uitleg: munitie voor granaatwerpers verschilt van geweergraanaten in die zin, dat zij een speciaal wapensysteem hebben om verschoten of gelanceerd te worden. Ook zijn ze groter dan geweergraanaten. Het gebruik van de speciale afschiet- of lanceerinrichting werd niet direct geaccepteerd in militaire kringen, omdat dit inhield dat de militair een extra wapen moest dragen, meestal ten koste van zijn persoonlijke handvuurwapen. Op het slagveld bleken deze lanceerinrichtingen echter zeer doeltreffend te zijn, aangezien hiermee de vuurkracht van een kleine eenheid vergroot werd. Bovendien konden allerlei soorten granaten nauwkeurig gericht en verschoten worden op diverse vijandelijke doelen op uiteenlopende afstand. Munitie voor granaatwerpers heeft meestal een herkenbaar staartstuk.

Afbeelding: Engelse PIAT-granaat.

Geschutsmunitionie

Definitie: munitie voor diverse soorten vuurmonden met een kaliber van 20 mm of groter.

Uitleg: geschutsmunitionie is een verzamelnaam voor verschillende soorten munitie gebruikt voor b.v. kanonnen en mortieren. Hieronder vallen bijvoorbeeld granaten, mortiergranaten, terugstootloze vuurmonden (TLV's), maar ook hulzen e.d.

Afbeelding: Duitse 10,5cm granaat

Afbeelding: 3-inch mortier granaat

Raketten

Definitie: munitieartikelen die na te zijn afgevuurd tijdens de vlucht worden voortgestuwd door een raketmotor.

Uitleg: raketten zijn te herkennen aan een raketmotor met daarin een venturi (uitstroomopening). Anders dan hedendaagse geleide raketten waren deze raketten na het lanceren niet meer bestuurbaar. Bij de Amerikanen werd de Bazooka gebruikt en bij de Duitsers de Panzerschreck. De Britse 60-lbs raket werd voornamelijk vanuit jachtbommenwerpers afgevuurd op tanks, treinen, voertuigen en gebouwen.

Afbeelding: Engelse 60lbs vliegtuigraket

Afbeelding: Duitse Panzerschreck

Mijnen(velden)

Definitie: een hoofdclading, al of niet in een omhulsel, voorzien van een ontsteker, in of op een terrein of gebied aangebracht om te hinderen, schade toe te brengen of buiten gevecht te stellen en dat door het te treffen doel wordt geactiveerd.

Uitleg: hoewel andere vormen voorkomen, hebben landmijnen vaak een ronde (schijf)vorm. Anti-personeelsmijnen zijn meestal zo groot als een schoenpoetsdoosje, terwijl anti-tankmijnen zo groot zijn als een wiel. Mines worden in of op het terrein (of ander gebied) aangebracht om de toegang tot en het gebruik van bepaalde terreingedeelten te ontzeggen, de vijand te hinderen in zijn beweging en/of de vijand buiten gevecht te stellen. Mines uit de Tweede Wereldoorlog waren vaak voorzien van een drukontsteker. Moderne mines kunnen voorzien zijn van ontstekers met sensoren, zodat deze reageren op licht, geluid, trilling, warmte, e.d.

Afbeelding: Duitse Anti-tank Tellermijn Nr.42

Afbeelding: Duitse Anti-tank Tellermijn Nr.35

Afwerpmunitie

Definitie: munitieartikelen, bedoeld om vanuit een vliegtuig te worden afgeworpen.

Uitleg: bommen komen voor in allerlei vormen en maten. De meeste bommen hebben een cilindrisch of sigaarvormig lichaam met een springstoflading (brisantbommen). Verder komen chemische en pyrotechnische ladingen voor (brand- en fotoflitsbommen). Bommen komen tot uitwerking in de lucht of bij inslag (direct of na het verlopen van een tijd) of na indringen. Om de beoogde uitwerking te verkrijgen kunnen bommen voorzien zijn van een grote verscheidenheid aan ontstekingsmechanismen. De meest voorkomende zijn de direct werkende of (lange) vertraging ontstekers.

Afbeelding: opslag 500lbs bommen

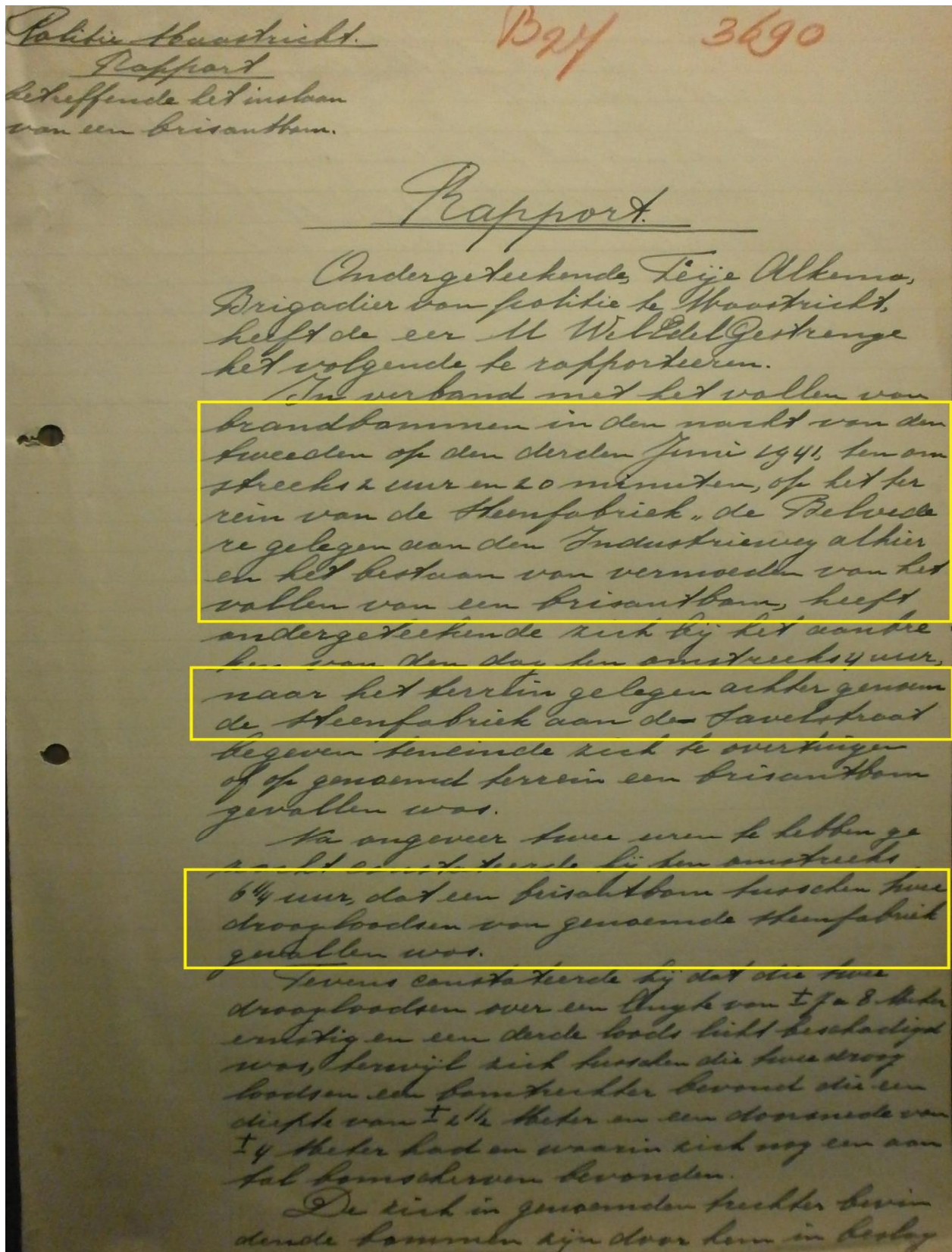

Afbeelding: 500lbs bom in Cadzand

Bijlage 3. Uitgangspunten horizontale afbakening

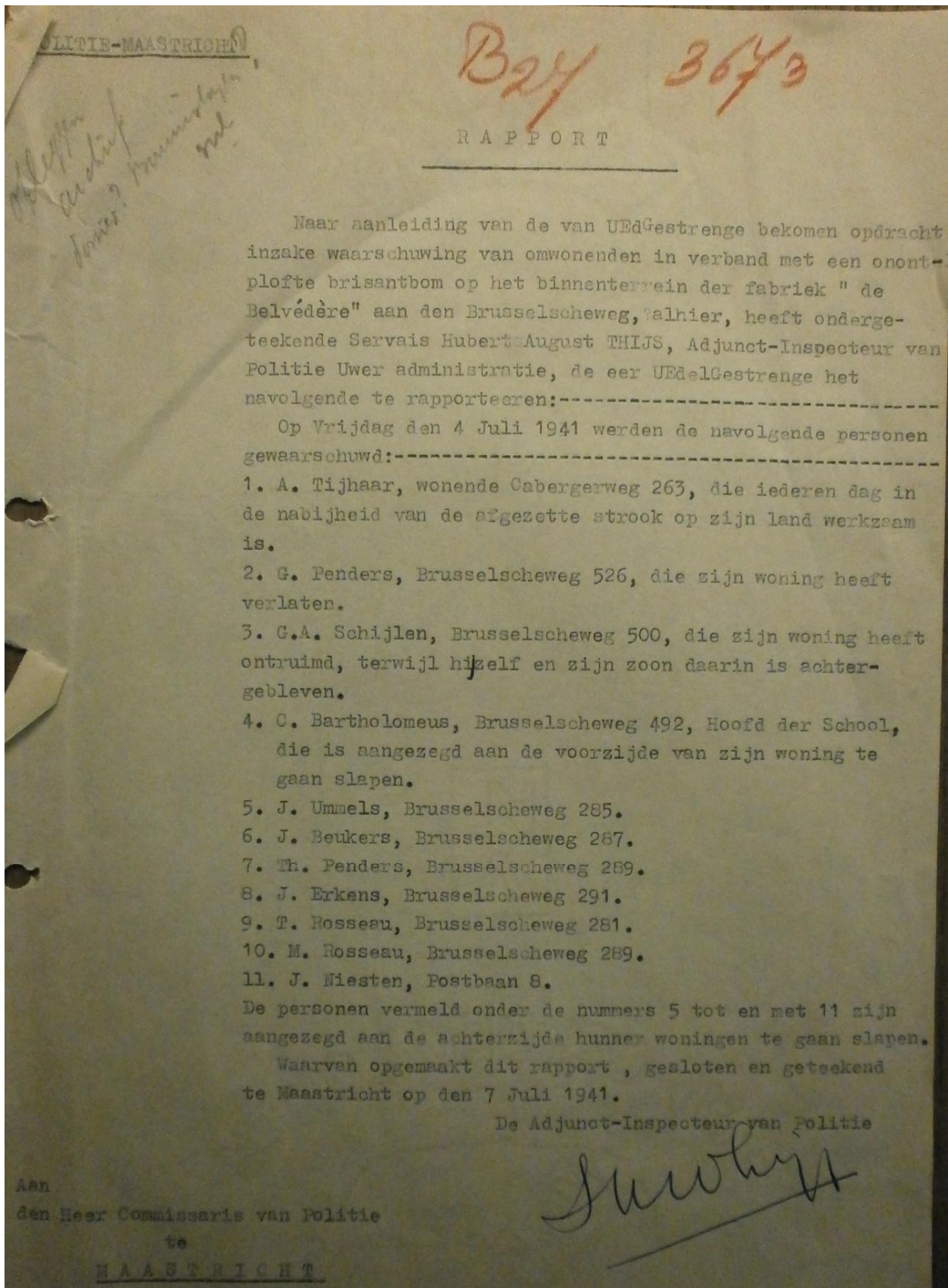
Bijlage 4. Diverse uitsneden archiefstukken

Figuur 1. Brandbommen en brisantbom op terrein steenfabriek Belvédère Industrieweg/Savelstraat in de nacht van 2/3 juni 1941. Bron: RHCL, toegang 20.108A. Inv. nr. 1452.

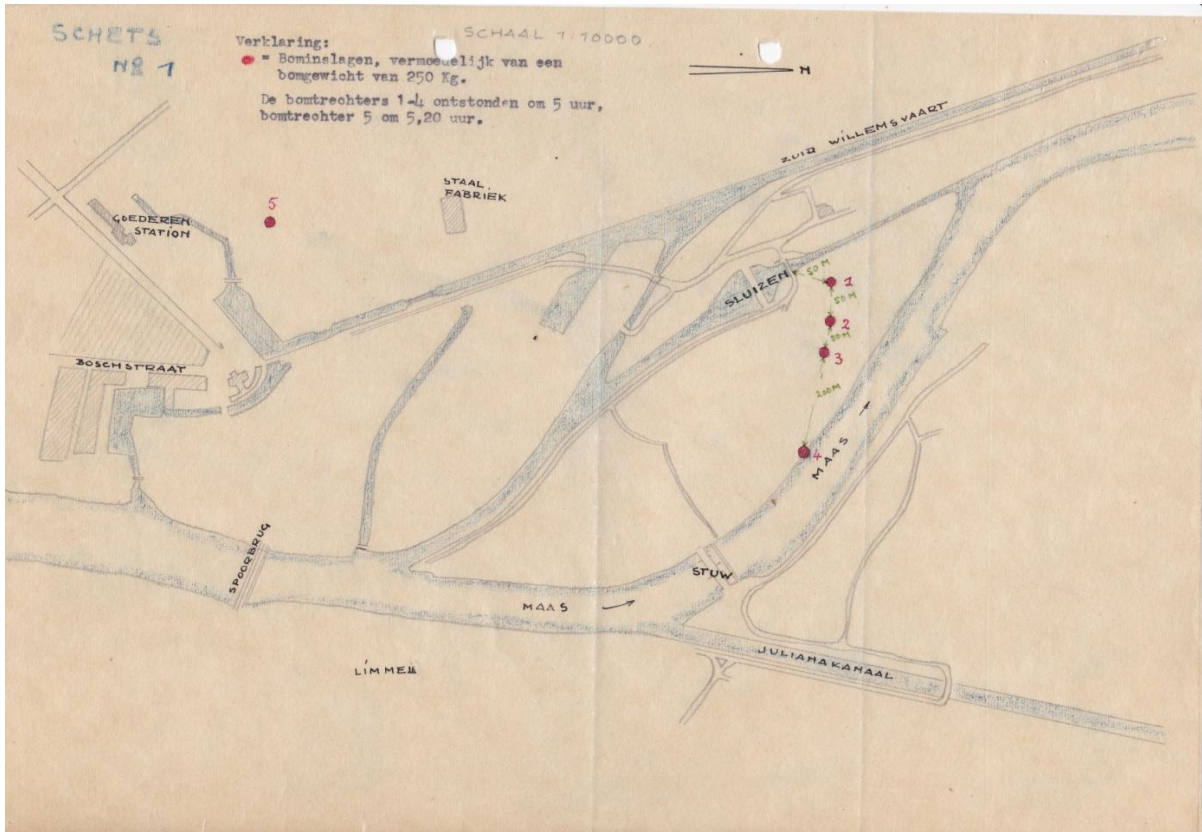

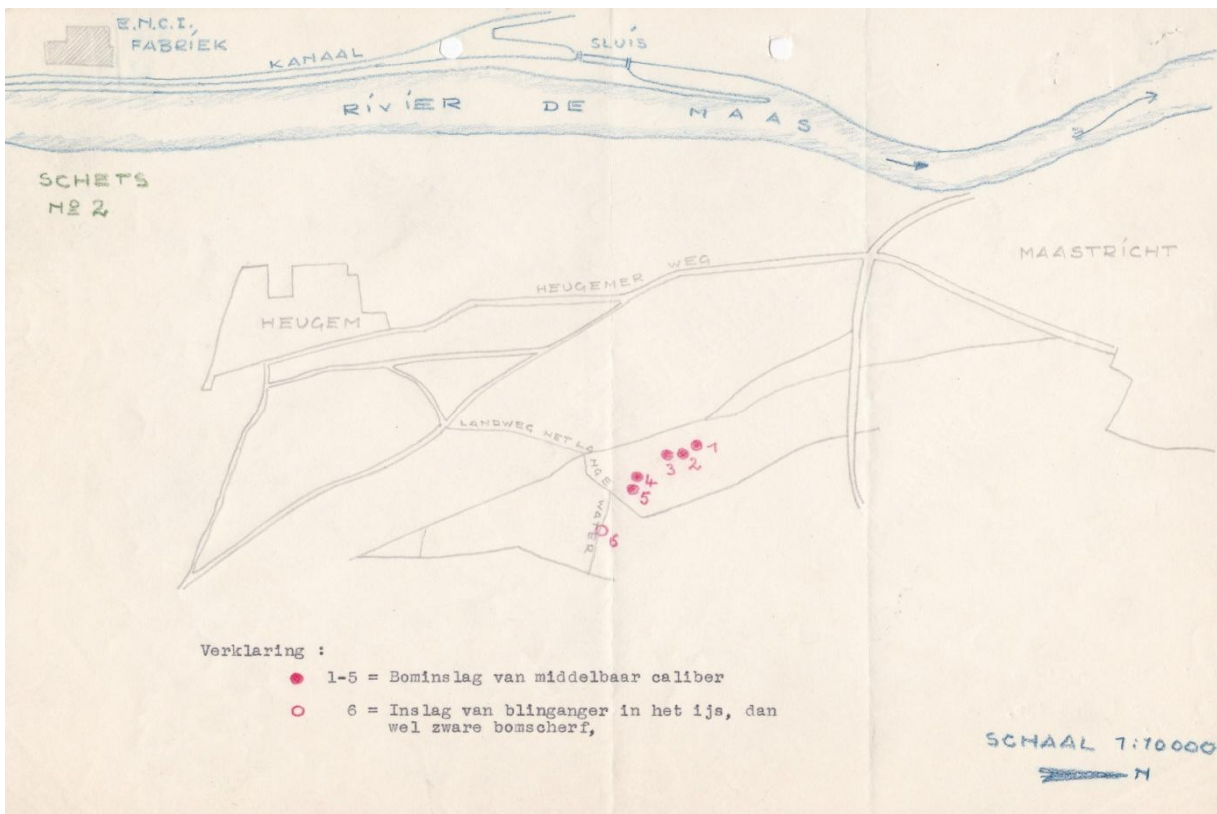
Figuur 2. Woningen ontruimd i.v.m. blindganger brisantbom terrein steenfabriek Belvédère Industrieweg/Savelstraat in de nacht van 2/3 juni 1941. Bron: RHCL, toegang 20.108A. Inv. nr. 1452.

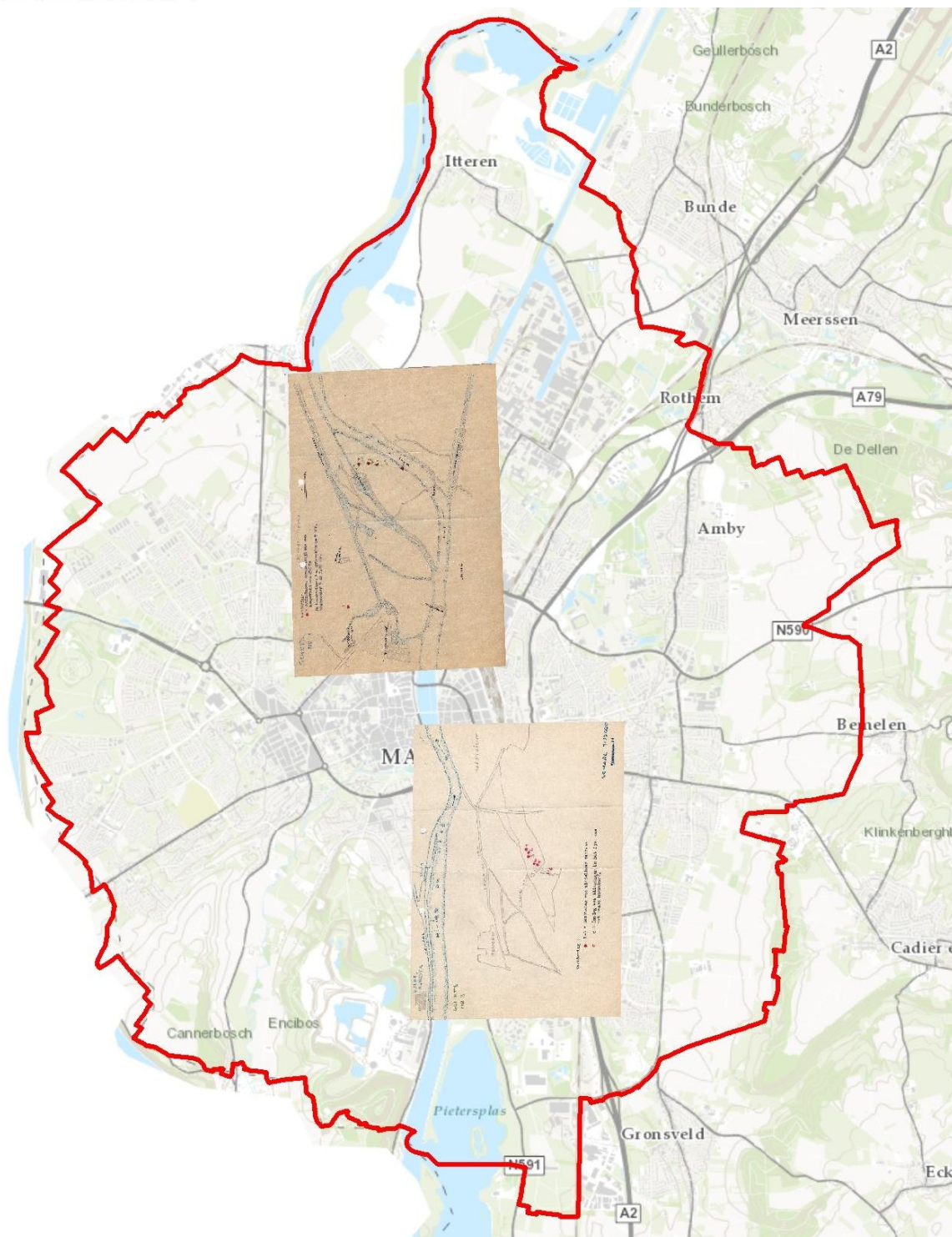
Twee schetskaartjes m.b.t. bombardement 14-2-1942 uit het archief van RHCL, inv. nr. 20.117-Secr. 1+2-1666-2 (1.783). Op de volgende pagina is een afbeelding te zien, waarop de twee schetskaartjes zijn gepositioneerd binnen het onderzoeksgebied voor een beter beeld van de ligging.

Figuur 3. Schetskaartje 1.

Figuur 4. Schetskaartje 2.

Figuur 5. Voorgaande twee schetskaartjes gepositioneerd op de huidige situatie, waarbij het bovenste kaartje schetskaartje 1 is, en het onderste schetskaartje 2.

22,45 uur Melding: Brand bij de Beaumont, Meerssenerweg, Mosa,, vliegtuig neergestort bij Viaductweg, Trein in brand.

Resultaat onderzoek: Engelsch vliegtuig neergestort in proeftuinen, gelegen aan den Meerssenerweg bij zgn. Doelhof. 1 gew. Engelsche vlieger werd door een Duitsch militair overgebracht naar het Ziekenhuis Calvarienberg alhier en 1 lijk van Engelsche vlieger overgebracht naar lijkenhuis. Vliegtuig is totaal uitgebrand. In afstand van 500 Meter werd afzetting doorgevoerd, aangezien aangenomen werd dat bij vliegtuig brisantbommen lagen. Bij onderzoek op 6 October 1942 bleek, dat geen bommen aanwezig waren en is afzetting alstoen opgeheven. Onderzoek naar gelande Engelsche vliegers bleef zonder resultaat.

Kristalunie. De inpakafdeeling, hout- stroo- en ijzermagazijnen brandden geheel uit. De bedrijfsbrandweer kon niet optreden aangezien de motorspuit niet werkte. Over een oppervlakte van ongeveer 2500 M2 brandde deze gebouwen uit. Het overige gedeelte van het fabriek bleef behouden, daar dit beschermd was door een brandmuur de Beaumont. De hier uitgebroken brand kon gedeeltelijk worden gebluscht. De Z.O. deel der fabriek, waarin zijn gelegen de lakkerij, inpakafdeeling en het expeditiebedrijf brandde geheel uit over een oppervlakte van ongeveer 2400 M2. De schade is aanzienlijk.

Meerssenerweg. 9 perceelen door brandbommen getroffen. perceelen nos. 238 (geheel uitgebrand), 73 (bovenverdieping uit gebrand) en 75 (grootte materiele brandschade) konden niet meer worden bewoond.

6 bew. Perceelen nos. 79,81, 230, 232,224, liepen brandschade op

Resumé. In den nacht van 5 op 6 October 1942 werden boven de gemeente een massa brandbommen van het gewone formaat uitgeworpen welke op 28 verschillende straten branden van verschillenden aard veroorzaakten. Het grootste gedeelte dezer branden kon door bewoners zelf worden gebluscht, doch meest zoowel de bercepsbrandweer als ook de brandweer van den luchtbeschermingsdienst op meerdere plaatsen worden ingezet. Door deze branden werden 23 huizen zoodanig vernield, dat zij niet meer bewoonbaar bleek te zijn, 3 huizen gedeeltelijk onbewoonbaar, terwijl 159 huizen door brandbommen getroffen werden welke wel nog bewoonbaar zijn.

De fabrieken de Kristalunie en de Beaumont werden gedeeltelijk vernield. Een Engelsch vliegtuig stortte neer. De trein no. 387, komende van Amsterdam werd ter hoogte van den Viaductweg door een brandbom getroffen, terwijl het 3 rijtuig van dien trein tengevolge van dit bombardement uitbrandde. Hierbij kwamen geen persoonlijke ongelukken voor.

Tengevolge van dit bombardement werden geen personen gedood.

Hendrikus Heusschen, geboren te Heer, 11 October 1891, kolendrager Ned. Spoorwegen, wonende te Heer, Akersteenweg no. 44, werd bij dit bombardement getroffen door een granaatscherf aan zijn voet, tengevolge waarvan hij zijn voet zal moeten missen. Hij was tijdens het bombardement werkzaam bij den kolenbunker van de Ned. Spoorwegen ter hoogte van de machineloods.

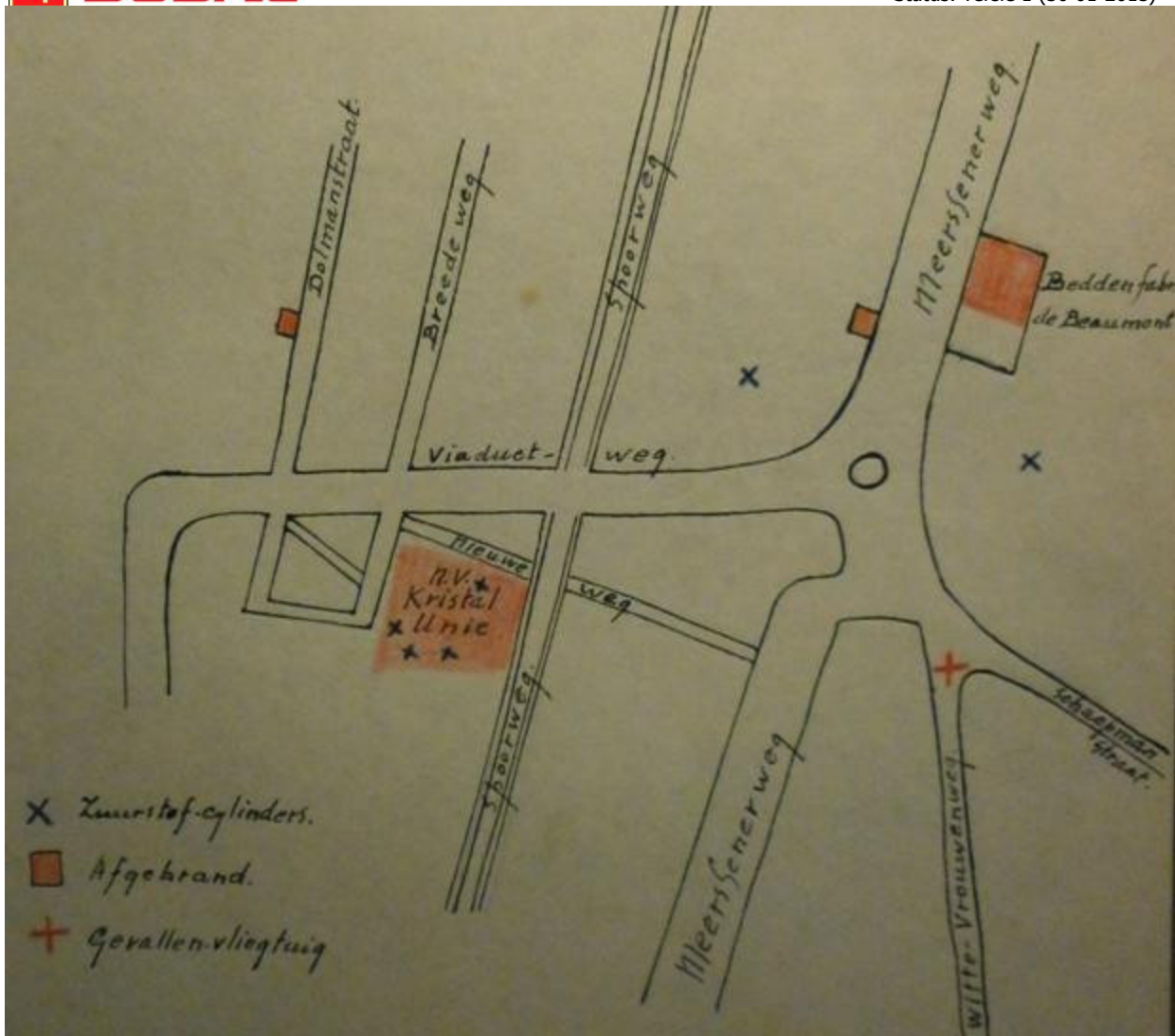
Hubertus Josephus Hamelaers, geboren te Maastricht, 18 Februari 1922, kantoorbediende van beroep, hier wonende St. Servatiusweg no. 3, lid van den Luchtbeschermingsdienst, werd bij blusschingswerkzaamheden aan den Gildenweg door vallend gesteente aan zijn hoofd getroffen en moest in het Ziekenhuis alhier, evenals bovengenoemde Heusschen worden opgenomen. Hij bekam eene hersenschudding.

Waarvan dit zijn ambtseedig rapport, gesloten en geteekend te Maastricht, op den 7 October 1942.

den Heer Commissaris van Politie te Maastricht.

Figuur 6. Uitsnede uit de archieven. In de nacht van 5 op 6 oktober 1942 werden veel brandbommen uitgeworpen. Een vliegtuig stortte neer bij de Viaductweg. Bron: RHCL, toegang 20.108A. inv. nr. 1452. Zie ook figuur 20.

Figuur 7. Situatie Meerssenerweg op 5-10-1942, op een geschetste kaart uit de archieven. Bron: RHCL, toegang 20.108A. inv. nr. 1452.

Ondergeteekende, Hendrik, Joseph Gielens, Inspecteur der Recherche te Maastricht, heeft de eer UEdelGestrenge het navolgende te rapporteren:

Op den 25-sten Mei 1944, omstreeks 10.30 uur, zijn in de Maas, ten Noorden van de Spoorbrug door vliegtuigen een onbekend aantal bommen neergeworpen. Op dat oogenblik lagen op (het) de Maas de navolgende schepen en boot: een, de sleepboot "Jacoba"; twee, het schip "Wilhelmina"; drie, het schip "St. Theresse"; vier, het schip "Risquant"; vijf, het schip "God met ons"; zes, het schip "Livian", zeven, het schip "Reiger" en acht, het schip "Welling". Het schip "Reiger" werd door een vliegtuig getroffen en zinkte onmiddellijk.

Figuur 8. Bombardement omgeving spoorbrug 25-5-1944. Bron: RHCL, toegang 20.108A. inv. nr. 1452.

Materieele schade:

Aan schepen: Gezonken 1 schip; uitgebrand 1 schip; ernstig beschadigd werden 1 schip en een sleepboot. Minder ernstig beschadigd werden 4 schepen.

Aan huizen: Zeer zwaar beschadigd werden perceel Viaductweg 76, bewoond door cafehouder Adriaans en perceel Viaductweg 74, bewoond door cafehouder Pierre Jeukens;

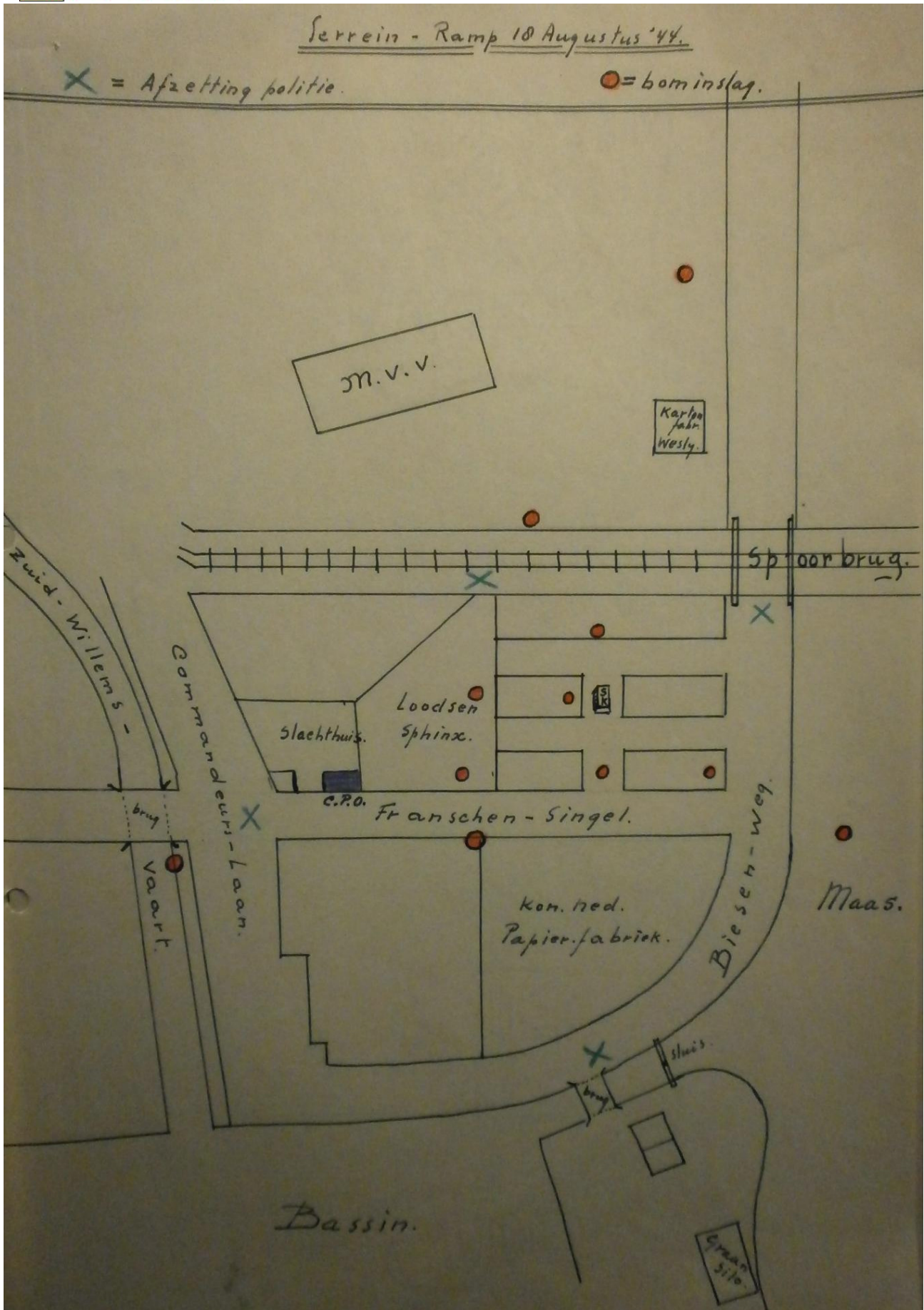
Aan fabriek: De fabriek van de Maastrichtse Zinkwitmaatschappij, gelegen aan den Pr. Romanusweg n° 1.

Glas en dakschade bekwamen:

Figuur 9. De schade na bominslagen noordelijk van de spoorbrug op de rechter Maasoever op 25-5-1944. Bron: RHCL, toegang 20.108A. inv. nr. 1452.

Figuur 12. Kaart behorende bij bominslagen 18-8-1944. Bron: RHCL, toegang 20.108A. inv. nr. 1452.

R A P P O R T .

Ondergeteekende, Hendrik Joseph Gielens, Luitenant van Politie der Afdeeling Recherche te Maastricht, heeft de eer U Edelgestrenghe naar aanleiding van de op 18 Augustus 1944 omstreeks 18.00 uur plaats gehad hebbende bominslagen het navolgende te rapporteeren:-----

Op den Westelijke Maasoever kwamen 10 bommen, waarvan het kaliber rapporteur hem onbekend, tot explosie, waarvan een geplaatst werd op de spoorbrug. Door deze bommen werd hoofdzakelijk het zogenaamde Kraaiendorp gelegen bij den Biesenwal en Franshesingel getroffen. Op den Oostelijken Maasoever kwamen 52 bommen tot explosie terwijl een bom niet ontplofte. Deze blindganger is gelegen in een tuin nabij de Gebrs. Hermansstraat hoek St. Antoniuslaan. Tot op heden werd hij door het Sprengkommando nog niet tot explosie gebracht.

Door deze bommen werd hoofdzakelijk het z.g. Roode Dorp getroffen, gelegen nabij den Franciscus Romanusweg en de St. Antoniuslaan. Een voltreffer werd geplaatst op een in de Maas gemeerd schip, tengevolge waarvan dit zonk.

Figuur 13. Rapport m.b.t. bombardement 18-8-1944. Bron: RHCL, toegang 20.108A. inv. nr. 1452.

Materiele schade:N.V. Kristalunie.

Fabriek kreeg veel glasschade, bedrijf in tact gebleven, blazerij slijperij, bankwerkerij en kantoren gedeeltelijk vernield.

Sinkwit My.

De fabriek aan de Franc. Romanusweg werd practisch geheel vernield, kan niet meer werken.

N.V. Alfred Regout & Co.

De Vloertegelfabriek aan den Franc. Romanusweg werd geheel vernield. Kan niet meer werken.

Ned. Spoorwegen.

Op het emplacement der Ned. Spoorwegen werden de maschineloods met kantoor en schaftlokalen zwaar beschadigd (onbruikbaar); de wagenlichtsterij, timmerwerkplaats en houtloods zwaar beschadigd (onbruikbaar). De lijnen voor de maschineloods zwaar beschadigd; 7 locomotieven en een aantal personen- en goederenwagens zwaar beschadigd.

De spoorlijn Maastricht-Lanaeken werd over eenigen afstand vernield.

Kon. Papierfabriek, Biesenwal.

Het geheele gebouw heeft zware dak- en glasschade, machines licht beschadigd, bedrijf vermoedelijk 2 à 3 weken stil.

Fabriekskeuken, Franschensingel 60.

Gebouw heeft glas- en dakschade, kan werken indien de gasleiding hersteld.

N.V. Sphinx, Accordement met spoorwegaansluiting aan den Franschensingel, opslagloodsen geheel vernield, bijgebouwen zwaar beschadigd.

Vermoedelijk kan voor een gedeelte weer na 2 of 3 dagen worden gewerkt.

Graansilo, Maasmolendijk.

Geheele gebouw heeft glasschade, ook de installaties hebben schade geleden. Er kan waarschijnlijk weer spoedig voor een groot gedeelte worden gewerkt.

Gemeentelijk Slachthuis, Franschensingel.

Slachthuis en bijgebouwen hebben dak- en glasschade. Muren zijn ontzet. Machines geen beschadigingen. Het werk wordt voortgezet.

Vernichro, Vernikkel- en Verchroominrichting, Bosscherweg.

Alleen glasschade. Het werk wordt normaal voortgezet.

Drukkerij van Dijk en Gilissen, Biesenweg 19.

Dak- en glasschade. Machines en voorraden beschadigd. Bedrijf ligt minstens 2 maanden stil.

Papierwarenfabriek Wesly en Co., Biesenweg 19.

Dak- en glasschade, muren beschadigd, kan in den loop der volgende week het werk weer hervatten.

N.V. Sphinx, Boschstraat.

Glasschade, bedrijf gestagneert, doordat er geen gastoevoer is.

The National, Bassin.

Glas- en dakschade, bedrijf niet gestagneerd, ~~maximaal~~

De Torens, Aziëfabriek Maastr. Grachtstraat.

Glasschade, bedrijf niet gestagneerd.

Radio-Distributie, Boschstraat 45.

Glasschade, geen stagnatie.

Huizen:Membredestraat

Perceelen 2a, 2b, 4a, 4b, 6 vernield en onbewoonbaar.

Perceelen 8 en 10 gedeeltelijk vernield, doch bewoonbaar.

Perceelen 1, 3, 5, 7, 9, 11, 12, en 14 glas en dakschade, gedeeltelijk bewoonbaar.

St. Antoniuslaan.

Perceel 43 totaal vernield en onbewoonbaar.

Perceelen 8, 10a, 10b, 12, 14, 14a, 14b, 16a gedeeltelijk verwoest en onbewoonbaar.

Perceelen 1, 3, 5a, 5b, 11, 13, 15, 17, 19, 21, 23, 25, 27, 29, 31, 33, 35, 55a, 55b, 57, 59, 18, 20, 22, 24, 26 glas-, dak-, en plafondscha-
de, gedeeltelijk onbewoonbaar.

Louis Lovenstraat.

Perceelen 2, 3, 4, 6, 8, 10, 12a, 12b, 14, 16a, 16b, 18, 20, 22, 24, 26 glas-, dak- en plafondscha-
de, bewoonbaar.

Breedeweg.

Perceelen 128, 130, 132, 134, 136, 138, 144, 192, 190, 188 zwaar be-
schadigd, onbewoonbaar.

Perceelen 126, 166, 168, 174 zwaar beschadigd, doch gedeeltelijk
bewoonbaar.

Figuur 14. Rapport m.b.t. bombardement 18-8-1944. Bron: RHCL, toegang 20.108A. inv. nr. 1452.

Viaductweg.
Perceel 76 zwaar beschadigd, onbewoonbaar.
Perceel 74 zwaar beschadigd, doch gedeeltelijk bewoonbaar.

Ant.Bieleveltstraat.
Perceelen 1, 3, 5, 7, 9, 11, 13, 15, 17, 19, 21, 23, 25, 27, 29, 2, 4, 6, 8, 10, 12, 16, 14, 18, 26, 28, 30, 36, 34, en 20 zwaar beschadigd onbewoonbaar.

Dolmansstraat.
Perceelen 95, 81, 83, 79, zwaar beschadigd, onbewoonbaar.
Perceelen 77, 75, 73, 71, 69a, 69b, en 69 licht beschadigd, bewoonbaar.

Valentijn Clothstraat.
Perceelen 3, 5, 43, 15, 17, 21, 23, 27, 6, 8, 14, 16, 22, 24, 26, 28, 25, 19, 11, 9, 7, 2, 4, 10, 14, 18, 20 zwaar beschadigd en onbewoonbaar.

Karel de Vogelstraat.
Perceelen 2, 4, 6, 8, 10, 12, 14, 16, 18, 1, 3, 5, 7, 9, 11, 13, 15, 17, 19, 21, 23, bovenverdiepingen zwaar beschadigd, benedenverdiepingen zijn spoedig bewoonbaar te maken.

Schildersplein.
Perceelen 11, 13, 14, 3, 5, 6, 9, 12, 15, 16, 17, 19, 23 zwaar beschadigd, onbewoonbaar, tevens 25, 27, 1, 2, 4, 7, 8, 10, 20, 22, 18, 24 en 26 en 28.

Nieuweweg.
Perceelen 27, 29, 38, 40, 42, 44, 46, 48, 50, 52, 54, 56, 58, 60, 64, 68, 70, zwaar beschadigd en onbewoonbaar.

Gehrs.Hermansstraat.
Perceelen 2, 4, 6, 8, 10, 12, 14, 16, 18, 20, 22 licht beschadigd en bewoonbaar.
Perceelen 24, 26, 28, 30, 32, 34, 36, 38, 40, 42, en 44, 46, 48, 50, 52, 54, 56, en 58 zwaar beschadigd en onbewoonbaar.

Albertiplein.
Perceelen 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, vernield o.q. zeer zwaar beschadigd en onbewoonbaar.
Perceelen 17 en 18 geheel verwoest, perceelen 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25 zwaar beschadigd en onbewoonbaar.

Franc.Romanusweg.
Perceelen 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, en 16 zwaar beschadigd en onbewoonbaar. Perceelen 17 gedeeltelijk beschadigd en bewoonbaar.
Perceel 34 licht beschadigd.
Perceelen 18, 19, 20, 21, 23, 25, 26, 27, 28, 29a, 30, 29b, 31, 32, 32b zwaar beschadigd, onbewoonbaar.
Perceelen 37, 36, 35a, 35b, 47, 46, 45, 44, 43, 42, 41, 40, 39 en 38 beschadigd doch bewoonbaar.

Commandeurslaan.
Perceelen 1, 2, 25 licht beschadigd, bewoonbaar.

Franschensingel.
Perceel 65 licht beschadigd.
Perceelen 62, 63a en 64 zwaar beschadigd, doch bewoonbaar.
Perceelen 1, tot en met 59 vernield, o.q. zeer zwaar beschadigd, onbewoonbaar.

Biesenwal.
Perceelen 1 en 2 zwaar beschadigd, gedeeltelijk bewoonbaar.

Maasmolendijk.
Perceelen 24, 26, 27, zwaar beschadigd, gedeeltelijk bewoonbaar.

Boscherweg.
Perceelen 38, 40, 151, 153a, 153b, 155, 157, 161, 163a, 165, 167b, 169, 171, 171a, 173, 175, 177, 179, 183, 185, 209, 215, 219, 221, 225, 227, 235, 237, 245, 251, 253 licht beschadigd en bewoonbaar.

Oude Smeermaeserweg.
Perceelen 5, 7, 9, 11, 13, 13a, 19, 19a, 19b, 21, 21a, 23, 25, 27, 29, 31, 35, 37, 39, 41, 43, 45, 47, 49, 49b, 51, 53, 55, 87a, 87b licht beschadigd, bewoonbaar.

Voedingskanaalweg.
Perceelen 1, 2, 3, 4, 5, 6, 10, 12, 14, 8, 9, 18, 20, 21, 22, 23 licht beschadigd, bewoonbaar.

Gehrs.van Limburgstraat.
Perceelen 1 t/m 23, 26, 27, 29 en 30 licht beschadigd en bewoonbaar.

Geltzinsstraat.
Perceelen 3, 6, 7, 8, 10, 11, 13, 16, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 29, 30, 14 licht beschadigd, bewoonbaar.

Figuur 15. Rapport m.b.t. bombardement 18-8-1944. Bron: RHCL, toegang 20.108A. inv. nr. 1452.

Gebrs. van Eickstraat.

Perceelen 1, 2, 3, 6, 8, 10, 14, 11 en 12, licht beschadigd en bewoonbaar.

Henri Dumontstraat.

Perceelen 1, 2, 3, 5, 7, 8, 9 licht beschadigd, bewoonbaar.

Fred. Stroekenstraat.

Perceel 3 lichte schade.

Lod. de Bisschopstraat.

Perceelen 1, 3, 4, 7, 8, 9, 11, 13, 14 lichte schade.

Voorts hebben lichte glasschade de St. Hubertuskerk en de tot deze parochie behorende school aan de Oude Smeermaeserweg.

Raamstraat.

Perceelen 1, 3, 5, 7, 9, 11, 15, 17, 19, 21, 22, 24, 26, 28, 30, 36, 42, 45, 4, 6, 8, 10, 12, 16, 18, 38, 46, 50 lichte schade, bewoonbaar.

Maastr. Grachtstraat.

Perceelen 43, 37, 35, 29a, 29b, 27, 25, 23, 19, 13, 11b, 11a, 11, 9, 7, 5, 3a, 3, 1, 2, 2a, 4, 4a, 6, 8, 10, 12, 14, 16, 18, 20, 24, 28, 30b, 32, 34, 34b, 38, 40, 44, 50 en 52 lichte schade.

St. Antoniusstraat.

Perceelen 1, 3, 5, 7, 9a, b, c, d, 11, 13, 15, 17, 19, 21, 23, 25, 27, 29, 31, 33, 35, 39, 41, 43, 45a, b, c, 47, 49, 51, 53, 55, 57, 2a, 2b, 4, 12, 14, 52, 54, 60, 68, 72, 76, 78, 82, 84, 86, 88, 90 94 lichte schade.

Boschstraat.

Perceelen 1, 9, 13, 15, 17, 19, 23, 23b, 25a, 29, 31, 39, 55, 57, 54, 50, 48, 46, 58a, 60, 42, 40, 36, 32, 3, 5, 11, 13, 21, 23a, 25, 27, 33, 43, 51, 55, 69, 38, 34, 30 lichte schade.

Bassin.

Perceelen 1, 2, 4, 6, 8, 9, 10, 10a, 11, 14, 15, 17, 19, 20, 21, 21c, 22, 23a, 1a, 3, 7, 13, 16, 18, 19a, 23a, 23b, lichte schade.

van Hasseltkade.

Perceelen 1, 3, 9, 15, 15a, 17, 19a, 4, 2, 6, 7, 8, 10, 11, 13, 14, 16, 18, 19, 20, 21 lichte schade.

Pompenstraat.

Perceelen 1, 3, 5, 2, 4 lichte schade.

Schade aan schepen:

Schip "Mijn Verlangen", groot 450 ton, geladen met spoorwegmateriaal voor de Org. Todt is in de Maas ter hoogte van de Papierfabriek gezonken, eigenaresse is Wed. ~~van~~ Francina Vermeerten-de Groot, geb. te Leeuwen, Gelderland, 28-8-77, gedomicilieerd te Rotterdam, ingeschreven C.B.R.

Schip "Ontaria" groot 550 ton, geladen met spoorwegmateriaal voor de Org. Todt, eigenaar Wed. de Jong, nadere gegevens onbekend. Dit schip dat zinkende was, is weggesleept en in het afvoerkanaal aan den grond gezet.

Schip "Transporteur", groot 450 ton, geladen met spoorwegmateriaal voor de Org. Todt, zwaar beschadigd, schipper, R. Rodenburg, nadere gegevens onbekend. Van dit schip is de vrouw en een 10-jarige dochter zwaar gewond, een 4 jarig jongetje gedood.

Schip "Gerpetro", groot 428 ton, schipper G. Ketelaar, nadere gegevens onbekend, minder ernstig beschadigd door bomsplinters, kajuit vernield.

Schip "Jacoba", schipper J.C. Mulken, nadere gegevens onbekend, minder ernstig beschadigd door bomsplinters.

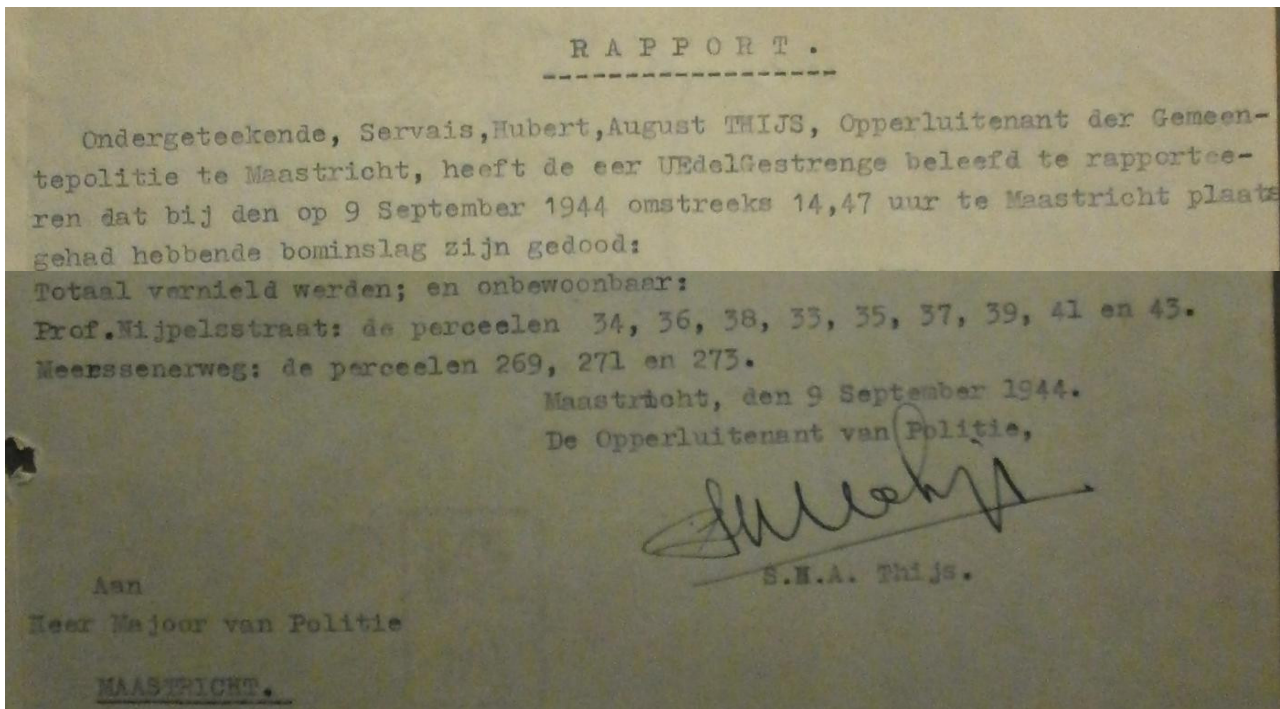
Waarvan dit mijn ambtseedig rapport, opgemaakt, gesloten en geteekend te Maastricht op den eenentwintigsten Augustus 1944.

Aan den Heer Majoor van Politie
te Maastricht.

Gezien
De Majoor van Politie,

Figuur 16. Rapport m.b.t. bombardement 18-8-1944. Bron: RHCL, toegang 20.108A. inv. nr. 1452.

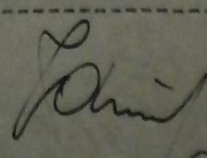

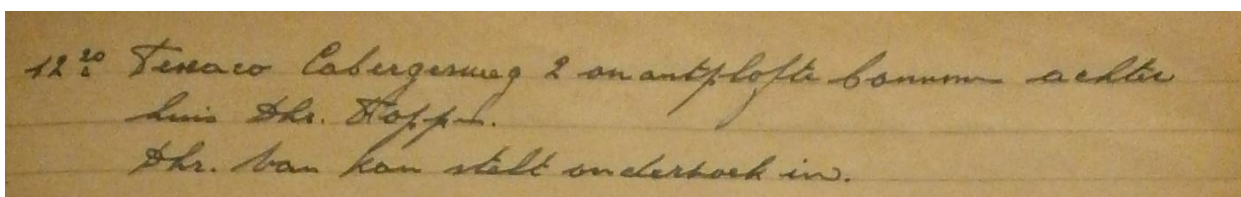
Figuur 17. Bominslag op 9-9-1944 omgeving Meerssenerweg/Prof. Nijpelsstraat: Bron RHCL, toegang 20.108A. inv. nr. 1452.

Materieele schade:-----
perceel Brusselscheweg N° 36, zware glasschade en schade aan inventaris, dak-
schade aan het magazijn:-----
Orleansplein N° 1 A, aan de achterzijde veel schade:-----
zware glasschade aan alle perceelen in de Franquinetstraat en aan de perceele
aan de Noordzijde van den Brusselscheweg tusschen Joseph Hollmanstraat en
Victor de Stuerstraat.-----
St-Jacobstraat:-----
glasschade aan de perceelen 4-6-9-11-17 A- en 17 B. Dakschade aan perceel N^o
Lantaarnstraat: glasschade aan perceel N° 7.-----
Lenculenstraat: granaattreffer achterbouw van perceel N° 9. Achterbouw van
dat perceel vernield. Glasschade aan de perceelen 11 en 13.
Kapoenstraat: perceel N° 2, belastinggebouw, twee granaatslagen, vrijwel
alle glasruiten vernield, vernield en voor gebruik ongeschik
werden 9 kamers.-----
Kapoenstraat: perceelen 4-6-en 8 dak en glasschade.-----
Hondstraat: In den achterbouw van perceel 2 A kwam een granaat terecht,
waardoor schade aan een muur werd aangericht. Glasschade kw
men de perceelen 2B-2A- 4-5-8A-8B-10-12-14(kerk) 16-18A-18B
20A-20B- 1-3-3A-5-7-9A-11 en 13.-----
Achter de Molens: glasschade aan de perceelen 4-6-8-10-12-5 en 7.-----
Breedestraat: Aan het gebouw van de Arbeidsbeurs veel glasschade, diverse
granaatsplinters in den achtergevel. perceel N° 15, bewoond
door Satijn, aan de achterzijde en inwendig vrij veel schad
Tongerscheplein: glas en dakschade aan de perceelen 2-9-10-11-17-18-19-20-21-
23 en 25.-----
Prins Bisschopsingel: glas en dakschade aan de perceelen 30-32 en 36.-----
Tongerscheweg: glasschade aan de perceelen 36-38-40-42-44-46-48-50A-50B-
52-54-54A-en 56.-----
Gannerweg: glas en dakschade aan de perceelen 2-10-18-20-22-24-26-28-
30-32-34-36-38-40-42-44-46-48-50 en 85.-----
Verder hebben glasschade opgelopen de St-Theresiakerk en d
Philipsfabriek.-----
Waarvan dit mijn ambtseedig rapport, gesloten en geteekend
op den 18 September 1944.-----

Aan den Heer
Commissaris van Politie
te Maastricht.

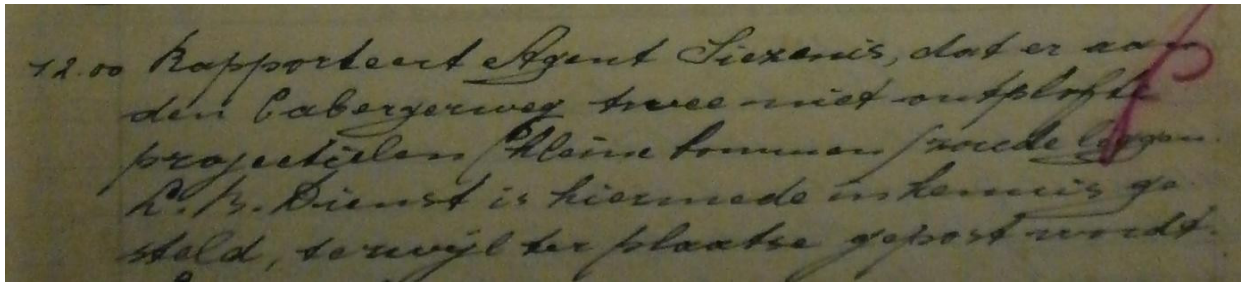
Figuur 18. Schade door granaatbeschietingen op 12-9-1944. Bron: RHCL, toegang 20.108A.inv. nr. 1452.

12¹⁰ Tenaco Cabergerweg 2 on ontplofte bommen achter
huis Dhr. Hoff.
Dhr. van kan stelt onderzoek in.

Figuur 19. Op 1-1-1945 twee niet ontplofte bommen aan de Cabergerweg 2. Bron: RHCL, toegang 20.108B inv. nr.7.

Figuur 20: Op 1-1-1945 twee niet ontplote projectielen (kleine bommen) aan de Cabergerweg, Bron: RHCL, toegang 20.108B inv. nr.37.

WV.

Luchtbeschermingsdienst
Civil Defence

gemeente: ..Maastricht..

Onontplote Bom 1 splinterbom. Rapport
U.X.B. ----- Report

Een exemplaar aan C.A. en twee exemplaren aan Inspectie.

Gevallen in Klooster Arme Kindje Jezus Straat(weg) Nr. Brusselseweg 212..
 Fallen in Street Nr.

Op een afstand van ..... m. in ..... richting
 At a distance of meter in direction

van ..... (bekend punt)
 from ..... (known landmark)

Tijd ..... Datum .....
 Time Date

Zichtbaar .....
 Visible

Bedolven .....
 Buried

Doorsnede van bomschacht ..... m.
 Diameter of hole of entry meter

Opmerkingen .....
 Remarks

Gerapporteerd door Hooft J.B.D. Datum 27. Maart. '45 Tijd .....
 Reported by Date Time

K.6094
 JT 3.

No. 8024
 Doss. -1.705

V.D. PROV. LIMBURG
 INGEKOMEN

Figuur 21. Splinterbom aangetroffen bij Klooster Arme Kindje Jezus, Brusselseweg 212 (nu 150) op 27 maart 1945. Bron: RHCL, toegang 07.E09. inv. nr. 42.

Indicatie	Algemene omschrijving	Uitgangspunt conclusie		Uitgangspunten voor afbakening verdacht gebied
		Verdacht	Onverdacht	
Verdedigingswerk	Groepering van wapenopstellingen en/of geschutopstellingen, rondom afgezet met een versperring (bijvoorbeeld weerstandskern of steunpunt).	x		Het grondgebied binnen de grenzen van het verdedigingswerk is verdacht. De grenzen worden bij voorkeur bepaald aan de hand van georefererde luchtfoto's.
Wapenopstelling	Opstelling van handvuurwapen, machinegeweer of andere (semi)automatisch wapen, niet zijnde onderdeel van een verdedigingswerk.	x		Locatie van de wapenopstelling.
Geschutopstelling (statisch en mobiel)	Locatie van geschut, niet zijnde onderdeel van een verdedigingswerk.	x		25 meter rondom het hart van de geschutopstelling, maar niet verder dan een eventueel aangrenzende watergang.
Munitieopslag in open veld	Locatie van munitievoorraad in het open veld, niet zijnde binnen een verdedigingswerk.	x		Locatie van de veldopslaglocatie.
Loopgraaf	Militaire loopgraaf	x		Het gebied binnen de contouren van de loopgraaf is verdacht, bij voorkeur bepaald aan de hand van georefererde luchtfoto's.
Tankgracht of -geul	Een diepe (al dan niet droge) gracht of geul met steile wanden, aangebracht om pantservoertuigen tegen te houden.		x	Niet verdacht, tenzij er aanwijzingen zijn dat er mogelijk munitie in gedumpt is.
Landmijnen verdacht gebied	Middels een aanwijzing, niet zijnde een mijnenlegrapport, op landmijnen verdacht verklaard gebied. In het verdachte gebied zijn bij de controle door de MMOD géén landmijnen aangetroffen.		x	n.v.t.
Landmijnen verdacht gebied	Middels een aanwijzing, niet zijnde een mijnenlegrapport, op landmijnen verdacht verklaard gebied. In het verdachte gebied zijn bij de controle door de MMOD, of bij na-oorlogse activiteiten landmijnen aangetroffen.	x		De grenzen zoals aangegeven in het ruimrapport.
Mijnenveld	Geregistreerd mijnenveld, waarvan mijnenlegrapport aanwezig is. Alle volgens het legrapport gelegde landmijnen zijn geruimd.		x	n.v.t.
Mijnenveld	Geregistreerd mijnenveld waarvan mijnenlegrapport aanwezig is. Niet alle volgens het mijnenlegrapport gelegde landmijnen zijn geruimd. Geen feitelijke onderbouwing bekend waarom er landmijnen worden vermist.	x		De grenzen zoals aangegeven in het mijnenlegrapport en/of ruimrapport.
Mijnenveld	Mijnenlegrapport aanwezig. Niet alle volgens het legrapport gelegde landmijnen zijn geruimd. Feitelijke onderbouwing bekend waarom er landmijnen worden vermist.		x	n.v.t.
Versperringen	Versperringen, zoals strandversperringen en drakentanden.		x	Tenzij er indicaties zijn dat CE onderdeel uitmaken van de versperring.
Infrastructuur zonder geschutopstelling of munitievoorraad	Militaire werken zoals woononderkomen of werken met een burgerdoel zoals schuilbunker.		x	Tenzij er indicaties zijn op CE vanwege de aanwezigheid van nabijverdediging in de vorm van bijvoorbeeld wapenopstellingen.
Schuilloopgraaf	Loopgraaf voor burgerbevolking om in te schuilen.		x	n.v.t.
Kampementen	Grondgebied met onderkomens zoals tenten.		x	Tenzij er indicaties zijn op CE vanwege de aanwezigheid van munitieopslag of nabijverdediging in de vorm van bijvoorbeeld wapenopstellingen.
Mangat	Gat in grond met schuifunctie, niet in gebruik genomen als schuttersput.		x	n.v.t.
Vernielingslading	Locatie van aangebrachte vernielingslading.	x		Locatie van de vernielingslading.
Artillerie-, mortier- of raketbeschieting	Gebied dat is beschoten door mobiel of vast geschut, mortieren of grondgebonden (meervoudig) raketwerpersysteem.	x		Situationeel te bepalen.
Raketbeschieting inslagenpatroon bekend	Gebied dat is getroffen door een raketbeschieting met jachtbommenwerpers.	x		Op basis van een analyse van het inslagenpatroon wordt de maximale afstand tussen twee opeenvolgende inslagen binnen een inslagenpatroon bepaald. Het verdachte gebied wordt afgebakend door deze afstand te projecteren op de buitenste inslagen van het inslagenpatroon. Dat is exclusief de eventuele horizontale verplaatsing van de buitenste blindganger binnen het inslagenpatroon.
Inslagpunt blindganger, zijnde een vliegtuigbom	Vliegtuigbom die niet in werking is getreden.			Te bepalen volgens rekenmethode waarin ten minste rekening wordt gehouden met de volgende parameters: de afwerphoogte, de afwerpsnelheid, het gewicht van de bom, de diameter van de bom en de weerstand van de bodem. Op basis van in ieder geval deze vijf parameters wordt berekend tot welke diepte CE theoretisch kunnen indringen en hoever de maximale horizontale verplaatsing is.

Indicatie	Algemene omschrijving	Uitgangspunt conclusie		Uitgangspunten voor afbakening verdacht gebied
		Verdacht	Onverdacht	
Crashlocatie vliegtuig	Aanwezigheid van CE vanwege de crash.	x		Situationeel te bepalen.
Krater van gedetoneerde incidentele luchtafweergranaat	Gebied waarin zich de krater van de detonatie van een incidentele luchtafweergranaat bevindt.		x	Tenzij er indicaties zijn dat het geen incidentele luchtafweergranaat betreft.
Inslagpunt van een V-1 wapen	Gebied dat is getroffen door de inslag van een V-1 wapen.	x		15 meter rondom een inslagpunt vanwege de mogelijke horizontale verplaatsing onder de grond.
Krater van een (gedeeltelijk) gedetoneerd V-1 wapen	Gebied waarin zich de krater van de detonatie van een V-1 wapen bevindt.	x		50 meter rondom een inslagpunt vanwege de mogelijke aanwezigheid van explosieve componenten.
Krater van een (gedeeltelijk) gedetoneerd V-2 wapen	Gebied waarin zich de krater van de detonatie van een V-2 wapen bevindt.	x		Situationeel te bepalen.
Dumplocatie van munitie en/of toebehoren	Dumplocatie van CE en/of toebehoren in landbodem of op waterbodem.	x		Locatie van de dump en afbakening verder situationeel te bepalen, bijvoorbeeld dumping in stilstaand of stromend water.
Ongecontroleerde (massa)explosie	(Sympathische) detonatie van een explosieven voorraad zoals ontploffing munitieopslag of munitie trein.	x		Situationeel te bepalen
Vernietigingslocatie voor CE	Eén of meerdere springputten.	x		De contour(en) van de springput(ten) en afbakening verder situationeel te bepalen, bijvoorbeeld gelet op de afstand van eventuele uitgeworpen CE buiten deze contour(en).
Vernielingslading (in werking gesteld)	Locatie van in werking gestelde vernielingslading, waarbij de mogelijkheid bestaat op het aantreffen van niet (geheel) gedetoneerde springlading(en).	x		Locatie waar de vernielingslading in werking is gesteld en afbakening verder situationeel te bepalen.
Tapijtbombardement	Gebied dat is getroffen door een bombardement met middelzware en/of zware bommenwerpers, met als doel om schade aan te richten over een groot gebied.	x		Op basis van een analyse van het inslagenpatroon ¹ wordt de maximale afstand tussen twee opeenvolgende inslagen binnen een inslagenpatroon bepaald. Het verdachte gebied wordt afgebakend door deze afstand te projecteren op de buitenste inslagen van het inslagenpatroon. Dat is exclusief de eventuele horizontale verplaatsing van de buitenste blindganger binnen het inslagenpatroon.
Duikbombardement op zgn. 'Pin Point Target', inslagenpatroon onbekend	Gebied dat is getroffen door een bombardement met jachtbommenwerpers, met als doel om een vooraf bepaald specifiek object te treffen.	x		Het verdachte gebied wordt bepaald door een afstand van 181 meter gemeten vanuit het hart van het doel ^{2,3} .
Duikbombardement op zgn. 'Line Target', inslagenpatroon onbekend	Lineair gebied, nabij een spoorlijn, dat is getroffen door een bombardement met jachtbommenwerpers, met als doel om de spoorlijn te treffen.	x		Het verdachte gebied wordt bepaald door een afstand van 91 meter gemeten vanuit het hart van de spoorlijn ^{2,4} .
Raketbeschieting op zgn. 'Pin Point Target', inslagenpatroon onbekend	Gebied dat is getroffen door een raketbeschieting met jachtbommenwerpers, met als doel om een vooraf bepaald specifiek object te treffen.	x		Het verdachte gebied wordt bepaald door een afstand van 108 meter gemeten vanuit het hart van het doel ^{2,5} .
Raketbeschieting op zgn. 'Line Target', inslagenpatroon onbekend	Lineair gebied, nabij een spoorlijn, dat is getroffen door een raketbeschieting met jachtbommenwerpers, met als doel om de spoorlijn of treinset op deze spoorlijn te treffen.	x		Het verdachte gebied wordt bepaald door een afstand van 80 meter gemeten vanuit het hart van de spoorlijn ^{2,6} .

¹ Verzameling van de locaties van inslagen van één bepaald toestel of één bepaald bombardement.

² Afstanden zijn afkomstig van een Britse studie (empirisch onderzoek) naar de accuratesse bij aanvallen door eenmotorige duikbommenwerpers gedurende de periode oktober 1944 – april 1945 (AIR 55/322). Eventueel effect van vijandelijk luchtafweer tijdens deze duikbombardementen is niet in de studie meegenomen.

³ De genoemde afstand is de gemiddelde afstand t.o.v. het doel waarbij opgemerkt moet worden dat 50% van de vliegtuigbommen binnen 119 meter naar is gekomen en de maximaal gemeten afstand t.o.v. het doel 181 meter was.

⁴ De genoemde afstand is de gemiddelde afstand t.o.v. het doel waarbij opgemerkt moet worden dat 50% van de vliegtuigbommen binnen 46 meter naar is gekomen en de maximaal afstand t.o.v. het doel 91 meter was.

⁵ De genoemde afstand is de gemiddelde afstand t.o.v. het doel (gebouwen) waarbij opgemerkt moet worden dat de gemiddelde spreiding van de raketten t.o.v. het middelpunt van een salvo 69 meter was, en dat de gemiddelde afstand van het middelpunt van een salvo t.o.v. het doel 39 meter was.

⁶ De genoemde afstand is de maximale afstand gemeten n.a.v. luchtfoto-interpretatie.

Bijlage 4: Eisen te stellen aan materieel

Indien bij het benaderen van CE gebruik wordt gemaakt van materieel dient deze te voldoen aan de onderstaande eisen:

- De naar de graafbak gerichte ruiten zijn voorzien van 33 mm Lexguard materiaal, of een daaraan minimaal gelijkwaardige voorziening. Deze voorziening kan zijn aangebracht door de ruiten te vervangen of door het aanbrengen van een voorzetruid. Indien voorzetruiden worden toegepast dienen de originele ruiten te zijn vervangen door 8 mm Lexan materiaal, of een daaraan minimaal gelijkwaardige voorziening.

Bijlage 5. Distributielijst

Dit vooronderzoek is verstuurd naar de volgende organisaties:

Gemeente Maastricht
T.a.v. de heer J. Dassen
Postbus 1992
6201 BZ Maastricht

Bodac Explosievenopsporing B.V.
Vertegenwoordigd door: dhr. ing. H.J.A.van de Vleuten
Postbus 12
5480 AA SCHIJNDEL